

T.C.

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Grafik Tasarımı Anasanat Dalı Programı

İstanbul Marmaray Raylı Sistem İstasyonlarının, Bilgilendirme Tasarımları
Açısından Değerlendirilmesi

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ömür MERT

135110149

Danışman: Yrd.Doç.Dr. Ülkü GEZER

İstanbul, 2017

T.C.

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Grafik Tasarımı Anasanat Dalı Programı

**İstanbul Marmaray Raylı Sistem İstasyonlarının, Bilgilendirme
Tasarımları Açısından Değerlendirilmesi**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan: **Ömür MERT**

T.C.
İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

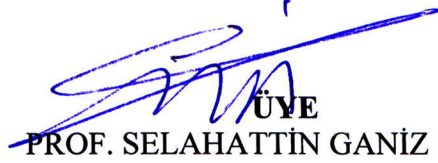
23/03/2017

Enstitümüz Grafik Tasarım Yüksek Lisans Programı öğrencilerinden **135110149** numaralı **Ömür MERT** “İstanbul Arel Üniversitesi Lisansüstü Eğitim - Öğretim ve Sınav Yönetmeliği”nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği “**İSTANBUL MARMARAY RAYLI SİSTEM İSTASYONLARININ, BİLGİLENDİRME TASARIMLARI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ**” konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun **01.03.2017** tarih ve **2017/05** sayılı toplantısında seçilen ve Sefaköy Yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, ilgili yönetmeliğin 39. maddesi gereğince (**60**) dakika süre ile savunmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında ~~oyçokluğu/oybirliği~~ ile **Kabul/Red veya Düzeltme** kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 3 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü’ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN
YRD.DOÇ.DR. ÜLKÜ GEZER

ÜYE
PROF. SELAHATTİN GANİZ

ÜYE
YRD.DOÇ.DR. BAHATTİN ODABAŞI

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “İstanbul Marmaray Raylı Sistem İstasyonlarının, Bilgilendirme Tasarımları Açısından Değerlendirilmesi” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

25.03.2017

Ömür MERT

ONAY

Tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece İstanbul Arel yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumunyıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

25.03.2017

Ömür MERT

ÖZET

İSTANBUL MARMARAY RAYLI SİSTEM İSTASYONLARININ, BİLGİLENDİRME TASARIMLARI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

ÖMÜR MERT

Yüksek Lisans Tezi, Grafik Tasarımı Anasanat Dalı

Danışman: Yrd.Doç.Dr. ÜLKÜ GEZER

OCAK, 2017- 114 sayfa

Bilgilendirme tasarımı, şehirlerin büyümesi ve gelişmesi ile önemli bir konuma sahip olmaktadır. Ülkemizde 2008 yılından sonra ifade edilmeye başlanılan bilgilendirme tasarımı, özellikle toplu taşıma araçlarındaki kullan uygulamaları daha da artmaktadır. Birçok alanı içinde barındıran bilgilendirme tasarımları toplu taşıma araçlarını kullananların gitmek istedikleri yere kolaylıkla ulaşmasını sağlamaktadır. Bu çalışmada bilgilendirme tasarımı uygulama alanlarından biri olan Yönlendirme ve İşaretleme Tasarımının (Wayfinding & Signage Design) ülkemizde bulunan raylı sistem hatlarındaki önemine dikkat çekmek amaçlanmıştır. Bu araştırma, İstanbul raylı sistem hatlarından birisi olan Marmaray istasyonlarında yer alan bilgilendirme tasarımı ürünlerini kapsamaktadır. Bu bağlamda Marmaray istasyonlarında yer alan bilgilendirme tasarımlarının günümüz durumlarını ortaya çıkarmak ve değerlendirmek amacı ile 16 soruluk bir anket yapılmıştır. Yapılan anket 350 (üç yüz elli) kullanıcıya ulaşarak değerlendirilmiştir, yüzde ve frekansları alınarak konu hakkında yorumlar yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda yapılan anket sonuçları değerlendirilerek Marmaray istasyonları içerisinde bulunan bilgilendirme tasarımlarının kurumsal kimlik kapsamında olması gerektiği öneri olarak sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Grafik Tasarım, Görsel İletişim, Bilgilendirme Tasarımı, Yönlendirme ve İşaretleme Tasarımı.

ABSTRACT

EVALUATION OF ISTANBUL RAILWAY SYSTEM STATIONS ON THE INFORMATION PROVISIONS

ÖMÜR MERT

Graduate Thesis, Graphic Design Department

Supervisor: Yrd.Doç.Dr. ÜLKÜ GEZER

JANUARY, 2017- 114 Pages

Information design has an important position with the growth and development of cities. Informatization design, which started to be expressed after 2008 in our country, is increasing in use especially in public transportation vehicles. Informational designs that incorporate many areas ensure that those who use public transportation can easily reach where they want to go. In this study, we aimed to draw attention to the importance of Wayfinding & Signage Design which is one of the application areas of informatics design in railway system lines in our country. This research covers information design products in Marmaray istastasyon which is one of the railway system lines in Istanbul. In this context, a questionnaire of 16 questions was made aiming to reveal and evaluate the current state of information designs in Marmaray stations. The questionnaire was evaluated by reaching 350 (three hundred and fifty) users, the percentages and frequencies were taken and comments were made about the topic. As a result of the survey, the results of the surveys were evaluated and it was presented as a suggestion that the information designs in Marmaray stations should be within the scope of corporate identity.

Key Word: Graphic Design, Visual Communication, Information Design, Routing and Marking Design.

ÖNSÖZ

Bilgilendirme tasarımı günümüz şehir yaşantısında olmazsa olmaz konumunda yer almaktadır. Ulaşım hatlarındaki karmaşık yapının ve bilgi verici tüm unsurların yalın, anlaşılır ve estetik biçimlerle bu hatları kullanan ziyaretçilere aktarılması gerekmektedir. Bunun için bilgilendirme tasarımı ile grafik tasarımın buluştuğu yer olan bilgilendirme tasarımları büyük bir öneme sahip olmaktadır. Ülkemizde şehir yaşantısı içerisinde trafik sıkışıklığını engellemek ve gelişmiş şehir yaşantısı şartlarına ulaşmak için farklı alternatifler kullanılmaktadır. Bu alternatiflerinden olan raylı sistemler önemli bir rol üstlenmektedir. Marmaray ulaşım ağı ve konumu bakımından dünyada önemli raylı sistem hatlarından birisi olmaktadır. Bu kadar büyük bir öneme sahip olan Marmaray hatlarında yer alan bilgilendirme tasarımlarının durumunu öğrenmek ve tanımlayabilmek için bu hatları kullanan kullanıcılarında görüşü alınarak bu çalışma ortaya çıkmıştır.

Bu çalışmada, kılı kırk yararcasına inceleyen ve destekleyen değerli tez danışmanım Yard. Doç. Dr. Ülkü GEZER'e, teşekkürlerimi sunuyorum. Araştırma konusu belirlemede ve doğru yol haritası çizmemde bana destek olan değerli hocam Yard. Doç. Dr. Cengiz ŞAHİN ve Değerli hocam Uzman Bekir Çetin KESKİN'e teşekkür ediyorum. Marmaray anketi ve tez yazım sürecinde sürekli kapısını çaldığım ve desteğini aldığım değerli hocam Dr. Orhan SEVİNDİK'e teşekkürlerimi sunuyorum. Maddi ve manevi her zaman yanımda olan, bana inanan ve bir an bile desteğini esirgemeyen değerli eşim Özlem MERT'e şükranlarımı sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
KISALTMA LİSTESİ	vii
TABLolar LİSTESİ	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ	ix
EKLER LİSTESİ	xii

1. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi	6
1.4. Araştırma Metodolojisi	6
1.5. Sayıtlar	6
1.6. Sınırlılıklar	6
1.7. Tanımlar	7

2. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Bilgilendirme Tasarımı ve Tanımı	8
2.2. Bilgilendirme Tasarımının Uygulama Alanları	11
2.2.1. Bilgi Grafikleri (İnfografikler)	11
2.2.2. Belge Tasarımı	16
2.2.3. Form Tasarımı	20
2.2.4. Kullanım Kılavuzu	21
2.2.5. Haritalar	27
2.2.6. Şema ve Çizelgeler	31

2.2.7. Çevresel Grafik Tasarımı	33
2.2.7.1. Yönlendirme ve İşaretleme Tasarımı (Wayfinding & Signage Design)	34
2.2.7.2. Sergileme Tasarımı (Exhibition Design)	41
2.2.7.3. Yer İmleri (Placemaking)	43
2.2.7.4. Piktogramlar.....	45
2.3. Bilgilendirme Tasarımının Grafik Tasarımla İlişkisi	50
2.4. Marmaray İstasyonlarının Bilgilendirme Tasarımları Açısından Değerlendirilmesi	51
2.4.1. Marmaray İstasyonlarının Genel Özellikleri	52
2.4.2. Marmaray İstasyonlarında Yer Alan Bilgilendirme Tasarımlarının İncelenmesi	53
2.4.3. Marmaray İstasyonlarında Yer Alan Nitelikli Bilgilendirme Tasarımları Örnekleri	60

3. BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli.....	79
3.2. Evren ve Örneklem	79
3.3. Verilerin Toplanması	79
3.4. Verilerin Analizi	80

4. BÖLÜM

BULGULAR

4.1. Marmaray İstasyonu Anketinin Genel Amaçlarına ilişkin Bulgular	82
4.2. Marmaray İstasyonlarında Kullanılan Renklerin Kullanıcı Görüşleri Açısından Değerlendirmesine İlişkin Bulgular	87

4.3.	Marmaray istasyonlarında kullanılan metinler, yazı tipleri ve yazı büyüklüklerinin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi	89
4.4.	Marmaray İstasyonlarındaki Bilgilendirme Tasarımları İşlevselliğinin Kullanıcı Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi	91
4.5.	Marmaray İstasyonlarında Kullanılan Bilgilendirme Tasarımlarındaki Şekillerin Kullanıcı Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi.....	99

5. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1.	Sonuçlar ve Tartışma	96
5.2.	Öneriler	99
KAYNAKÇALAR		100
EKLER		105
ÖZGEÇMİŞ		114

KISALTMALAR LİSTESİ

AIGA	: The American Institute of Graphic Arts Amerikan Grafik Sanatları Enstitüsü
EXPO	: Exposition (Sergi)
IIID	: The International Institute for Information Design Uluslararası Bilgi Tasarımı Enstitüsü
PDF	: Taşınabilir Belge Biçimi
SEGD	: Society For Environmental Graphic Design Çevresel Grafik Tasarım Derneği
SPSS	: The Statistical Packet for the Social Sciences
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurumu
3D	: Üç Boyutlu

TABLÖLER LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 4.1. Anketin güvenilirlik analizi	81
Tablo 4.2. Ankete katılanların Demografik bilgileri.....	82
Tablo 4.3. Anketin genel amaçları ortalama ve standart sapması	83
Tablo 4.4. Genel Amaçların Cinsiyete göre dağılımı	84
Tablo 4.5. Genel Amaçların eğitim durumuna göre ortalaması	85
Tablo 4.6. Marmaray istasyonlarında kullanılan renklerin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi	87
Tablo 4.7. Marmaray istasyonlarında yer alan metin, yazı tipleri ve yazı büyüklüklerinin kullanıcı görüşleri dağılımı	89
Tablo 4.8. Marmaray istasyonlarında bilgilendirme tasarımlarının işlevselliğinin kullanıcı görüşleri dağılımı.....	91
Tablo 4.9. Marmaray istasyonlarında kullanılan bilgilendirme tasarımlarındaki şekillerin kullanıcı görüşleri dağılımı	93

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1.	Margaret Thatcher'in 1979'da iktidara gelmesinden bu yana değişimi etkileyici bir biçimde gösteren bilgi grafiği	12
Şekil 2.2.	Küresel su durumu ile ilgili yapılan bir bilgi grafiği	13
Şekil 2.3.	Karate hakkında yapılan bir bilgi grafik örneği	13
Şekil 2.4.	Bir infografik örneği	14
Şekil 2.5.	Haydarpaşa Garını hem tarihi ve yapım özelliklerini gösteren bir bilgi grafiği.....	15
Şekil 2.6.	Marmaray projesini anlatan İnfografik	15
Şekil 2.7.	Amerikan Avukatlarının özelliklerini anlatan bir belge tasarımı örneği	16
Şekil 2.8.	Bebek bakımı el kitabı isimli çalışmanın iç sayfasından, bebeğin kendi kendine beslenmesi ile ilgi bilgi veren bir çalışma.	17
Şekil 2.9.	Bebek bakımı el kitabı isimli çalışmanın karşılıklı iç sayfasından, bebeğin uyku ve genel bakımı hakkında bilgi veren bir görüntü.....	17
Şekil 2.10.	Atıkların dönüşümü ve çevre ile ilgili bilgi veren karşılıklı iki sayfa görüntüsü.	18
Şekil 2. 11.	İnternet ortamında doldurulabilecek bir form örneği ve formun öğeleri	21
Şekil 2.12.	IKEA Hermes Serisine ait bir dolabın montajını gösteren kullanım kılavuzundan sayfalar	23
Şekil 2.13.	Apple iPhone ios 7 yazılımı için kullanma kılavuzu karşılıklı sayfalar	24
Şekil 2.14.	Apple iPhone ios 7 yazılımı özelliklerinin kullanma kılavuzundaki gösterimi.....	25
Şekil 2.15.	Manuel Creative tasarım firması tarafından hazırlana bir su filtresi ambalaj görüntüsü.....	26
Şekil 2.16.	Soma Water marka su filtresi ürün bilgileri ve kullanımını gösteren fotoğraf	26

Şekil 2.17.	Altı okyanus havzasından ve üç denizden çıkan su buharlaşma miktarlarının harita gösterimi.	27
Şekil 2.18.	1933 yılında Henry Beck tarafından tasarımı yapılan Londra Metro Hatları Haritası	28
Şekil 2.19.	New York Metrosunun dairesel harita tasarımı	29
Şekil 2.20.	İstanbul Raylı Sistemler Ağ Haritası	30
Şekil 2.21.	Marmaray istasyonlarının bilgilendirme tasarımı açısından değerlendirilmesi anketi meslek durumu bölümü.....	31
Şekil 2.22.	The Gurdian için hazırlanan yıllara göre perakende satışın gelişini gösteren bir örnek.....	32
Şekil 2.23.	TÜİK 2013 tüfe verilerinin çubuk çizge gösterimi	32
Şekil 2.24.	Japonya’da yönlendirme tasarımına bir örnek.	35
Şekil 2.25.	Şehir içerisindeki yönlendirme tasarımı	36
Şekil 2.26.	Auckland sanat galerisi, minimalist bina içi dizin tabelaları	37
Şekil 2.27.	Park için hazırlanmış yönlendirme panoları.	38
Şekil 2.28.	Sebastiàn Dana tarafından hazırlanan bina içi yönlendirme ve işaretleme tasarımları	39
Şekil 2.29.	Oxford Brookes bina içi işaretleme tasarımı.....	40
Şekil 2.30.	Oxford Brookes bina içi yönlendirme ve işaretleme tasarımı örneği	40
Şekil 2.31.	Oxford Brookes bina içi yönlendirme tasarımı örneği.....	41
Şekil 2.32.	Berlin’de bulunan Little aden firması ekibi tarafından tasarlanan bir sergileme tasarımı örneği.....	42
Şekil 2.33.	Sergileme tasarımı örneği	42
Şekil 2.34.	Sergileme tasarımı örneği duvardaki zaman dilimi	43
Şekil 2.35.	Kaliforniya’da bulunan Hollywood harfleri	44
Şekil 2.36.	1979’da Chermeyeff & Geismar’ın Yer İmi Tasarımı.....	44
Şekil 2.37.	Rio 2016 olimpiyatları için tasarlanan spor piktogramlar.	46
Şekil 2.38.	2012 Londra Olimpiyatları için tasarlanan silüet piktogramları örnekleri	46

Şekil 2.39.	2014 Sochi kış olimpiyatları için tasarlanan piktogram setleri. 47
Şekil 2.40.	Marmaray Kazlıçeşme istasyonunda temel piktogram setleri. 47
Şekil 2.41.	Marmaray Kazlıçeşme İstasyonu piktogram görüntüsü..... 48
Şekil 2.42.	Ambalaj tasarımlarında kullanılan klasik piktogramlar. 48
Şekil 2.43.	Almanya’da bulunan Baden-Baden kasabasındaki kaplıca merkezi ziyaretçileri için yönlendirme ve bilgilendirme sistemi örneği 49
Şekil 2.44.	Expo 67 Montreal dünya fuarı için tasarlanan piktogramlar. ... 49
Şekil 2.45.	Marmaray Güzergahını gösteren bilgilendirme grafiği 53
Şekil 2.46.	Marmaray Kazlıçeşme İstasyonu yönlendirme işaretleri. 54
Şekil 2.47.	Marmaray Sirkeci İstasyonunda yönlendirme işaretleri 55
Şekil 2.48.	Marmaray Sirkeci İstasyonu içerisinde yer alan bilgilendirme tasarımı örnekleri 56
Şekil 2.49.	Marmaray Yenikapı İstasyonu içerisinde yer alan bilgilendirme tasarımı örnekleri 56
Şekil 2.50.	Marmaray Kazlıçeşme istasyonu giriş panosu..... 57
Şekil 2.51.	Marmaray Yenikapı istasyonu giriş panosu..... 57
Şekil 2.52.	Marmaray Sirkeci istasyonu giriş panosu 57
Şekil 2.53.	Marmaray Üsküdar istasyonu giriş panosu 57
Şekil 2.54.	Marmaray Ayrılık Çeşmesi istasyonu giriş panosu 57
Şekil 2.55.	Marmaray istasyonlarından Kazlıçeşme ve Yenikapı girişi bilgilendirme panoları 58
Şekil 2.56.	Marmaray istasyonlarından Sirkeci, Üsküdar ve Ayrılık Çeşmesi girişleri bilgilendirme panosu 59
Şekil 2.57.	Marmaray Kazlıçeşme istasyonu giriş kısmında dış durak tabelası kullanılmamıştır. 60
Şekil 2.58.	Marmaray Yenikapı istasyonunda bulunan dış durak tabelası.. 60
Şekil 2.59.	Marmaray Sirkeci istasyonunda bulunan dış durak tabelası örneği 60
Şekil 2.60.	Marmaray Üsküdar istasyonunda bulunan dış durak tabelası örneği 60

Şekil 2.61.	Marmaray Ayrılık Çeşmesi istasyonu giriş kısmında dış durak tabelası kullanılmamıştır	60
Şekil 2.62.	Marmaray Yenikapı istasyonu yürüyen merdiven alanında bulunan dış durak tabelası	61
Şekil 2.63.	Marmaray Sirkeci istasyonu yürüyen merdiven alanında bulunan dış durak tabelası	62
Şekil 2.64.	Marmaray Üsküdar istasyonu yürüyen merdiven alanında bulunan dış durak tabelası.....	63
Şekil 2.65.	Marmaray Kazlıçeşme istasyonu giriş kısmında bulunan dış durak tabelası.	63
Şekil 2.66.	Marmaray Yenikapı istasyonu giriş kısmında bulunan dış durak tabelası	63
Şekil 2.67.	Marmaray Sirkeci istasyonu giriş kısmında bulunan dış durak tabelası	63
Şekil 2.68.	Marmaray Üsküdar istasyonu giriş kısmında bulunan dış durak tabelası	63
Şekil 2.69	Marmaray Ayrılık Çeşmesi istasyonu giriş kısmında bulunan dış durak tabelası	63
Şekil 2.70.	Marmaray Kazlıçeşme istasyonu giriş kısmında bulunan dış durak tabelası	64
Şekil 2.71.	Marmaray Yenikapı istasyonu giriş kısmında bulunan dış durak tabelası	64
Şekil 2.72.	Marmaray Sirkeci gar istasyonu giriş kısmında bulunan dış durak tabelası	65
Şekil 2.73.	Marmaray Üsküdar istasyonu giriş kısmında bulunan dış durak tabelası	65
Şekil 2.74.	Marmaray Ayrılık Çeşmesi istasyonu giriş kısmında bulunan dış durak tabelası	66
Şekil 2.75.	Marmaray Kazlıçeşme istasyonunda iç durak tabelası bulunmamaktadır	66
Şekil 2.76.	Marmaray Yenikapı istasyonunda iç durak tabelası	66
Şekil 2.77.	Marmaray Sirkeci istasyonunda iç durak tabelası.....	66
Şekil 2.78.	Marmaray Üsküdar istasyonunda iç durak tabelası	66

Şekil 2.79.	Marmaray Ayrılık Çeşmesi istasyonunda iç durak tabelası bulunmamaktadır	66
Şekil 2.80.	Marmaray Yenikapı istasyonunda iç durak tabelası	67
Şekil 2.81.	Marmaray Sirkeci istasyonunda iç durak tabelası.....	68
Şekil 2.82.	Marmaray Üsküdar istasyonunda iç durak tabelası	69
Şekil 2.83.	Marmaray Kazlıçeşme istasyonunda tren girişini gösteren iç yön panosu	69
Şekil 2.84.	Marmaray Yenikapı istasyonunda ilk ve son durakları gösteren iç yön panosu	69
Şekil 2.85.	Marmaray Sirkeci istasyonunda ilk ve son durakları gösteren iç yön panosu	69
Şekil 2.86.	Marmaray Üsküdar istasyonunda ilk ve son durakları gösteren iç yön panosu	69
Şekil 2.87.	Marmaray Ayrılık Çeşmesi istasyonunda iç yön panosu	69
Şekil 2.88.	Marmaray Kazlıçeşme istasyonunda tren girişini gösteren iç yön panosu uygulaması.....	70
Şekil 2.89.	Marmaray Yenikapı istasyonunda ilk ve son durakları gösteren iç yön panosu uygulaması	70
Şekil 2.90.	Marmaray Sirkeci istasyonunda ilk ve son durakları gösteren iç yön panosu uygulaması.....	71
Şekil 2.91.	Marmaray Üsküdar istasyonunda ilk ve son durakları gösteren iç yön panosu uygulaması.....	71
Şekil 2.92.	Marmaray Ayrılık Çeşmesi istasyonunda iç yön panosu.....	72
Şekil 2.93.	Marmaray Kazlıçeşme istasyonu giriş turnikesi üzerindeki trene gidişi gösteren tabelalar	72
Şekil 2.94.	Marmaray Yenikapı istasyonu giriş turnikesi ve turnike üstü tabelası	72
Şekil 2.95.	Marmaray Sirkeci istasyonu giriş turnikesi ve turnike üstü çıkışı gösteren tabela.....	72
Şekil 2.96.	Marmaray Üsküdar istasyonu giriş turnikesi ve turnike üstünde tabela bulunmamaktadır.....	72
Şekil 2.97.	Marmaray Ayrılık Çeşmesi istasyonu giriş turnikesi ve turnike üstünde Marmaray girişini gösteren tabelalar.....	72

Şekil 2.98.	Marmaray Kazlıçeşme istasyonu giriş turnikesi üzerindeki trene gidişi gösteren tabela uygulaması	73
Şekil 2.99.	Marmaray Yenikapı istasyonu giriş turnikesi ve turnike üstü tabela uygulaması.....	73
Şekil 2.100.	Marmaray Sirkeci istasyonu giriş turnikesi ve turnike üstü çıkışı gösteren tabela uygulaması	74
Şekil 2.101.	Marmaray Üsküdar istasyonu giriş turnikesi ve turnike üstünde tabela bulunmamaktadır. Bunun yerine treni gösteren durak içi yön tabelası kullanılmaktadır	74
Şekil 2.102.	Marmaray Ayrılık Çeşmesi istasyonu giriş turnikesi ve turnike üstünde Marmaray girişini gösteren tabela uygulamaları	75
Şekil 2.100.	Marmaray Sirkeci istasyonu giriş turnikesi ve turnike üstü çıkışı gösteren tabela uygulaması	74
Şekil 2.101.	Marmaray Üsküdar istasyonu giriş turnikesi ve turnike üstünde tabela bulunmamaktadır. Bunun yerine treni gösteren durak içi yön tabelası kullanılmaktadır	74
Şekil 2.102.	Marmaray Ayrılık Çeşmesi istasyonu giriş turnikesi ve turnike üstünde Marmaray girişini gösteren tabela uygulamaları	75
Şekil 2.103.	Marmaray Kazlıçeşme istasyonu asansör tabelası	75
Şekil 2.104.	Marmaray Yenikapı istasyonu asansör tabelası	75
Şekil 2.105.	Marmaray Sirkeci istasyonu asansör tabelası	75
Şekil 2.106.	Marmaray Üsküdar istasyonu asansör tabelası	75
Şekil 2.107.	Marmaray Ayrılık Çeşmesi istasyonu asansör tabelası. Ayrılık Çeşmesi Marmaray durağı ile İstanbul Metro durağı kullanım alanları ortak olduğu için asansör tabelasında farklılık görülmektedir	75
Şekil 2.108.	Marmaray Kazlıçeşme istasyonu asansör tabela uygulama.....	76
Şekil 2.109.	Marmaray Yenikapı istasyonu asansör tabelası	76
Şekil 2.110.	Marmaray Sirkeci istasyonu asansör tabela uygulaması.....	77
Şekil 2.111.	Marmaray Üsküdar istasyonu asansör tabelası	77
Şekil 2.112.	Marmaray Ayrılık Çeşmesi ve İstanbul Metrosunun ortak kullandığı asansör tabela uygulaması	78

EKLER LİSTESİ

	Sayfa
Ek- 1. Anket Formu.....	102
Ek- 2. Marmaray İstasyonları İçerisinde Fotoğraf Çekimi Talebi.....	110
Ek- 3. Marmaray İstasyonları İçerisinde Fotoğraf Çekimi İzni.....	111

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, sayıtlara, sınırlılıklarına ve tanımlarına ilişkin bilgiler yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Kentler geliştikçe farklı sebeplerden oluşan demografik hareketlilik, türlü aktivitelerin oluşması, sosyal sorunları ve fiziki alan problemlerini de ortaya çıkarmıştır. Bu problemlerin başında ulaşım gelmektedir. Ulaşım sorunu demografik hareketliliği ile yeni sorunların oluşmasına sebep olmuş ve sorunların çözümü aşamasında türlü disiplinleri harekete geçirmiştir.

“Şehirleri, ekonomik, toplumsal, kültürel özellikleri açısından belli bir büyüklükte olan, ulaşımdan iletişime, enerjiden suya karmaşık hizmet (altyapı) ağlarının söz konusu olduğu yerleşme birimi olarak tanımlanabilir. Her kent, karakteristik özellikleri bakımından türlü yönlerden bakılırsa, kendine özgüdür; bununla birlikte işlevsel ve biçimsel açıdan değerlendirdiğimizde tüm şehirler birbirine benzer” (Duru ve Alkan, 2002: 55).

Tasarım tüm alanlarda olduğu gibi kent yaşantısında yönlendirme ve bilgilendirme tasarımları ile yeni ve gelişime açık bir alan olarak tüm toplu ulaşım ağlarında görülebilmektedir. Ulaşım ağlarının artmasıyla yön bulma ve bilgi sahibi olma ihtiyacı, grafik tasarımın kent mimarisi ve şehir kültürüne uygun biçimde toplu taşıma araçlarında bilgilendirme tasarımını zorunlu hale getirmiştir.

Teknolojik imkânlar şehir yaşantısının dinamik yapısını kolay ve anlaşılır bir biçimde insanların gitmek istedikleri yerlere hızlı, güvenli şekilde ulaştırmayı sağlamıştır. Gün içerisindeki gidişgelişlerin daha rahat hale gelebilmesi yönlendirme ve bilgilendirme tasarımlarının ulaşım ağlarında etkinliğini artırması ile önemli bir hal almıştır. İnsanların gideceği yeri belirlemede görsel, metin ve hareketli görüntüler vasıtasıyla kitleleri yönlendirmiştir.

Tasarım açısından, metinlerin okunaklı ve anlaşılır olması, görüntü ve hareketli görüntülerin sade olması bilgilendirme tasarımının temelini oluşturmuştur. Yeraltı ve

yerüstü raylı hatların önemi her geçen gün artmakta ve gereksinimi karşılayabilmek için yeni istasyonlar kurulmaktadır. Gelişen raylı sistem ağları kitleleri ulaşmak istedikleri bölgelere daha hızlı ve güvenli şekilde ulaştırırken, yön bulma ve bilgi edinme ihtiyaçları da artmaktadır. Bu bağlamda bilgilendirme tasarımları ulaşımın tüm alanlarında olduğu gibi raylı sistem hatlarında da önemini zorunlu hale getirmiştir.

İstanbul raylı sistem hatlarından, Marmaray istasyonlarının bilgilendirme tasarımı açısından değerlendirilmesi daha önce yapılmamış bir çalışmadır. Bilgilendirme tasarımına ilişkin farklı çalışmalar yapılmıştır. YÖK veri tabanı aramalarında “Bilgilendirme Tasarımı”, “Yönlendirme Tasarımı” kelimeleri ile yapılan taramalarda şu sonuçlar ortaya çıkmıştır;

Büyüktopbaş (2016), tarafından yapılan “Endüstri Ürünlerinde Bilgilendirme Tasarımı Ve İletişim Sorunları” başlıklı yüksek lisans tezinde, bilgilendirme tasarımı uygulama alanlarından endüstri ürünlerinin kullanımlarına yönelik araştırma ve inceleme yapılmıştır. Yapılan incelemeler, çamaşır makinelerinde kullanıcıların doğru bilgilendirilmesi için piktogram ve bilgilendirme materyalleri tasarlanarak bir proje sunulmuştur.

Karaalioğlu (2015), “Üniversite Yerleşkelerinde Yer Alan Bilgilendirme Tasarımı Ürünlerinin İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezinde, Ankara ili içerisinde yer alan Atılım Üniversitesi, Bilkent Üniversitesi, Gazi Gölbaşı Yerleşkesi ve Hacettepe Beytepe Yerleşkeleri içerisinde olan bilgilendirme tasarımı ürünlerinin eksiklikleri saptanmıştır. Bu eksikliklerin giderilmesi için öneriler ifade edilmiştir. Yerleşkeler içerisinde yer alan bilgilendirme tasarım ürünlerini kurumsal kimlik açısından uyumlu olması gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca üniversiteler içerisinde yerleşke alanlarında bir yerleşke haritasının olması gerektiği, üniversitelerdeki yönlendirme tabelalarının yetersiz olduğu saptanmıştır.

Dursin (2013), “Hacettepe Üniversitesi Beytepe Yerleşkesi İçin Görme Engellilere Yönelik Bilgilendirme Tasarımı” başlıklı sanatta yeterlilik tezinde, görme engelli öğrencilerin yerleşke içerisinde erişebilirlik haklarını, dokunsal bilgilendirme ve yönlendirme tasarımları ile dokunsal işaret (piktogram) dizgesi, dokunsal yönlendirme ve işaretlemeler, dokunsal haritalar ve bilgilendirme panoları ve yerleşke tanıtım broşürü oluşturarak bir proje ortaya çıkarılmıştır.

Aybay (2013), “Yükseköğretim Kurumlarının Grafik Eğitimi Verilen Lisans Programlarında Bilgilendirme Tasarımı Dersinin Gerekliği Ve Bir Ders Önerisi” başlıklı yüksek lisan tezinde, Türkiye’de grafik tasarım eğitimi verilen yükseköğretim kurumlarının bilgilendirme tasarımı ile ilgili etkinlikleri incelenmiş, yükseköğretim kurumlarındaki ders programları uzman görüşü olarak bilgilendirme tasarımı konusundaki eğitimin eksik ve gerekli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Özmen (2012), “Türkiye’de Kamusal Alanlarda Uygulanan Bilgilendirme Tasarımı Örnekleri Ve İç Mekân İçin Alternatif Bir Bilgilendirme Tasarımı Uygulaması Önerisi” başlıklı yüksek lisan tezinde, Türkiye’deki kamusal alanlarda uygulanan bilgilendirme tasarımları incelenmiş, bu konuda anket çalışması yapılmıştır. Bu çalışmalar sonunda devlet dairelerinde uygulanan bilgilendirme tasarımlarının eksiklikleri ortaya çıkartılarak, seçilen bölgede bilgilendirme tasarımı öğeleri iyileştirilmek için bir uygulama önerisi yapılmıştır.

Öktem (2012), “Grafik Tasarım Dersi Alan Öğrencilerin, Grafik Tasarım Ve Bilgilendirme Tasarımı Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi”, başlıklı yüksek lisans tezinde, grafik tasarım ve bilgilendirme tasarımı hakkında öğrenci bilgi düzeyleri üzerinde yorumlama yoluna gidilmiş ve bu kapsamda bir anket uygulanmıştır. Sonuçlar doğrultusunda grafik tasarım ve bilgilendirme tasarımı arasındaki ilişkinin ortaya çıkarılmasına çalışılmıştır.

Fişenk (2012), “Yönlendirme Dizgelerinde Yerleşke Kimliğine Uygunluk Ve Grafik Tasarım Sorunları: Ankara İli Çankaya İlçesi Kızılay Mahallesi İçin Yönlendirme Dizgesi Tasarımı” başlıklı sanatta yeterlilik tezinde, yönlendirme tasarımı tüm hatları ile incelenmiş, Türkiye ve Dünyadaki örnekler incelenmiştir. Tezin sonunda ise Ankara ili Çankaya ilçesi Kızılay Mahallesi için yönlendirme tasarımı uygulama önerisinde bulunulmuştur.

Dur (2011), “Bilgilendirme Tasarımında İlkeler, Öğeler Ve Uygulama Sorunları – Bilgilendirme Tasarımı Uygulaması-” başlıklı sanatta yeterlilik tezinde, bilgilendirme tasarımının farklı alanlarla etkileşimi, disiplinlerarası bir alan olduğu vurgulanmıştır. Bu tez çalışması görsel iletişim tasarımı açısından incelenmiştir. İncelenen bilgiler doğrultusunda Anadolu Medeniyetleri Müzesi için bir bilgilendirme tasarım uygulaması yapılmıştır.

Yaşar (2011), “Mimari Ve Kentsel Alanda Grafik Tasarım: Yönlendirme Tasarımı” başlıklı yüksek lisans tezinde, Mimari ve kentsel alanda yönlendirme tasarımı ve grafik uygulamalar üzerine bir araştırma yapılmıştır. İnsanlar ve mekânlar arasındaki iletişimin daha verimli sağlanması için çevresel grafik tasarım ve yönlendirme tasarımı konuları araştırılmıştır.

Güler (2008), “Grafik Tasarımda Yeni Bir Alan: Bilgilendirme Tasarımı Ve Bir Uygulama” başlıklı sanatta yeterlilik tezinde, bilgilendirme tasarımının tanımı ve uygulama alanları incelenmiştir. Dokuz Eylül Üniversitesi Uygulama ve Araştırma Hastanesinin yönlendirme ve işaretleme tasarımı açısından bir uygulama önerisi yapılmıştır.

Bu çalışmada, İstanbul Metro hatlarından, Marmaray istasyonlarının incelenmesi ve bu istasyonları kullanan katılımcıların görüşleri alınarak bilgilendirme tasarımı açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Şehir yaşıntısı içerisinde raylı sistem hatlarındaki istasyonlarda seyahatin yanında zaman, hız ve güvenlik kavramları ile ön planda olmaktadır. Bu bağlamda bilgilendirme tasarımı ilke ve prensipleri raylı hatlarda yön bulma ve bilgi verme açısından büyük bir öneme sahiptir.

Bu tez çalışmasının amacı, İstanbul raylı hatlarından Marmaray istasyonlarını kullananların görüşlerini ortaya koymak ve bu görüşlerin değerlendirilerek analiz edilmesi amaçlanmıştır. Marmaray istasyonlarını kullanan kullanıcıların görüşleri ortaya çıkarmak amacıyla anket soruları hazırlanmıştır. Katılımcılar beşli likert ölçeği ile belirlenen alt problemlere yönelik 16 (on altı) soruya cevap vermiştir.

Araştırmanın hipotezlerine yönelik 16 (on altı) alt amaçlar şunlardır:

1. Marmaray İstasyonlarında kullanılan renkler kullanıcıların dikkatini çeker mi?
2. Marmaray kullanıcıları, Marmaray istasyonlarında yer alan durakların farklı renkte olduğunun farkında mıdır?
3. Marmaray kullanıcıları, Marmaray İstasyonlarında kullanılan renkler ile İstanbul Metro istasyonlarında kullanılan renklerin birbirinden farklı olduğu bilincinde midir?

4. Marmaray kullanıcıları, İstasyonlarında kullanılan renklerden hangi durakta olduğunu farkında mıdır?
5. Marmaray kullanıcıları, İstasyonlarında yer alan yönlendirme oklarının renkleri sayesinde istedikleri yere ulaşır /istedikleri yöne gider mi?
6. Marmaray kullanıcıları, istasyon duraklarında yer alan metinleri açık ve anlaşılır olarak bulmakta mıdır?
7. Marmaray duraklarında kullanılan yazı tipi ve yazı büyüklüğü, durak isimlerinin kullanıcılar tarafından okunmasında kolaylık sağlar mı?
8. Marmaray İstasyonlarında her durak isimliği için kullanılan yazı tipi farklı olduğu için kullanıcı hangi durakta olduğunu anlar mı?
9. Marmaray kullanıcılarına göre, İstasyonlarında kullanılan metinler sayesinde diğer ulaşım noktalarına (İstanbul Metrosu, Marmaray, Vapur) rahatlıkla geçiş sağlar mı?
10. Kullanıcılar, Marmaray Duraklarında yer alan bilgilendirme panolarını (haritalar, durağın bulunduğu yer) inceleyerek gitmek istedikleri yeri bulur mu?
11. Kullanıcılara göre, Marmaray İstasyonlarında yer alan semboller (yer grafikleri, asansör işaretleri, turnike işaretleri, çıkış işaretleri vb.), yazı (durak isimleri, durak levhaları) ve renkler (turnike geçişleri, asansörler) engelli insanların ulaşmak istedikleri yere ulaşmalarında yeterli bilgilendirme sağlar mı?
12. Kullanıcılar, Yönlendirme (durak okları, aktarma okları ve durak levhaları) ve bilgilendirme tasarımları (duraklar, panolar, durak haritaları, istasyon haritaları) sayesinde deniz otobüsü, otobüs, metro ve metrobüs gibi toplu taşıma araçlarına geçiş hakkında yeterli bilgi alır mı?
13. Kullanıcılara, Durak turnikelerine geçişlerde, yer grafikleri (durakları gösteren oklar), yön levhaları (duraklar, aktarma noktaları, cadde ve sokak isimleri) ve bilgilendirme panoları (haritalar, durak haritası) yeterli bilgi sağlar mı?
14. Marmaray istasyonlarındaki görsel tasarımlar estetik (güzeldir) midir?
15. Marmaray istasyonlarında bulunan grafikler kendine özgü müdür?
16. Tüm duraklarda kullanılan semboller (asansör işaretleri, turnike işaretleri, çıkış işaretleri vb.), yazı (durak isimleri, durak levhaları) ve renkler (turnike geçişleri, asansörler) dikkat çekici tasarımlar içerir mi?

1.3. Araştırmanın Önemi

İstanbul raylı sistemleri ve ulaşım ağları ile ilgili daha önce bilgilendirme tasarımı açısından böyle bir örneğin olmaması bu çalışmanın önemini artırmaktadır. Bu araştırmanın, özellikle ulaşım da bilgilendirme tasarımlarına yönelik sorunların giderilmesinde katkı sağlayacağı ön görülmektedir. Ulaşım hatlarında bilgilendirme tasarımının nasıl olması gerektiği ile ilgi ortaya konulan önerilerin ileride yapılacak olan yer altı ve yer üstü ulaşım ağlarındaki çalışmalara bilgilendirme tasarımı açısından katkı sağlaması ön görülmektedir.

1.4. Araştırma Metodolojisi

Bu tez çalışmasında Marmaray istasyonlarını kullanan kullanıcıların görüşlerini anket yoluyla ölçmek için nicel araştırma yönteminden faydalanılmıştır. İstanbul Marmaray raylı sistem hatlarını kullanan kullanıcıların görüşlerini almak için internet üzerinden gerekli veriler alınmıştır. Veri toplama yöntemi olarak anket yöntemi ile veri toplayarak, kullanıcılardan yaş, cinsiyet, meslek, eğitim değişkenleri saptanmıştır. Bu bilgiler tanımlayıcı istatistik yorumlama ile ifade edilmiştir. Anket çalışması ile alınana sonuçlar SPSS istatistik programına aktarılarak frekans ve yüzdelik olarak değerlendirilmiştir. Ankete katılanlardan isimleri ve iletişim adresleri istenmeyerek herhangi bir baskı ortamı oluşturulmadan özgür iradeleri ile anket sorularına cevap vermeleri sağlanmıştır.

1.5. Sayıtlar

İstanbul Marmaray raylı hatlarını kullananların görüşlerini, istasyonları kullananlara yönelik anket çalışması yaparak Marmaray istasyonlarını kullanan kullanıcıların görüşlerini bu araştırmaya yansıtılabileceği varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

Bu araştırma İstanbul ilinde bulunan Marmaray raylı sistem hatları ile sınırlıdır. Kazlıçeşme istasyonundan Ayrılıkçeşme istasyonuna kadar olan Yenikapı, Sirkeci ve

Üsküdar duraklarını ve bu durakları kullanan katılımcıları kapsamaktadır. Yapılan anket sadece Marmaray treni ile beş istasyonu kullanan 350 katılımcı ile yapılmıştır.

1.7. Tanımlar

Bilgilendirme Tasarımı: Raylı sistem hatlarında istasyon içi, istasyon dışı ve istasyona yönlendiren işaretleme dizgeleri, grafikler, görsel tasarım öğeleri, piktogramlar ve semboller gibi görsel iletişim araçlarıdır.

Raylı Sistem Hatları: Yeraltı ve yerüstünde yüksek kapasite ile yolcu alan tren hatlarıdır.

Yönlendirme Tasarımı: Marmaray raylı sistem hatlarındaki tipografi ve grafik tasarım unsurları ile görsel olarak alıcılara bilgiyi sunan görsel iletişim aracıdır.

Marmaray: İstanbul'un Avrupa-Asya yakasını denizden birbirine bağlayan ve aynı zamanda karadan devam eden raylı sistemdir.

BÖLÜM 2

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Bilgilendirme Tasarımı ve Tanımı

Bilgi, Latince “informatio” kökünden gelmiş olup, şekillendirme, biçim verme, bilgi veya haber verme eylemi olarak tanımlanmaktadır. Diğer yaygın ifadesi ise bilgi, enformasyon veya haber verme anlamı taşımaktadır (Balay, 2004: 66). Bilgi, mantıklı bir yargı ya da deneysel bir sonuç sunan, başkalarına sistemli bir iletişim aracıyla ulaştıran, olgulara ya da düşüncelere ilişkin düzenli ifadeler dizisidir (Bell, 1973: 175). Türk Dil Kurumu sözlüğünde ise bilgi “İnsan aklının erebileceği olgu, gerçek ve ilkelerin bütünü, bili, malumat.” olarak tanımlanmıştır. Bu tanımlara bakıldığında bilginin birçok farklı tanımlarla ifade edildiği görülmektedir. Bilgi çok karmaşık bir yapı arz ettiğinden ötürü farklı bağlamlarda, farklı anlamlarda kullanılabilir (Balcılar, 2008: 4). Bu karmaşık yapının sınıflandırılması ve anlamlandırılması gerekmektedir.

Her alanda olduğu gibi grafik tasarım alanında da bilginin kullanımı önemlidir. Bir logonun ne anlattığından bir afişin ne anlatmak istediğine kadar birçok grafik tasarım öğeleri içerisinde sistematik şekilde bilginin sınıflandırılması gerekmektedir. Grafik tasarım: “bir mesajın açık, ekonomik ve estetik yolla iletilmesidir” (Becer, 2013: 33). Bu tanım düşünüldüğünde grafik tasarım; “anlatılmak istenilen konuyu etkili, bilgi verici ve estetik biçimde sunan görsel bir araç” olarak tanımlanmaktadır (Melek, 1995: 119). Dolayısıyla grafik tasarımın bilgiyi estetik değerleri göz önünde bulundurarak etkili biçimde sunması gerekmektedir. Edward Tufte'ye göre günümüzde bilgilendirme tasarımı denince, bilgilendirici malzemenin estetik grafik tasarımı anlaşılır (Pettersson, 2002: 16).

Bilgilendirme tasarımı çok yeni olmadığı halde yer yer tanınan, yer yer tanınmayan, yer yer de yanlış tanınan; bununla birlikte tarihsel birikime sahip bir tasarım dalıdır. Çeşitli zamanlarda çeşitli meslek gruplarının ortaya koyduğu çalışmalar bu birikimi oluşturan unsurlar olmuştur. Zamanla kuramsal tartışmalar ve ortak söylemlerle adı konmuş ve tasarım dünyasında kendine yer edinmiştir. Adlandırılması yeni bir dönemin başlangıcı gibi değil, var olan bir kavramın keşfi gibidir. Birbirinden farklı

disiplinler içerisinde yer alan ve bu farklı disiplinlerle işbirliği yapan bilgilendirme tasarımı, iletişim teknolojilerinin gelişimine kadar bir bütün olarak algılanamamıştır. Gözlemlenebilmesi gelişen iletişim ve ulaşım kanalları sayesinde olanaklı olmuştur (Aktaran: Dursin, 2013: 41). Sözcük anlamı bilginin ve bilgilendirme biçiminin tasarımı olan bilgilendirme tasarımı, karmaşık ve düzensiz olan bilgiyi planlı ve anlaşılabilir biçime dönüştürmektedir (Aktaran: Dur, 2011: 5). Uluslararası Bilgilendirme Tasarımı Enstitüsü IIID (International Institute for Information Design) konseyi bilgilendirme tasarımı tanımını öncelikle ‘bilgi ve ‘tasarım’ kavramlarını açıklayarak yapmaktadır: “Bilgi; insanların ulaşabileceği ve kullanabileceği veridir. Tasarım; problemi tanımlayarak, tasarımcının nitelikli yaratıcılığıyla ortaya konacak ürünün teknik özelliklerini ve tanımlarını içeren çizimler ya da planlamalar yapmaktır. Bilgilendirme tasarımı; kullanıcıların belirlenen gereksinimleri doğrultusunda, mesajın taşıyacağı içeriğin ve sunulacağı ortamın belirlenmesi, planlanması ve biçimlendirilmesidir” (Aktaran: Durmaz, 2009: 83).

İsveç Malardalen Üniversitesi Bilgilendirme Tasarımı bölüm başkanı Prof. Rune Petersson'a göre ise bilgilendirme tasarımı, "hedeflenen alıcıların bilgi gereksinimini karşılamak amacıyla, mesajın analizini, planlanmasını, sunuluşunu ve anlaşılmasını kapsar. Seçilen kitle ne olursa olsun, iyi tasarlanmış bilgilendirme çalışması, estetik, ergonomik, ekonomik olacak ve konu kapsamındaki gereksinimleri karşılayabilecektir. Bilgilendirme tasarımı kendi içinde yönlendirme tasarımı, metin ve içerik tasarımı, kullanım kılavuz tasarımı, doküman tasarımı gibi yoğunlaştığı alanların olmasının yanı sıra grafik tasarım ürünleriyle de sağlam bir ortaklığı vardır."

Bilgilendirme tasarımının varlık gerekçesini bize, MetaDesing'in kurucularından Eric Spiekerman şöyle açıklıyor: “Mesaj bombardımanı altında yaşadığımız günümüz dünyası, bizi sürekli kendine baktırmak, kendini dinlettirmek ve kendine tepki verdirmek istiyor. Tüm bunlardan uzak durmak mümkün değil ancak bir diğer yanda, gerçekten gereksinim duyduğumuz bilgi ise, anlayabileceğimiz biçimde tasarlanmadığı için gözümüzden kaçıyor. Örneğin tüm kullanım kılavuzları, yol ve yön işaretleri, hatta elektrik faturası ve resmi formları düşünün. Asla aradığınız cevabı rahatlıkla bulamazsınız. Üstelik bizzat sizi ilgilendiren alanlarda, bilgiye

ulaşamamak size pahalıya patlayabilir. Bu durumda sizi kurtaran, "çıkış" okunu bulmak kadar basit bir çözüml olabilir.”

Bilgilendirme tasarımıamın amacı bir bilgi gövdesini, hedef kitleye göre değişen genişlikte insan kitleleri tarafından anlaşılabilircek şekilde kolaylaştırarak sunmaktır (Dur, 2011: 5). Bilgilendirme tasarımıamın amacı karmaşık veriyi, evrensel olarak yorumlanabilen sembolleri kullanarak, anlaşılabilir görsel ifadelere dönüştürmektir (Crnokrak, 2008: 23). Peterson’a göre, bilgilendirme tasarımı “hedeflenen alıcıların bilgi gereksinimlerini karşılamak amacıyla, mesajın analizini, planlanmasını, sunuluşunu ve anlaşılmasını kapsar” (2007: 26). Bilgilendirme tasarımıamında, diğer görsel iletişim tasarımı ürünlerinde olduğu gibi hedef kitle önemli bir rol oynar. Bilgilendirme ürünü tasarlanırken hedef kullanıcıların amaçları, deneyimleri, tercihleri ve alışkanlıkları göz önünde bulundurulmalıdır. Tasarımın ilk aşamasında bilginin kimin için, ne için tasarlandığı, hangi soruna çözüml yolu aranacağı ve iletilmek istenen mesajın belirlenmesi, projenin gidiş hattını belirleyen önemli bir aşamadır (MacLeod, 2003).

Bilgilendirme tasarımı gerek anlama gerekse uygulama yönünden zor bir süreçtir. Ayrıca hedef kitlenin gereksinimlerini tam anlamıyla karşılayan bir proje dahi yüzde yüz başarıyı garanti edemez. İnsanların nasıl davranacaklarına ya da bu davranışın nasıl değişeceğine yönelik bir çalışma yoktur, tahminler vardır. Bu tahminler ise bilgilendirme projesinde biraz daha belirsiz kalabilir. İnsanların duyu organlarıyla algıladıkları bilgiyi nasıl işledikleri (hazmettikleri) ya da anlayıp anlamadıkları kesin olarak bilinmemektedir. Çoğu zaman sonradan oluşan problemler belirsizliklerden ileri gelir (Sless, 2005).

Bilgilendirmeye yönelik bir çalışmanın başarısı onun hedef kitlesi tarafından doğru algılanması, anlaşılmasıyla ölçülmektedir. Bilgilendirme amaçlı tasarımlarda sosyo-kültürel olgular, eğitim düzeyi, davranış biçimleri, fiziksel engeller, dil, yaş, cinsiyet, inanç farkları vs. insanlar arasında farklı algılamalara, okumalara ve gereksinimlere neden olabilmektedir (Oral, 2009: 46).

Bilgilendirme tasarımıamın her şeyin ötesinde bilgiyi vurgulama ve anlama; kıyaslama ya da düzenleme; gruptama ya da sınıflandırma, seçme ya da çıkartma, anında ya da geç algılanmasına karar verme, ilgi çekici şekilde sunma konularında biçimlendirme yetkinliği vardır (Mijksenaar, 1997: 25).

Kısaca bilgilendirme tasarımı, karmaşık hayatı ve bilgi yığınlarını alıcılara aktarırken doğru ve anlaşılır bir eyleme dönüştürmektir. İnsanların, rahatlık ve kolaylıkla bulundukları fiziki alanlarda yön ve yollarını bulmalarını sağlamalıdır. Bunu gerçekleştirirken iletişimsel amacın yerine getirilmesindeki “verimlilik” ve “etkinlik” kullanılmalıdır.

2.2. Bilgilendirme Tasarımının Uygulama Alanları

İşlev ve içeriklerine göre bilgilendirme tasarımı aşağıdaki gibi sınıflandırılabilir:

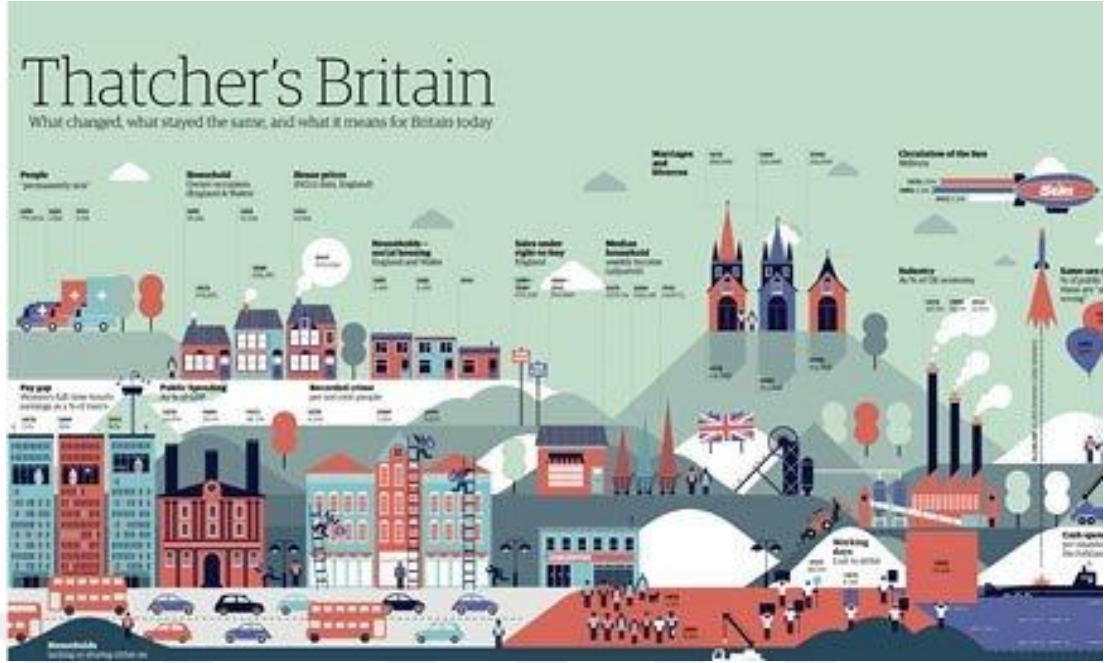
1. Bilgi Grafikleri (İnfografikler),
2. Belge Tasarımı,
3. Form Tasarımı,
4. Kullanım Kılavuzu Tasarımı,
5. Haritalar,
6. Şema ve Çizelgeler
7. Çevresel Grafik Tasarım (Güler, 2009: 48).

2.2.1. Bilgi Grafikleri (İnfografikler)

Bilgiyi sunmanın çeşitli yolları vardır, bu yollardan en akılda kalıcı olanı hikâyeleştirmedir. Çünkü “hikâyeler çok güçlüdür, etkileyicidir ve dikkat çeker. Ama hikâyeler bundan daha fazlasını da yapar. Aynı zamanda hikâyeler, bilgilendirme sürecinde insanlara yardım eder ve neden sonuç ilişkisini gösterir” (Weinschenk, 2011: 76).

Bilgi, veri ve bilgi yığınlarını görsel olarak açıklayan grafiklerdir. Bilgi grafikleri karmaşık konuları açıklık getirme gereksinimi duyulan her alanda kullanılabilir. Sayıların, verilerin, yazıların, görsel unsurların eğlenceli, açık ve çekici biçimde aktarılması çabasıdır.

İnfografikler iletişimi kolaylaştıran ve kişinin çevresindekileri daha kolay bir biçimde anlamasına yardımcı olan bilgilendirici ürünler arasındadır. Gazetelerde, çocuk kitaplarında, istatistiksel verilerde, proje tasarımlarında, haritalarda, yönlendirme işaretlerinde çok sık kullanılmaktadır (Karaalioğlu, 2015: 38).

Kaynak: <https://www.theguardian.com/membership/2014/sep/10/best-infographic-graphic-design>

Şekil 2.1. Margaret Thatcher'in 1979'da iktidara gelmesinden bu yana değişimi etkileyici bir biçimde gösteren bilgi grafiğidir.

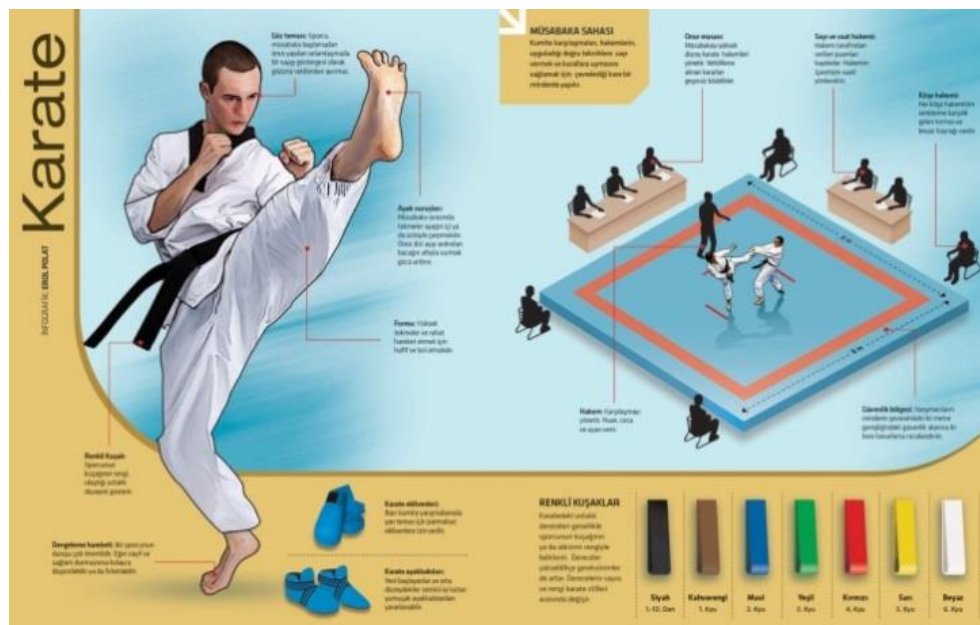
Şekil 2.1'deki görüntü, İngiltere'de Guardian gazetesi için hazırlanan Margaret Thatcher'in 1979'da iktidara gelmesinden bu yana etkileyici bir biçimde göstermektedir.

Bilgi grafikleri hakkında Dur şu biçimde açıklama yapar: “Veri görselleştirme ve infografikler belirli bir konuyla ilgili yoğun ve karmaşık bilgileri daha anlaşılır biçimde görsel olarak sunma amacını taşırlar. Bilgiyi görsel olarak ileterek daha anlaşılır ve kalıcı bilgilendirme sağlamalarının yanında başka önemli özellikleri de vardır. Görsellik, içerik ve kullanışlılık açısından iyi tasarlanmış veri görselleştirme ve infografikler insanları ikna etme, yönlendirme ve harekete geçirmek için güçlü birer araçtır. Bilginin görselleştirilmesi, olayları ve olaylar arasındaki bağlantıları yeni ve farklı şekillerde görebilmeyi, başka türlü görünür olamayan örüntüleri ortaya çıkarmayı sağlamaktadır” (Dur, 2014: 4).

İnfografikler bilgilendirme grafikleri adı altında da bilinmektedir. Günümüz standartlarında ilk infografikler 50'li yıllarda kendini göstermiştir. Bilginin yoğunluğu ve karmaşıklığını ortadan kaldırmak ve alıcının daha kolay anlayabilmesi amacıyla sosyal bilimler ve mühendislik gibi alanlarda da infografikler kullanılmaktadır. Hareketsiz ve durağan bir yapıda olmalarına karşın karmaşık bilgiyi ya da bilinmeyeni daha açık ve anlaşılır bir biçimde açıklayabilme avantajına

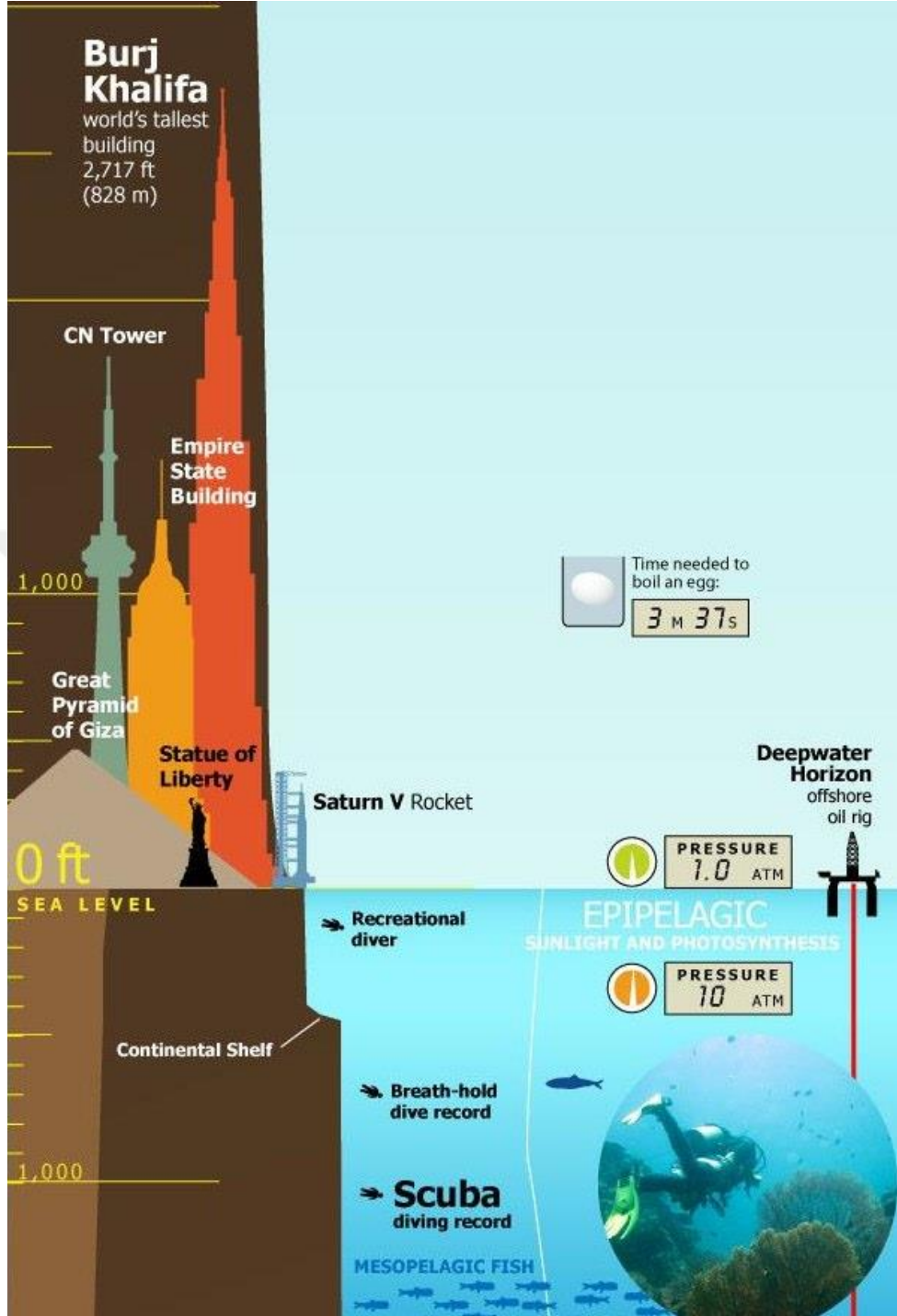
Kaynak: <http://infografik.com.tr/>

Şekil 2.2. Kürsel su durumu ile ilgili yapılan bir bilgi grafiği.

Kaynak: <http://infografikofisi.com/assets/karate-infografik-grafik.jpg>

Şekil 2.3. Karate hakkında yapılan bir bilgi grafik örneği.

Kaynak: <http://www.coolinfographics.com/blog/tag/earth>

Şekil 2.4. Bir infografik örneği

“Basılı ya da çevrimiçi olsun, bilgi infografiklerin statik sürümlerinde sabittir, interaktif seyirci sadece okuma ve görme ile sınırlıdır. Ancak etkileşimli infografikler interaktif kullanıcıya çeşitli uygulamalar sunabilir ve bu yolla kullanıcıyı bilginin içine davet eder” (Dur, 2014: 6).

Diğer bilgilendirici ürünlerde olduğu gibi infografik tasarımlarında da renk, biçim, görsel hiyerarşi, etkileycilik vb. öğeler dikkate alınmalıdır. Amaç bilgiyi en açık ve etkili bir biçimde sunmak ve bunu gereken kurallar doğrultusunda vermek olmalıdır (Şekil 2.5).

Kaynak: <http://www.verigorsellestirme.com/sefa-feyzioglu-infografik-portfolyosu/>

Şekil 2.5. Haydarpaşa Garını hem tarihi ve yapım özelliklerini gösteren bir bilgi grafiği. Tasarım: Sefa Feyzioğlu

Kaynak: Yunus Emre Hatunoğlu Arşivi, 2011

Şekil 2.6. Marmaray projesini anlatan İnfografik

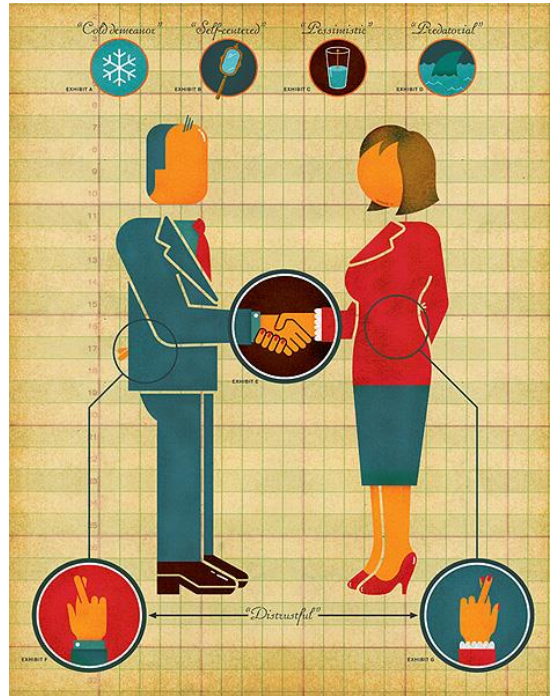
2.2.2. Belge Tasarımı

Bilgi verme amacıyla olan her iki boyutlu yüzey “belge” dir (Güler, 2008: 66) Broşür, bülten, katalog, gazete ve dergilerde sayfa düzeni, tek sayfa duyurular gibi yayınlar belge tasarımı kapsamına girmektedir.

Belge tasarımı, anlatılmak istenilen bilginin kullanıcıya etkili bir şekilde aktarılması amaçlanmaktadır. Broşürün içindeki tek sayfa veya tüm sayfaların ortak kurgusu olabilir.

Belge tasarımı içerik ve görsel kurgu aynı derecede önemli iki alandır. Belge tasarımı, gerekli bilgileri aktarma hedefi doğrultusunda, metin ve görselin dikkatli bir biçimde kurgulandığı yaratıcı bir süreç sonucu ortaya çıkar (Dur, 2011: 48). Dolayısıyla okuyucunun belge tasarımındaki bilgiyi hem fiziksel görünüşü (format) ile hem de bilgilendirici yönünü (layout) anlayabilmesi gerekmektedir.

“Format; giriş, gelişme, yöntem, sonuç gibi doküman içeriğinin ayarlandığı standart düzeni anlatmaktadır. Ayrıca tablolar, figürler, şemalar ve referanslar gibi standart doküman öğelerinin tasarımı anlamında da kullanılır. Layout ise dokümanın sayfa sayfa ve bir bütün olarak dış görünüşüyle ilgilenir.

Kaynak: <http://www.headcasedesign.com/ilaw.html>

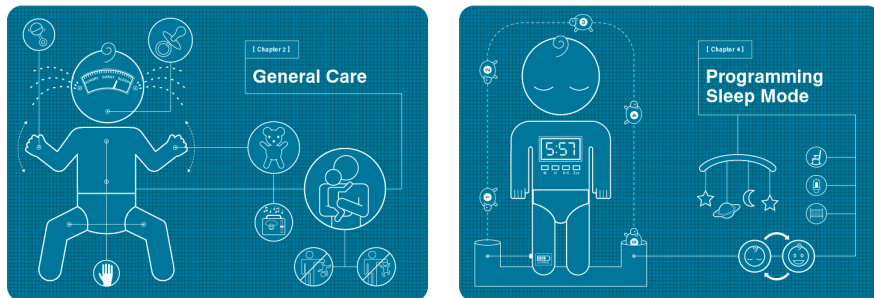
Şekil 2. 7. Amerikan Avukatlarının özelliklerini anlatan bir belge tasarımı.

Layout konu başlığı, başlıklardan numaralandırma sistemine, beyaz alanlara, sütunlara, yazı karakterlerine, yerleşime, kılavuz çizgilere kadar pek çok araçla tıka basa doludur. Bir dokümanın ayrıca karakteristik fiziksel görünüşü vardır. Kapaklar, sayfa boyutu, kâğıt kalitesi, çift taraflı baskı gibi öğeler, basit bir yazıcı çıkışı yerine sahici bir sonuç elde etmek istendiğinde dikkate alınması gereken kriterlerdendir” (Allen, Bateman ve Delin, 2002: 58).

Kaynak: <http://www.headcasedesign.com/ibabyD.html>

Şekil 2.8. Bebek bakımı el kitabı isimli çalışmanın iç sayfasından, bebeğin kendi kendine beslenmesi ile ilgili bilgi veren bir çalışma.

Kaynak: <http://www.headcasedesign.com/ibabyD.html>

Şekil 2.9. Bebek bakımı el kitabı isimli çalışmanın karşılıklı iç sayfasından, bebeğin uyku ve genel bakımı hakkında bilgi veren bir görüntü.

Ailelere bebek bakımı ile ilgili ihtiyaç duyacakları bilgiler içeren “Bebek Bakımı” kitabında aktarılmak istenen bilgiler için bilgi grafikleri, çizenekler, oklar ve işaretlemeler kullanılmıştır.

Bilgiyi sunma ve sayfayı kullanma haliyle “Bebek Bakımı” el kitabı belge tasarımı kapsamında incelenebilir (bkz. Şekil 2.9). Kitap düz yazı yerine, bilgiyi görselleştirerek daha işlevsel bir yöntem kullanılmıştır. Görsel ve metinlerin kurgulanması yaklaşımı, bilgilerin aktarılması için kullanıcılara eğlenceli bir biçimde aktarmıştır.

Kaynak: <http://www.headcasedesign.com/>

Şekil 2.10. Atıkların dönüşümü ve çevre ile ilgili bilgi veren karşılıklı iki sayfa görüntüsü.

Şekil 2.9’te ise çevre sorunları ile ilgili bilginin yazımsal özelliklerinden çok bilgiyi görselleştirerek kullanıcılara sunulması görülmektedir.

Knemeyer’ e göre “Belge tasarımıyla bir broşür, gerekli bilginin, yeterli düzeyde metinle, görsellerle, fiziksel deneyimle dengelendiği yaratıcı bir süreç sonunda oluşur.” (bkz. şekil 2.7, 2.8, 2.9, 2.10)

David Sless’in de belirttiği gibi, belge tasarımında içeriği oluşturan parçaların kurgusu çok önemlidir. Bir broşür sayfasında, metin (ana başlık, alt başlık, yazı, dipnotlar, resim altları... vb.) ve görseller (fotoğraf, illüstrasyon, tablo... vb.), tasarımı oluşturan diğer yardımcı öğelerle birlikte “anlaşılabilirlik” hedefine ulaşmak için çalışmalıdır. Metin içerisinde bir görsele gönderme yapılacaksa, bu iki unsurun birbirine yakın olması gerekir. Hazır metin diye bir kavram olamayacağı için bilgilendirme tasarımcısı metni de elden geçirmeli, gereksiz detayları süzmelidir. Başlığın içeriği yansıttığından emin olmalı, her sayfada verilmek istenen bilgiyi planlanmalıdır (Aktaran: Güler, 2008: 67).

Information Design Journal'de 2002/03 yılı 11/1 sayısında çıkan makalede iyi bir belge tasarımı için yapılması gereken beş adım ve bu adımların aşağıdaki örnek üzerinde uygulamaları yapılarak şöyle özetlenmiştir (Ailen, Bateman ve Delin, 2002: 57):

İçerik yapısı: Çalışmaya başlarken konu kapsamında kullanılması düşünülen ya da kullanılması gereken her türlü malzeme kabaca listelenir. Konuyla doğrudan ilgili tüm görseller, metinler gibi fiziksel malzemenin yanı sıra, nasıl bir başlık olabileceği, konuya ilişkin sorulan sorular ve bağlantılı diğer bilgiler bu listede toplanır. Şekil 2.8. de açıklanacak bilgiler sayfanın sol üst köşesinde rakamlar ile sıralanmıştır.

Söz yapısı: Belgenin retorik (söz) yapısı, çalışma bittiğinde belgenin nasıl konuşacağını belirler. Bu aşamada, aktarılacak metin formundaki bilgiler için hiyerarşik bir düzenleme yapılır. Düzenlemede, önce hangi sözün dile getirileceği (başlık), ardından hangi metinlerin okunacağı kararlaştırılır.

Layout yapısı: Bu aşama tıpkı retorik yapısında olduğu gibi hiyerarşik düzenleme içerir. Ancak önemli bir farkla, layout yapısı eldeki malzemenin hiyerarşik olarak belirlendiği aşamadır. Söz yapısı aşamasında başlık yerine geçen metin ile en çok önem verilen görselin nereye, hangi büyüklükte yerleştirileceği belirlenir. Böylece kullanılacak tüm alan (sayfa, ilan boyutu, afiş... vb.) planlanır.

Yönlendirme yapısı: Malzemesi derlenen, söz yapısı oluşturulan ve görsel hiyerarşisi kurgulanan dokümanda sıra metin ve görselin ilişkilendirilmesine gelmiştir. Şekil 2.9'da görsellerdeki anlamca bağlantılı çizimler oklar ile gösterilmiştir. Şekil 2.10'deki örnekte ise görsel imgeler için metinler yerine diğer çizimi göstermek için oklar tercih edilmiştir. Bu oklar birbiri içinde açıklayıcı bir görsel yapıya dönüşmüştür.

Dilbilimsel yapı: Diğer aşamalara ek olarak bu aşamada görsel düzenlemede anlamı güçlendirecek ayarlamalar yapılır. Böylece metin ve görseller bir araya gelerek verilmek istenen mesajı vurgulamış olurlar (Ailen, Bateman ve Delin, 2002: 62).

Aktarılan bu beş adım, belge tasarımının bir bakıma stratejisini yansıtmaktadır. Böylece ansiklopediler, gezi kılavuzları, müze katalog ve broşürleri, faaliyet raporları gibi daha karmaşık "belge"lerin tasarımı, kullanıcıyla bulunduğu noktada işlevlerini kusursuzca yerine getirecektir (Güler, 2008: 69).

2.2.3. Form Tasarımı

Türk Dil Kurumuna göre form “bir şeyin istenilen ve olması gereken durumu; İstenilen şeylerin yazılması, doldurulması için hazırlanmış basılı belge gibi anlamlara gelir.” Kâğıt veya ekran üzerinden bilgi toplamak için hazırlanan sorular kullanıcılardan boşlukları doldurmalarıyla yanıt vermesi istenilir. Bu tip eylemlerde basılı veya görsel materyaller kullanılmaktadır. Gündelik yaşamda resmi ve özel işlerde form sürekli kullanılmaktadır. Bilimsel bir çalışma için hazırlanan bir anket, iş başvuruları, alışveriş kartları, kredi kartları ve sınav başvuruları gibi alanlarda basılı ya da görsel olarak pek çok yerde bilgi toplanmak amacı ile kullanılmaktadır. Bu sebeple formlar, bilgiye ulaşmak için bir araçtır ve form için hazırlanılan basılı veya görsel materyallerin dikkatle hazırlanması gerekmektedir.

Formların içeriği, yanıt verecek olan kullanıcılara sadece amaca hizmet edecek sorulardan oluşması gerekir ve mümkün olduğunca kısa tutulması izlenecek doğru yoldur. Form içerisinde aynı veya benzer soruların sorulması kullanıcılar tarafından vakit kaybı olarak algılanabilir. Bu sebepten formların amacı dışında bilgilerin sorulmaması gerekmektedir.

Bilgilerin hatasız ve eksiksiz alınabilmesi, yanıtlayacak kullanıcıların görüşlerinden değil formların doğru tasarlanması ile mümkündür. Formlar bilgi talebinde bulunan materyaller olduğundan kullanıcıların yaklaşımlarını da dikkate alarak form tasarımını yapması gerekmektedir.

Contact This Dealer

» Infiniti of Coconut Creek
800-577-7300

» See All Dealer Inventory

First Name:

Last Name:

Street Address:

ZIP Code:

Email:

Phone:

Comments:

☒ Yes, I'm interested in receiving news and special offers from Kelley Blue Book.

SEND

» Privacy Policy

» Get your CARFAX report for this GMC

» Calculate your monthly payment

» Get your credit score now

» Get a free insurance quote for this GMC

I'm Interested

To: **Lehmer's Buick Pontiac GMC**
1-866-607-2809
... More Info

From:

Your message:

Hello, my name is and I'm writing you today to learn more about the **2009 CHEVROLET SILVERADO 1500 LT** listed for **\$20,995**. I live at in the area and I would like to hear back from you soon and learn more about this vehicle. Please call me back on at your earliest convenience.

[personalize this message](#)

Thank you.

☒ Yes, I'm interested in receiving news and special offers from Kelley Blue Book.

SEND THIS MESSAGE

» Privacy Policy

» View the free CARFAX Report

» Calculate your monthly payment

» Get your credit score now

» Get a free Progressive insurance quote

Kaynak: <http://www.getelastic.com/wp-content/uploads/mad-libs1.jpg>

Şekil 2.11. İnternet ortamında doldurulabilecek bir form örneği ve formun öğeleri

Çok yer kaplamayan açılır menüler ve kaydırma çubuğu gibi listeler form öğeleri için önemlidir. İnternet formları, zorunlu doldurulması gereken alanlar boş bırakıldığında veya yanlış doldurulmada uyarı verecek nitelikte olmalıdır. Kullanıcıların doldurduğu bilgilerin düzeltilmesi ve tamamlanması sağlamalıdır.

"İnsanlar formları doldurmaktan hoşlanmadıkları için, iyi bir form tasarımı, formların kullanımını olabildiğince kolay yaparak, bu hoşnutsuzluğu aza indirmekten geçer" (Starling, 2001: 1).

2.2.4. Kullanım Kılavuzu Tasarımı

Kullanma kılavuzu basılı materyal, video ve internet gibi çeşitli ortamlarda bir ürünü nasıl kullanmak gerektiği konusunda bilgi veren belge olarak tanımlanabilir. Kullanma kılavuzları, çevrim içi yardım dosyaları, teknik arıza, teknik şart nameler, atölye el kitapları, kullanma kılavuzları, referans kartları, data (veri) kağıtları, endüstriyel videolar, eğitim dokümanları ve diğer bilgilendirme dokümanlarıdır. Teknolojinin ilerlemesiyle ortaya çıkan karmaşık ve yeni ürünler ile kullanım

kılavuzlarına olan ihtiyaç artmıştır. Bu ihtiyacın yanında kullanma kılavuzları için kanuni zorunluluklar ve yasal süreçler ortaya çıkmıştır.

Ülkemizde istisnalar dışında piyasada satışa sunulan tüm malların 14 Haziran 2003 tarihli Resmi Gazete 'de "Tanıtma ve Kullanma Kılavuzu Uygulama" esaslarına dair yönetmelikte belirttiği gibi satılan ürünler kullanım kılavuzu ile birlikte satılması zorunlu hale gelmiştir.

Kullanım kılavuzları, ürünün veya aygıtın konulara ayrılmış olarak nasıl çalışacağı hakkında bilgiler içermektedir. Teknolojinin artması ile birlikte aygıtların, araçların ve ürünlerin işlevlerini dışarıdan bir çözüm oluşturulması zor hale gelmektedir. Bu nedenle kullanım kılavuzları çoğunlukla görüntülü rehberler olarak hazırlanmaktadır.

Kullanım kılavuzları basılı veya elektronik ortamda hazırlanarak ürünle birlikte sunulmaktadır. CD olarak hazırlanan kullanım kılavuzlarında genellikle basılı ya da basıma hazır bir kitap görünümlü Adobe Acrobat PDF belgeleri yer alır. Kullanıcılar bu belgeleri bilgisayarlarından izleyebilmekte veya kendi yazıcısıyla yazdırabilmektedir (Dur, 2011: 57).

Kullanım kılavuzu PDF belgesi olarak hazırlanması baskı maliyetleri açısından üreticilere daha ekonomik gelmektedir. Teknolojinin sunduğu imkânlar ile sadece basılı kılavuzlara bağlı kalmayıp, internet ortamında kullanım kılavuzlarını bilgisayar veya telefonlara indirilerek kullanıcılar tarafında kullanılabilir. Kullanım kılavuzlarının basılı materyaller ile tüketiciye ulaştırılmasında birçok sıkıntı doğmaktadır. Bu sıkıntılardan biriside okunaklılık ve görsellerin çok küçük olmasıdır. Çevrim içi gibi internet bağlantısı gerektiren durumlarda kullanma kılavuzları ister bilgisayar ve telefon gibi ortamlara indirilir istenirse ürünün bulunduğu internet sitesinden o ürün ile ilgili kullanım talimatlarına ulaşılabilir. Aynı zamandan ufak ayrıntıları okumak isteyen kullanıcılar için PDF belgesi büyük kolaylık sağlamaktadır.

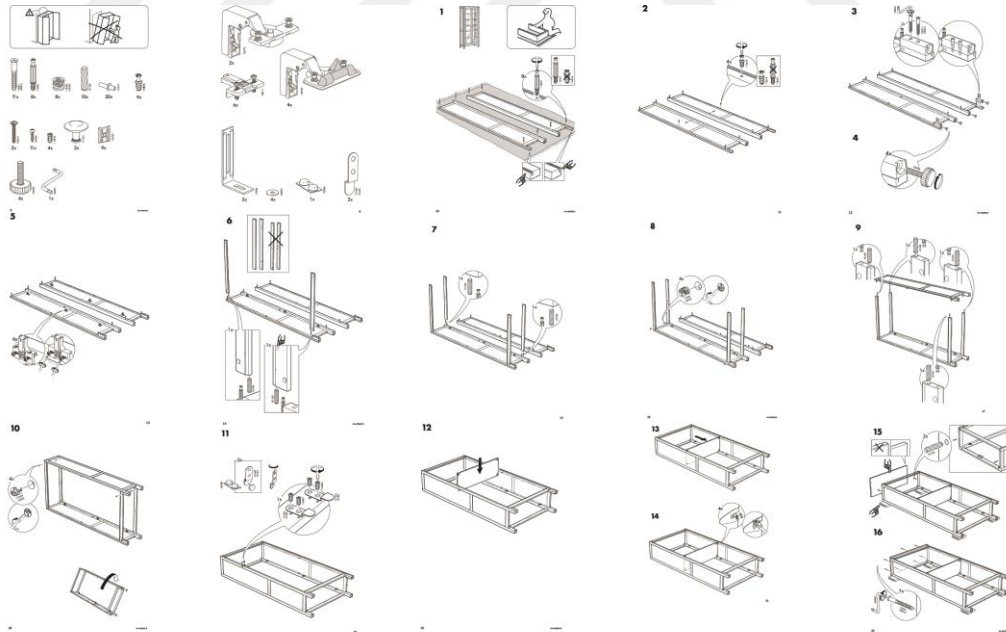
Kullanım kılavuzunun ürünün kullanımını uygulamalı olarak gösteren bir uygulama CD'si şeklinde, basılı ve ayrıntılı bir kitapçık eşliğinde tüketiciye sunulması en yüksek faydayı sağlamaktadır. Böylece kullanıcı kısa bir zamanda ve kitapçığın ayrıntılarına girmeden, uygulamalı olarak ürün hakkında bilgi sahibi olur ve ihtiyaç duyduğunda ayrıntılara ulaşabilir. Bu sayede içinde animasyon, video, ses ve 3D anlatımların yer aldığı görsel zenginlikte uygulamalar çoğaltma için ek maliyet

gerektirmeden hazırlanabilir, üretici firmanın saygınlığına ve güvenilirliğine katkıda bulunabilir (Yanık, 2006: 26).

Kullanım kılavuzları renkli baskı maliyeti üreticiler tarafında yüksek bulunmasından dolayı genellikle siyah-beyaz olarak basılmaktadır. Bu kılavuzlar açık ve daha anlaşılır olmak için teknik çizimler kullanmaktadırlar.

Parça birleştirmeli ürünlerde ve ayrıntılı teknolojik aygıtlarda, teknik çizimler gereksiz ayrıntılardan arındırıldığı için ortaya anlaşılabilirliği daha kolay bir kullanım kılavuzu çıkmaktadır. Mobilya ve Aksesuar üreticisi Ikea ürünlerinin çoğu özel aletler gerektirmeden evde kolayca monte edilebilecek şekilde tasarlanmıştır. Ürünü satın alan kullanıcı, kullanım kılavuzundan yararlanarak parçaları birleştirmektedir. Bu nedenle Ikea'nın, kullanım kılavuzlarında, kullanıcıların, gereksiz ayrıntılara girmeden bir an önce yeni aldığı ürünü kullanabilecek bilgiye sahip olma isteğini dikkate almaktadır. (Dur, 2011: 58)

Şekil 2.12'da bir dolap montajın nasıl olması gerektiği ve nelere dikkat edilmesi teknik çizimleri ile anlatılmıştır.

Kaynak: https://cdn.ikea.com.tr/montaj-kilavuzu/90213587_90213587.pdf

2.12. IKEA Hermes Serisine ait bir dolabın montajını gösteren kullanım kılavuzundan sayfalar.

Kullanma kılavuzları gereksiz bilgi ve detaylardan arındırılarak kullanıcılara sadece aldıkları ürün hakkında yeterli derecede bilgi vermek zorundadır. Genellikle ürün

tanıtımı için hazırlanan basılı materyallerde o ürünün öne çıkan özellikleri etkileyici bir biçime sahiptir.

Bu etkileycilik genellikle ürünün kullanma kılavuzu için geçerli olmamaktadır. Bundan ürünü satmak için hazırlanan etkileycilik ve yalınlığın ürünün kullanma kılavuzunda olmadığı görülmektedir.

Kullanım kılavuzları üretici firmalar için bir zorunluluk olarak görüldüğünden ve satılmış olan ürün için hazırlandığından, maliyeti azaltmak için gereken önlemler alınır. Ürünü satmak amacıyla hazırlanmış broşürler parlak, şık, renkli, kolay anlaşılır ve çekiciyken, kullanım kılavuzları mat, sıkıcı, siyah beyaz ve karmaşıktır (Yanık, 2006: 22).

Bazı ürünlerin kullanım kılavuzlarında ürünün öne çıkan özelliğini etkileyici bir biçimde aktarmayı sürdürebilmiştir (bkz. şekil 2.13. ve 2.14.).

İlk Bakışta iPhone

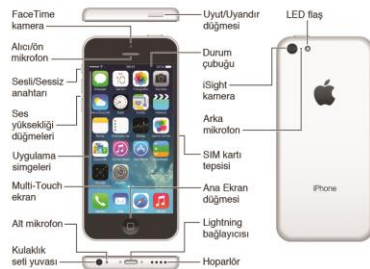
Genel iPhone bilgisi

Bu kılavuz iOS 7 ile iPhone 4, iPhone 4S, iPhone 5, iPhone 5c ve iPhone 5s özelliklerini açıklar.

iPhone 5s

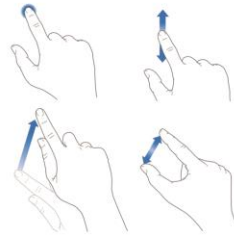
iPhone 5c

iPhone özellikleriniz ve uygulamalarınız, sahip olduğunuz iPhone modeline, konunuza, kullandığınız dille ve operatörünüze bağlı olarak değişebilir. Bulduğunuz bölgede hangi özelliklerin desteklendiğini öğrenmek için, bakınız: www.apple.com/ios/feature-availability.

Çoklu dokunmatik (Multi-Touch) ekran

Çoklu dokunmatik (Multi-Touch) ekran; birçok bilgiyi, eğlenceyi ve yaratıcılığı parmak uçlarınızda görüntüler. iPhone uygulamalarını keşfetmek ve kullanmak için gereksiniminiz olan tek şey dokunma, sürüklemeye, kaydırma ve kıstırıp açma gibi birkaç basit harekettir.

Düğmeler

iPhone ile kullandığınız düğmelerin çoğu dokunmatik ekrandaki sanal düğmelerdir. Birkaç fiziksel düğme, iPhone'u açma veya ses yüksekliğini ayarlama gibi temel işlevleri denetler.

Uyut/Uyandır düğmesi

iPhone'u kullanmadığınız zamanlarda kilitlemek için Uyut/Uyandır düğmesine basın. iPhone'un kilitlemesi ekranı uykuya geçirir, pilden tasarruf eder ve ekrana dokunduğunuzda bir şey olmasını engeller. Hala telefonla veya FaceTime ile aranabilir ve mesajları, alarmları ve bildirimleri alabilirsiniz. Müzik de dinleyebilir ve ses yüksekliğini ayarlayabilirsiniz.

Bir iki dakika boyunca ekrana dokunmazsanız iPhone otomatik olarak kilitletir. Zamanlamayı ayarlamak için, Ayarlar > Genel > Otomatik Kilit bölümüne gidin.

iPhone'u açma: Apple logosu gözükene dek Uyut/Uyandır düğmesini basılı tutun.

iPhone'un kilidini açma: Uyut/Uyandır veya Ana Ekran düğmesine basın, sonra sürgüyü sürükleyin.

iPhone'u kapatma: Kırmızı sürgü görünene dek Uyut/Uyandır düğmesini basılı tutun, sonra sürgüyü sürükleyin.

Ek güvenlik istiyorsanız, iPhone'un kilidinin açılması için parola gerektirebilirsiniz. Ayarlar > Genel > Parola ve Parmak İzi (iPhone 5s) veya Ayarlar > Genel > Parolayla Kilitleme (diğer modeller) bölümüne gidin. Bakınız: [Veri korumasıyla parola kullanma](#) sayfa 37.

2.13. Apple iPhone ios 7 yazılımı için kullanma kılavuzu karşılıklı sayfalar

Parlaklığı ayarlama

Pil ömrünü uzatmak için ekranı soluklaştırın veya Otomatik Parlaklık'ı kullanın.

Ekran parlaklığını ayarlama: Ayarlar > Parlaklık ve Duvar Kağıdı bölümüne gidin ve sürgüyü sürükleyin. Otomatik Parlaklık açıksa; iPhone, yerleşik çevre aydınlatması algılayıcısını kullanarak o anki ışık koşulları için uygun ekran parlaklığını ayarlar. Parlaklığı Denetim Merkezi'nde de ayarlayabilirsiniz.

Metin yazma

Ekran klavyesi gerekli olduğunda metinleri girmenizi sağlar.

Metin girme

Ekran klavyesini görmek için bir metin alanına dokunun, sonra yazmak için harflere dokunun. Yanlış tuşa dokunursanız parmağınızı doğru tuşa doğru kaydırabilirsiniz. Parmağınızı tuştan çekene dek o harf girilmez.

Metin girmek için Apple kablosuz klavyeyi de kullanabilirsiniz. Bakınız: [Apple kablosuz klavyeyi kullanma](#) sayfa 27. Yazma yerine diktme için, bakınız: [Diktme](#) sayfa 28.

Büyük harf yazmak için Shift'e dokunun veya Shift tuşuna dokunup bir harfe kaydırın. Büyük harf kilidi için Shift'e çift dokunun. Sayılar, noktalama işaretlerini veya sembollerini girmek için, Sayı tuşuna 123 veya Sembol tuşuna #+= dokunun. Bir cümleyi bir nokta ve boşlukla çabucak bitirmek için, boşluk çubuğuna iki kez dokunmanız yeterlidir.

Alternatif bir karakter yazmak için, bir tuşu basılı tutun ve sonra seçeneklerden birini seçmek için parmağınızı kaydırın.

Arama

Birçok uygulama, uygulama tarafından bilinen şeyleri bulmak için yazabileceğiniz bir arama alanı içerir. Spotlight Araması ile tüm uygulamalarda bir kerede arama yapabilirsiniz.

iPhone'da arama yapma: Arama alanını göstermek için herhangi bir Ana Ekran'da ortadan aşağı doğru sürükleyin. Sonuçlar siz yazarken görünür; klavyeyi gizlemek ve ekranda daha fazla sonuç görmek için, Ara'ya dokunun. Açmak için listedeki bir öğeye dokunun.

Uygulamaları bulup açmak için de Spotlight Araması'nı kullanabilirsiniz.

Hangi uygulamaların ve içeriklerin aranacağını seçme: Ayarlar > Genel > Spotlight Araması bölümüne gidin. Arama sırasını da değiştirebilirsiniz.

Denetim Merkezi

Denetim Merkezi kameraya, flaşa, AirDrop'a (iPhone 5 veya daha yenisi), AirPlay'e, sayaca, ses çalma denetimlerine ve diğer birçok kullanışlı özelliğe anında erişim sağlar.

Denetim Merkezi'ni açma: Herhangi bir ekranın alt kenarından yukarı doğru kaydırın (Kilitli ekranda bile).

Parlaklığı ayarlayabilir, ekranı düşey yöne kilitleyebilir, kablosuz iletişim servislerini açıp kapatabilir ve yakınınızdaki AirPlay'i destekleyen diğer iOS 7 aygıtlarıyla fotoğrafları ve diğer öğeleri değiş tokuş etmek için AirDrop'u açabilirsiniz. Bakınız: [AirDrop, iCloud ve diğer paylaşma yolları](#) sayfa 33.

O anda çalan ses uygulamasını açma: Parça başlığına dokunun.

Denetim Merkezi'ni kapatma: Aşağıya kaydırın, ekranın en üstüne dokunun veya Ana Ekran düğmesine basın.

2.14. Apple iPhone ios 7 yazılımı özelliklerinin kullanma kılavuzundaki gösterimi

Basılı materyal olarak ambalajların üzerinde kullanılan kullanım kılavuzları kullanılmaktadır. Tek sayfalık belge, kitapçık, broşür gibi ürünün özelliğine ve kullanıcıya sunulmuş şekline göre değişmektedir (bkz. şekil 2.13).

Ürün ambalajının üzerinde kullanım yönergeleri ile nasıl çalıştığı ve ürünün hangi özellikte olduğu belirtilmiştir (bkz. şekil 2.15).

Kaynak: <http://manualcreative.com/project/soma-water/>

Şekil 2.15. Manuel Creative tasarım firması tarafından hazırlana bir su filtresi ambalaj görüntüsü

Şekil 2.16. Soma Water marka su filtresi ürün bilgileri ve kullanımını gösteren fotoğraflar

2.2.5. Haritalar

Harita ve şemalar, bilgilendirme tasarımında yoğun olarak kullanılmaktadır. Haritalar, özellikle yön bulma konusunda kullanıcıların en önemli başvuru kaynağı olmuştur. Burada harita olarak anılan, coğrafi unsurların yer aldığı bir tür Atlas haritası değil, sınırlandırılmış bir alanda kullanıcıyı bilgilendirme amacıyla özel tasarlanmış çalışmalardır. Bu bağlamda “fiziki dünya haritası” bilgilendirme tasarımı kapsamına girmezken, bir “sıcak su akıntıları haritası” konu kapsamındadır (bkz. şekil 2.17). Dünyanın nüfusu hızla artarken ve insanlar eskisine göre daha çok hareket ederlerken yönlendirme sistemlerine ve haritalara gereksinim artmaktadır (Hartmann 2007).

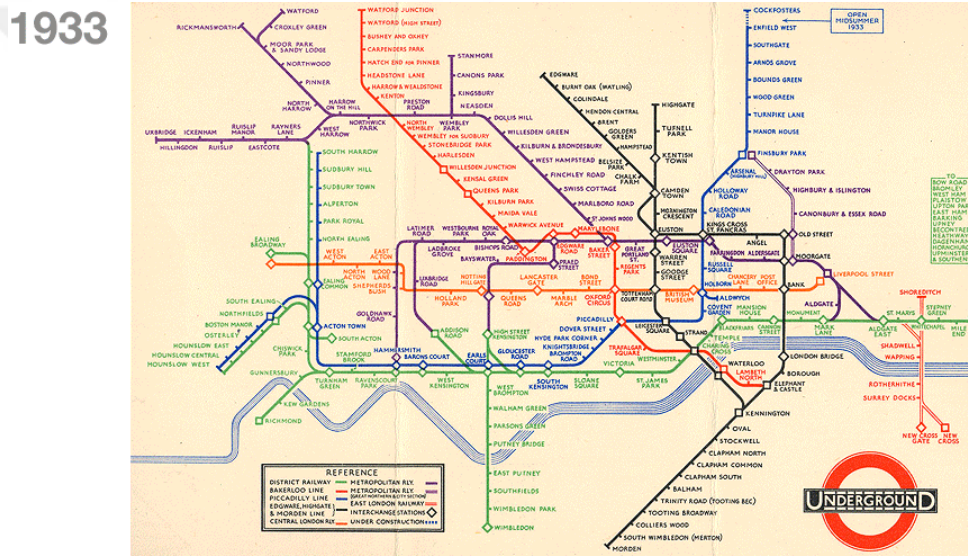
Kaynak: <https://www.nasa.gov/feature/goddard/nasa-balances-water-budget-with-new-estimates-of-liquid-assets>

Şekil 2.17. Altı okyanus havzasından ve üç denizden çıkan su buharlaşma miktarlarının harita gösterimi.

Kentsel alanlar birbirinden farklı ulaşım biçimlerinin olduğu katmanlar haline gelmektedir: Demiryolları, otoyollar, tüneller, köprüler ve yaya yolları kullanıcısı yerel halka ek olarak kente ziyaretçi olarak gelen turistlerin de haritalara gereksinimi olmaktadır. Bu kadar farklı kullanıcı gruplarına hitap edebilecek bir harita yapmak hiç kolay değildir. Harita yaparken belirli bir formül yoktur. Bir hastane için yapılan harita bir metro istasyonu için anlamsız kalabilir. Wayne Hunt’ın da dediği gibi,

“haritaların algılanmasını ölçmek ve ölçümleri tasarıma yansıtmanın zorluğundan dolayı çalışma aşamasında ortak akıl ve mantıktan yararlanmak akılcı olacaktır” (Hunt, 2004: 25).

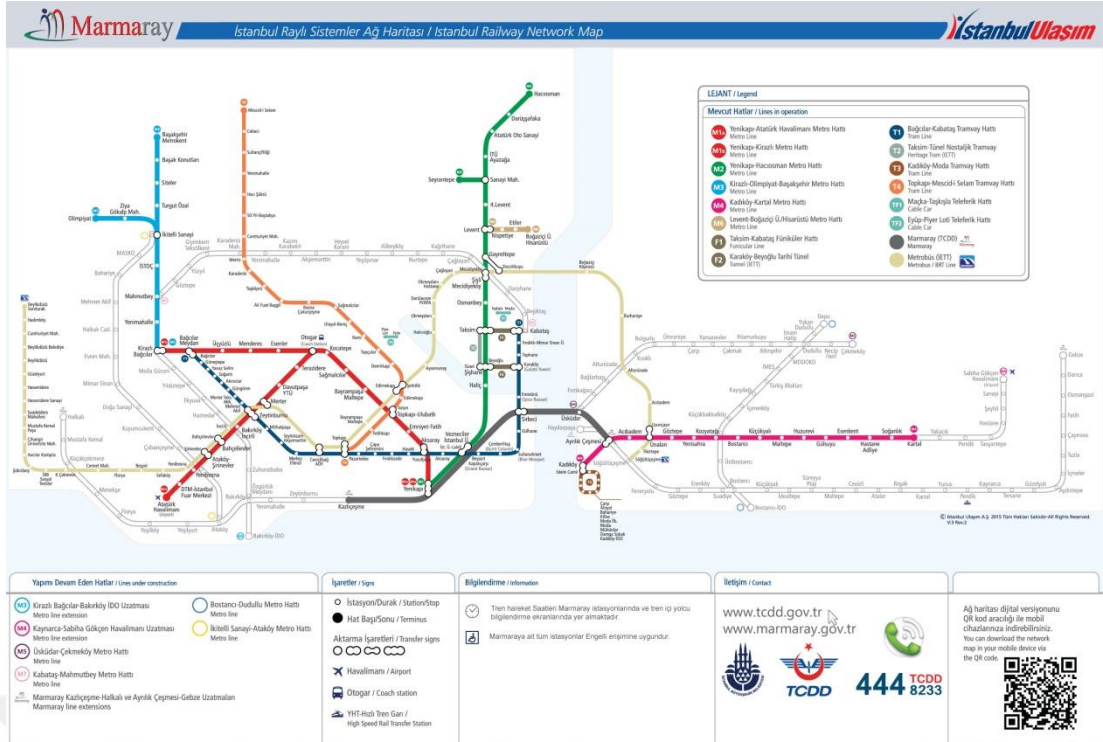
Tarihte bilgilendirme tasarımı doğrultusunda ilk haritalandırma çalışması 1933 yılında “Londra Metro Haritası” ile Henry Beck’in yaptığı ilk önemli çalışmadır (bkz. şekil 2.18). Beck haritada, metro hatlarını coğrafi koşullardan bağımsız olarak, 90 ve 45 derecelik açılarla yerleştirerek, ayrıntılardan arındırmıştır. Böylece, kullanıcıların gereksinim duymayacağı veriler elenerek hem yalın bir tasarım oluşturulmuş, hem de daha anlaşılır ve işlevsel bir harita elde edilmiştir. Daha sonra tasarlanan bütün metro haritaları da Beck’in haritasının kullanışlı sistemi temel alınarak hazırlanmıştır.

Kaynak: http://news.bbcimg.co.uk/media/images/65173000/gif/_65173581_1933_map_2_line.gif

Şekil 2. 18. 1933 yılında Henry Beck tarafından tasarımı yapılan Londra Metro Hatları Haritası.

Yerin altından giden metro yolcuları karanlık tünel duvarlarından başka bir şey göremedikleri için güzergâhın kavisli ya da düz olduğunu anlayabilecekleri bir referans noktaları yoktur. Dolayısıyla hattın kavisli devam ettiğine ilişkin görsel “bilgi”ye de gerek yoktur. Bunun yansıtılması, yalnızca algı karmaşasına yol açacaktır. Beck’in haritası köşegen öğelerle çalışılmış ve istasyon yerleri doğru yerlere konumlandırılarak kullanıcıların rahat algılaması sağlanmıştır. Yapılan yalınlaştırma, kullanıcının gereksinim duymayacağı verileri elimine ederken doğru ve tam bilgi vermeye devam etmekte, dezenformasyon yapmamaktadır. Bu haritalandırma yaklaşımı geliştirilmiş biçimiyle dünyanın pek çok yerinde halen kullanılmaktadır (Güler, 2008: 79).

Kaynak: <http://www.marmaray.gov.tr/content/photos/213546Yeni-harita100x100.jpg>

Şekil 2. 20. İstanbul Raylı Sistemler Ağ Haritası

İstanbul Raylı Sistemler Ağ haritası ise dünya çapında klasik tren haritalarına örnektir. Harita içerisinde metro, metrobüs, tren, tenvay, aktarma noktaları gibi hatları çubuk ve renkler ile gösterilmektedir (bkz. şekil 2.20). Aynı zamanda aktif olmayan daha sonraki yıllarda aktif olacak hatları beyaz renk ile gösterilmektedir. Haritanın içerisinde bulunan listelemede ise her hat, teleferik, fönüküler, nostaljik tranvay, metro ve metrobüs hatları farklı renkte gösterilmektedir. Her renk harita içindeki çubuklar ile bağlantılı olacak şekilde tasarlanmıştır.

Haritalar gözden geçirildiğinde iki temel amacının olduğu görülmektedir:

1. Kullanıcısına “şimdi bu noktadasınız” dedirtebilmeli ve kullanıcıya tanınır noktaları haritada belirtilerek referans almasını sağlamalıdır. Bilinmeyen bir nokta, bilinen bir noktanın referansı ile daha kolay algılanabilir.
2. Kullanıcı bulunduğu noktadan gitmek isteyeceği noktaya yol çizebilmeli ve yönünü tayin edebilmelidir. Haritayı aklına oturtabilmeli, nerede olduğu kadar hangi yöne doğru durduğunu da algılayabilmelidir. Harita yön bulmanın temel öğelerinden biridir. Haritayı inceleyen biri “neredeyim?”, “nereye gideceğim?”, “oraya nasıl varırım?” sorularına yanıt arar (Güler, 2008: 80).

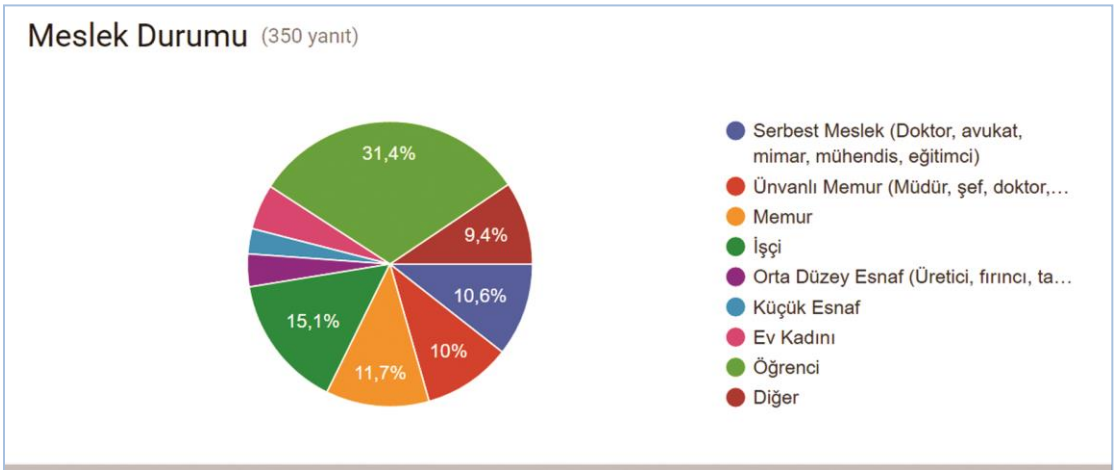
Tüm çabalara karşın herkesin haritaları kusursuz okuyabilmesini beklemek doğru olmayacaktır. İnsan davranış ve algıları değişken özellik gösterebilir. Üstelik bu değişkenlik hiç bir şekilde ölçülemeyebilir. Kullanıcı grubunun gereksinimlerini harita üzerine işleyip, yanlış anlaşılabilir ya da hiç anlaşılamayacak unsurların tamamen çıkartılması işlerliği arttıracığı gibi değişkenlik olasılığına karşı da alınabilecek en yararlı önlem olacaktır (Katz, 2005).

2.2.6. Şema ve Çizelgeler

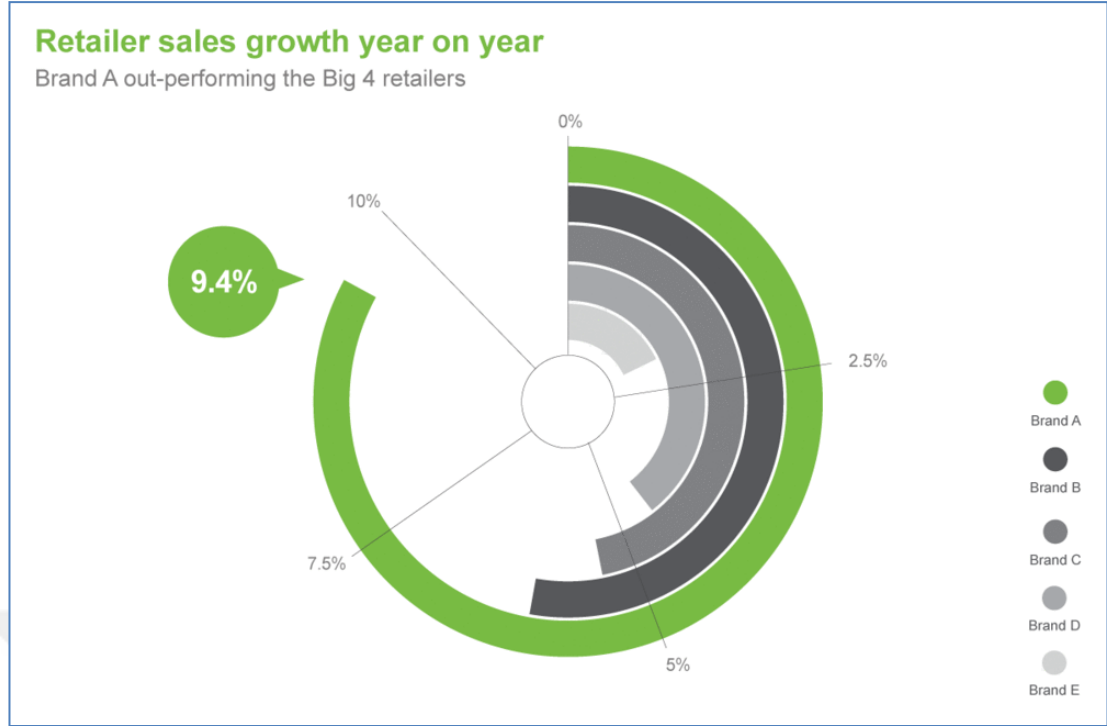
Çizelge, birbirine bağlanan düz çizgi parçalarının veri noktaları serisinin bilgisini gösteren bir tür çizimdir. Şema ise bir aygıtın, bir aracın ya da bir biçimin ana çizgilerini veren bir çizim veya yazınsal bir yapıdır (Şekil 2.21).

Bilgilendirme tasarımında şema ve çizelgeler, sayısal verileri ve soyut kavramları görselleştirmek amacıyla hazırlanan çizimlerdir. “Şema ve grafik çizimler ham verilerden oluşan bilgileri görülür hale getirirler” (Holmes, 2000). Sayısal verilerin anlaşılır olması ve amaca uygunluğu önemli etkenlerdendir (Şekil 2.22).

Bilgilendirme tasarımında, yoğun bilgi ve matematiksel değerlerin görselleştirilmesine yarayan öğelere genel olarak “grafik” denilmektedir. “Grafik çizimler ham verilerden oluşan bilgileri görünür hale getirirler.” (Holmes, 2000: 1)

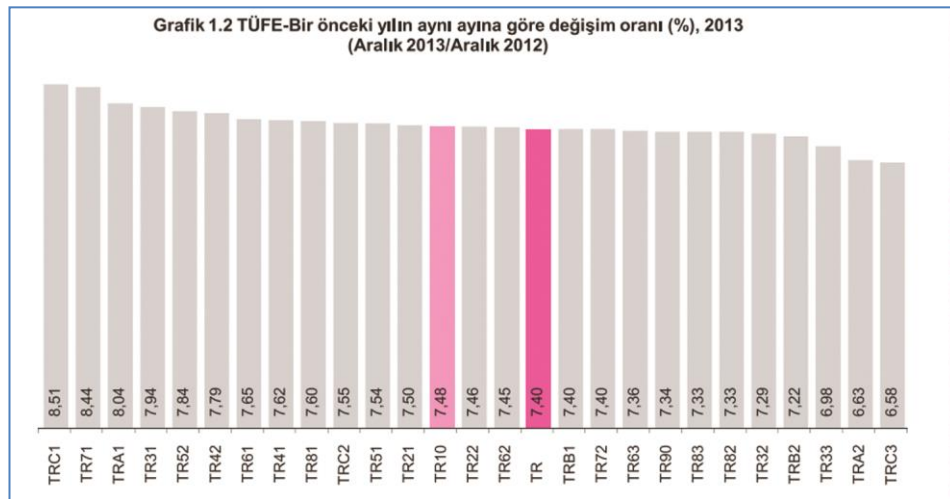
Şekil 2.21. Marmaray istasyonlarının bilgilendirme tasarımı açısından değerlendirilmesi anketi meslek durumu bölümü

Kaynak: <http://www.kelcorbett.com/the-guardian-infographics/>

2.22. The Gurdian için hazırlanan yıllara göre perakende satışın gelişimi.

Şema ve çizelge uygulamalarında verilmek istenen bilginin nasıl sunulduğu önemlidir. Ayrıca verileri aktarmada kullanılan tipografinin anlaşılabilirliğine, dengeye, dikkat çekici renk ve arka zemine, öğeler arasında görsel hiyerarşiye dikkat edilmesi gerekir. Karmaşık yapıdaki bilgiyi sadeleştirmek hedef alınmalıdır (Karaalioglu, 2015: 37).

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr/ilGostergeleri/iller/ISTANBUL.pdf>

Şekil 2.23. TÜİK 2013 tüfe verilerinin çubuk çizge gösterimi.

Çizelgeler görsellerin tablo gösterimi olarak kullanılır. Düz yazı yerine bilgiyi kullanıcılara aktarmada daha verimli ve iletişimi etkin kılmaktadır. Çizelge ve şemalar bilginin algılanmasını kolaylaştırmakta ve etkisi daha uzun bir süre kalmaktadır.

2.2.7. Çevresel Grafik Tasarım

Gelişen kent yaşantıları ile birlikte bilgilendirme tasarımı uygulama alanlarından birisi olan çevresel grafik tasarım dünya çapında önemli yer edinmektedir. Yönlendirme ve işaretleme tasarımından sergileme tasarımına ve kentlerin anıtsal özelliklerini ifade eden yer imlerine kadar geniş bir uygulama alanına sahiptir. “Çevresel grafik tasarım; doğal ve yapılandırılmış çevrede yönlendirme, bilgi verme, tanımlama, tercüme etme ve mekân duygusunu artırma gibi işlevleri olan iletişim dizgelerinin içerdiği grafik öğelerin planlanması, tasarlanması ve sunumudur” (Dur, 2011: 160). Görsel iletişim, mimari, iç mimari ve endüstriyel tasarım gibi pek çok tasarım disiplini kapsayan çevresel grafik tasarım, yönlendirme, iletişim kimliği, bilgilendirme ve mekândaki düşünceyi şekillendirme üzerine yoğunlaşan bir alandır. Çevresel grafik tasarım bulunduğu alana bilgi vermek, tanıtmak, yön göstermek, mekânda duygu yaratmak gibi grafik öğelerinin gösterimidir. “Çevresel grafik tasarım, iki ve üç boyutlu biçimler, grafikler ve işaretler kullanarak özel bir çevre duygusu ve atmosfer oluşturmaya yarar” (Karamustafa, 2003: 30).

Mimari, iç mimari, görsel iletişim ve endüstriyel tasarımı alanlarını içeren disiplinler arası bir alandır. Farklı disiplinler ile içi içe olan çevresel grafik tasarım, yönlendirici ve eğitici profesyonel bir kuruluşa sahiptir. Merkezi Amerika’da olan Çevresel Grafik Tasarım Kuruluşu (Society of Environmental Graphic Design- SEGD), çevresel grafik tasarımını şu şekilde açıklar: “Çevresel grafik tasarımı, tümü de yönlendirmenin görsel yanı, iletişim kimliği ve bilgilendirmesi ve mekândaki düşünceyi şekillendirme üzerine yoğunlaşan grafik, mimari, iç mimari ve endüstriyel tasarım gibi pek çok tasarım disiplini kucaklar” (SEGD, Media Kit, 6s.).

Güler’in çevresel grafik tasarımıyla ilgili yorumu şöyledir: Chris Calori tarafından “yerleşik çevrede bilgilendirmenin grafik iletişimi” olarak tanımlanan çevresel grafik tasarım, insanların gereksinim duyacakları bilgiyi bulundukları kapalı ya da açık mekânlara kolaylıkla algılayabilecekleri ve anlayabilecekleri şekilde çeşitli tasarım elemanlarıyla yerleştirilir. Genel olarak bakılacak olursa çevresel grafik tasarımın yönlendirme sistemlerini, işaretlemeleri, sergileme tasarımlarını, kurumsal kimlik

grafiklerini, kentsel tasarımı, piktogram tasarımı, mağaza tasarımı, haritalandırmayı ve tematik çevre düzenlemelerini kapsadığı söylenebilir. Grafik tasarımda iki boyutlu başlayan süreç, üç boyutlu çevresel grafik tasarımın bakış açısı ve bilgi birikimiyle noktalanmaktadır (Güler, 2009: 51).

Özellikle sanayi devriminden sonra kentlerin hızla büyümesi, ulaşım, ekonomide, toplumsal yaşamda ve teknolojiye yaşanan değişimler, küreselleşme gibi olaylar çevresel düzenlemeyi bir ihtiyaç haline getirmiştir. İnsanların yaşamında, sürekli değişen ve gelişen çevrede yön bulma ihtiyacı doğmuştur (Karaalioğlu, 2015: 42). Hastane, üniversite yerleşkeleri, alışveriş merkezleri, metro istasyonları gibi karmaşık mimari ve kalabalık kapasitesi yüksek olan yerlerde bilgilendirme ürünleri daha önemli bir hale gelmiştir. “Çevreden kişiye iletilen mesajlar, kişinin çevreyi tanımasına, mekânın kullanım amacını anlamasına, mekân içinde gezinebilmesine yardımcı olmaktadır. Ulaşım, iletişim, dinlenme, bilgilenme ve alışveriş gibi gereksinimlerini karşılama çabasında olan kişinin çevre ile iletişimini çevredeki görsel imajlar yani grafikler sağlamaktadır” (Okcu, 2007: 6). Ulaşım alanlarından alışveriş merkezlerine kadar birçok fiziksel alanda ihtiyaç çevresel grafikler, bilgiyi planlı bir biçimde sade, anlaşılır ve açık olarak düzene koyup ziyaretçilere sunmalıdır. Çevresel grafikler bu tip fiziki alanları kullanan ziyaretçilere iletişim sağlayarak rehberlik etmektedir.

Çevresel grafik tasarım elemanları kullanıldıkları yerlere göre farklı başlıklar altında toplanmaktadır. Çevre tasarımı genellikle işaretlerin sergilenmesini, bilgilendirme tasarımı, promosyon materyallerinin diğer türlerini içerir (Santoro, 2013: 9). Çevresel grafik tasarım ürünleri işlev ve içeriksel açıdan dört başlık altında toplamak mümkündür:

1. Yönlendirme ve İşaretleme Tasarımı
2. Sergileme Tasarımı
3. Yer İmleri
4. Piktogramlar

2.2.7.1. Yönlendirme ve İşaretleme Tasarımı (Wayfinding & Signage Design)

Bir işaret sistemi, işaret biliminde ana kavramdır ve herhangi işaretler sistemine ve işaretler arasındaki ilişkiyi ifade etmek için kullanılır. İfade dili, sık sık bir işaret sisteminin eş anlamlısı olarak kullanılır. Ancak birçok nedenden dolayı, işaret

sistemi terimi, ifade diline oranla daha çok tercih edilir (Yaşar, 2011: 16). Yönlendirme kişilerin istedikleri mekâna kolaylıkla gidebilmelerine olanak sağlayan bilgilendirici ürünlerden biridir. Yönlendirmelerin amacı kişilerin gidecekleri yere doğru bir biçimde ulaşmasını sağlamaktır. İnsanların çevreyle ve birbirleriyle olan ilişkilerinde bir düzen sağlayan görsel iletişim öğeleridir (Dur, 2011: 43). Şekil 2.24'teki fotoğraf Japonya'da kapalı bir mekânda gösterilen yönlendirme ve işaretleme örneğidir. Bu örnek ziyaretçileri gitmek istedikleri yerlere ulaştırmada, renkler ve dikdörtgen alan içerisindeki metinlerin o alanlardaki boşluklar ile kitlelere etkileyici bir görüntü sunmaktadır. İşaretleme tasarımı kişiye ulaşmak istediği yeri gösteren görsel işaretlerdir. Cadde, yol, yer, sokak gösteren oklar yönlendirme kapsamına girer (bkz şekil 2.25). Bina ve kat isimleri, kapı isimlikleri, tabelalar işaretleme tasarımı örnekleridir.

Kaynak: Gibson, 2009, s. 50

Şekil 2.24. Japonya'da yönlendirme tasarımına bir örnek.

Yönlendirme ve işaretleme tasarımı Gibson şu şekilde açıklamaktadır: “ana girişlerde, yol ağızlarında, varış ve çıkış noktalarında, yaya ya da araç trafiğine, tipografi, semboller ve oklar gibi grafik unsurları birleştirerek yön verir” (2009: 50).

Açık ya da kapalı alanlarda, yönlendirme ve işaretleme tasarımlarının çevre ile uyum içinde olması önemlidir. Yönlendirme dizgeleri, bulundukları çevrenin bir parçası olabilmeli ve çevrenin nitelikleri ile bütünleşebilmelidir. Bir mekânın kullanıcıları için tasarlanan yönlendirme ve işaret dizgeleri, bilgi verme, kişinin mekâna uyumunu sağlama, mekâna kimlik kazandırma, kişiyi mekânda yönlendirme ve dekor oluşturma gibi işlevlere sahiptir (Aktaran, Dur, 2011: 162).

Başta New York olmak üzere dünyanın pek çok yerindeki tren istasyonları, metrolar, havalimanları ve bazı filmler (The Terminal) için hazırlanan yönlendirme ve işaretleme tasarımı yapan Hollandalı bilgilendirme tasarımcısı Paul Mijksenaar, bilgilendirme tasarımının bulunduğu çevreye uyum sağlamasını ve dikkat çekici özellikleri olması gerektiğini belirtir. “Bilgiyi insanların ilgisini uyanık tutacak şekilde yapılandırılmalı ki, insanların algıları açık kalsın.” (Mijksenaar, 2008: 204). Yönlendirme ve işaretleme tasarımları bulundukları çevre ile uyum sağlarken etkileyici olmalıdır.

Kaynak: <http://graphicambient.com/>

Şekil 2. 25. Şehir içerisindeki yönlendirme tasarımı.

Grafik tasarımcı Wicki Dam tarafından yapılan yönlendirme panosu ve plan tabelası renk, oklarla ve metinlerle etkileyciliği sağlamaya çalışmıştır (Şekil 2. 25).

Kaynak: [http:// bestawards.co.nz/](http://bestawards.co.nz/)

Şekil 2. 26. Auckland sanat galerisi, minimalist bina içi dizin tabelaları.

Yönlendirme ve işaretleme tasarımları görsel olarak ortak bir dil oluşturmaları. Bu bağlamda yönlendirmeler iletişimi daha hızlı ve kolay hale gelebilmesi için sade ve akılda kalıcı olması gerekmektedir.

Yönlendirme ve işaretleme dizgeleri tasarlarırken izlenecek temel hedefler; farklı kültürlerden gelen insanlarla iletişimde bulunabilecek uygun ve okunaklı görüntüler oluşturmak, üçüncü boyutu kullanmak ve iyi işleyen, gerektiğinde zaman testine dayanıklı olabilen, sade estetiğe sahip özgün bir dizge yaratmaktır (Wyman, 2009: 73).

Wyman'a göre iyi tasarlanmış bir yönlendirme ve işaretleme dizgesi; “... bir müzenin, bir ulaştırma ağının, bir havaalanının, bir ofis binasının ya da bütün bir şehrin görüntüsüne önemli bir boyut ekleyebilir. Açık, elverişli, kullanımı kolay bir yolla insanlara bilgi ve yön vererek; onların bir çevre içine girerken, içinde giderken ya da çıkarken yönlerini bulmalarında akıllı bir yardımcı olabilir.” (2009: 68).

Özellikle toplanma alanları yönlendirme ve işaretleme tasarımına en çok gereksinim duyulan fiziki alanlardır. Bu alanları havalimanı, karayolları, parklar, şehir meydanları gibi alanlar sıralanabilir. Bu alanlardaki yönlendirme tasarımları, birçok ulustan gelen insanları şaşırtmamalı, farklı dil ve kültürlerine rağmen yönlendirme ve

işaret tasarımları insanları hedeflerine ulaştırmalıdır. Açık veya kapalı alanlardaki işaretleme tasarımları kitleleri yönlendirmede ve kontrol altına almada önemli bir rol oynamaktadır.

Yönlendirme ve işaretleme tasarımı, alışveriş dükkânları, kafeler, havayolu şirketleri, hava trafiğine giriş-çıkış kapıları gibi yerleri içinde toplayan havalimanlarındaki çeşitliliği ve karayollarında da her geçen gün artan ve hızlanan araç trafiğini kontrol etmektedir (Dur, 2011: 164).

Kaynak: <http://blog.idlab.com.au/>

Şekil 2. 27. Park için hazırlanmış yönlendirme panoları.

Yönlendirme ve işaretleme tasarımları uygulandığı fiziki alanın tüm kültürel ve fiziksel özelliklerini yansıtabilmedir. Bir park için tasarlanan yönlendirme dizgesi ile bir şehir meydanı için tasarlanan yönlendirme dizgesi görsel kimlik ve bütünlük açısından birbirinden farklı olmalıdır. İster havalimanı ister üniversite yerleşkesi olsun yönlendirme ve işaretleme dizgeleri bir bütün olarak o alanın özelliklerini

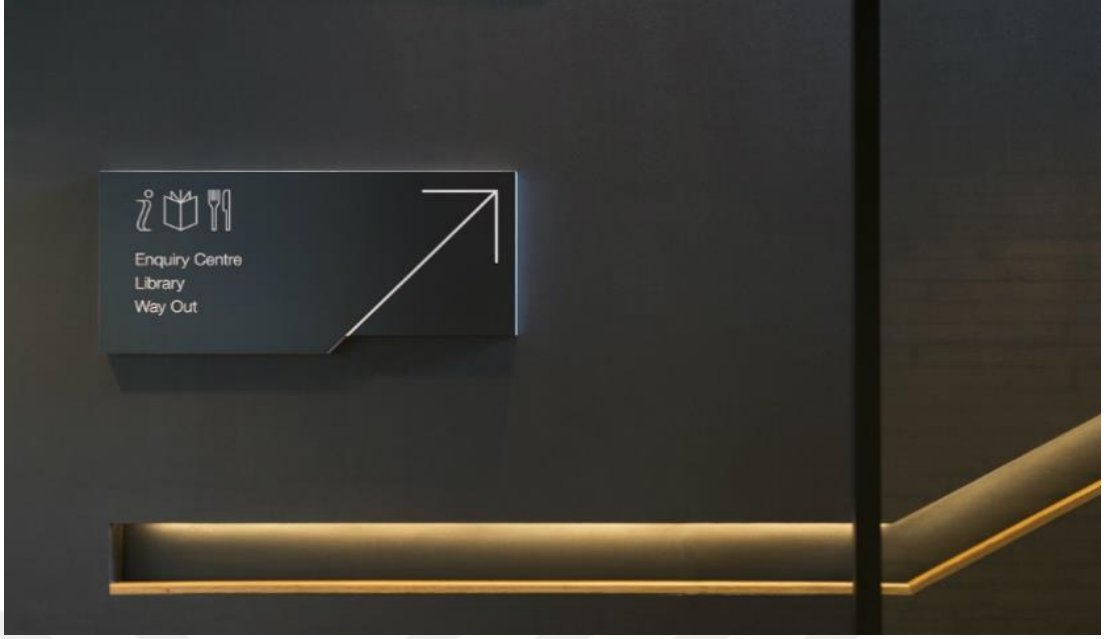
The image displays a comprehensive set of architectural signage for a building, categorized into several sections:

- Señalética columnas (Column Signage):** Shows two wall-mounted signs for 'SALA 01' and 'SALA 02'. Each sign features a large number, a directional arrow, and a small icon of a person. The 'SALA 01' sign also includes the text 'SALA 01' and 'SALA 02'.
- Señalética pisos y actividades (Floor and Activity Signage):**
 - 02**: Shows a large '02' sign with a directional arrow and a small icon of a person.
 - 01**: Shows a large '01' sign with a directional arrow and a small icon of a person.
 - 0**: Shows a large '0' sign with a directional arrow and a small icon of a person.
 - SEGUNDO PISO**: Shows a sign for the second floor with a directional arrow and a small icon of a person.
 - PRIMER PISO**: Shows a sign for the first floor with a directional arrow and a small icon of a person.
 - PLANTA BAJA**: Shows a sign for the ground floor with a directional arrow and a small icon of a person.
- Nomenclador general (General Nomenclature):** A table listing various signs and their corresponding icons:

Sign	Icon	Description
S1	Person icon	Mostrador
T	Person icon	Tienda
S2	Person icon	Mostrador
A	Person icon	Auditorio
B	Person icon	BAÑOS
I	Person icon	INFORMES
G	Person icon	GUARDA REPOS
U	Person icon	UNIDADES
- Señalética paredes (Wall Signage):** Shows a wall-mounted sign for 'SALA 01' with a directional arrow and a small icon of a person.
- Señalética Salas (Room Signage):** Shows a wall-mounted sign for 'SALA N°1' with a directional arrow and a small icon of a person.

Şekil 2. 28. Sebastián Dana tarafından hazırlanan bina içi yönlendirme ve işaretleme tasarımları

39

Kaynak: <https://segd.org/oxford-brookes-university-wayfinding>

Şekil 2. 29. Oxford Brookes bina içi işaretleme tasarımı.

Kaynak: <https://segd.org/oxford-brookes-university-wayfinding>

Şekil 2. 30. Oxford Brookes bina içi yönlendirme ve işaretleme tasarımı örneği.

Şekil 2. 31. Oxford Brookes bina içi yönlendirme tasarımı örneği.

2.2.7.2. Sergileme Tasarımı (Exhibition Design)

Sergileme tasarımı, bilinen kavramı dışında sadece ziyaretçilere aktarılmak istenen bilgi ve düşüncenin merkezinde yer aldığı bir alandır. Sergileme yapmanın insanın doğasında olan bir etkinlik olduğunu belirterek, her bireyin evinin aslında bir sergileme alanı olduğunu ve bireylerin kendileri, yaşamları, ihtiyaçları hakkında bilgi vermek için nesneleri sergilediklerini ifade etmektedir (Dernie, 2006: 6). İnsanın nesneleri ve bulundukları çevreyi, içgüdüsel sergileme hissini gidermek, saygı göstermek, aydınlatmak, kutlamak, deneyimlerini göstermek, satış yapmak gibi durumlar için bir araç olarak kullanmış olabileceklerini belirtmişlerdir (Berger ve diğerleri, 2007: 8).

“Sergileme tasarımlarını, kültürel / sosyal içerikli sergilemeler, ticari fuar sergilemeleri, sanat galerisi sergilemeleri ve müze sergilemeleri olmak üzere dört başlıkta toplamak mümkündür” (Demir’den aktaran Dur, 2011: 167). Günümüzde sergileme tasarımı ve türleri birbirine benzer özelliklerde olsalar da içeriklerine ve uygulama türlerine göre farklılık göstermektedir.

Kaynak: http://littleaden.com/2015/10/ausstellungsdesign_grafik_exhibition_berlin_gropius_bau/

Şekil 2. 32. Berlin’de bulunan Little Aden firması ekibi tarafından tasarlanan bir sergileme tasarımı örneği.

Sergileme tasarımı içeriği yansıtan yalın ve doğru çözümlenmiş bir görsel dil ve ziyaretçilerle etkileyici iletişim kurmalıdır. İzleyicilerle olabildiğince hızlı bir iletişim kuran tasarım alanlarından birisi olan sergileme tasarımının, günümüzde farklı türleri ile karşılaşılmaktadır.

Şekil 2. 33. Sergileme tasarımı örneği.

Şekil 2.32'deki gibi izleyicilerin gezinti esnasında eğlenceli bir biçimde yönlendirerek sergi alanı içerisinde gezdirmektedir. Poligonal tasarım biçimleri ile iç mekâna kattığı hareket dışında, sergi merkezindeki nesneleri ziyaretçilere hızlı ve etkili bir biçimde sunmaktadır.

Şekil 2. 33 ve şekil 2. 34'teki görüntülerde sergileme tasarımının diğer bilgilendirme tasarımlarında olduğu gibi görsel bütünlüğün tüm alanlara yansıtılması gerekmektedir.

Şekil 2. 34. Sergileme tasarımı örneği duvardaki zaman dilimi.

2.2.7.3. Yer İmleri (Placemaking)

Yer imleri bulundukları alanın tarihsel kökeninden kaynaklanan anıt görevi gören tasarımlar için kullanılmaktadır. Çevresel grafik tasarımın küçük bir parçası olsa da işaretleme tasarımı kapsamına girmektedir. Çevresel grafik tasarım alanında yer alan diğer anıtsal uygulamalardan farklı bir özellik taşır. Yer imleri, bulundukları alanlar hakkında bilgi vererek ziyaretçiler ile iletişim sağladığı için bir iletişim unsurdur ve bu açıdan bakıldığından bir heykel ya da mimari tasarımdan farkını ortaya koyar. “Yer imleri karşı tarafa bir bilgi sunar, veri aktarır ve bulunduğu ortamın özelliklerini taşır” (Güler, 2009: 53). Gibson’a göre de, yer imleri, “bulundukları yerin kişiliğini,

karakterini ve eğer varsa tarihi bağlamını yansıtır” (2009: 48). Calori’ye göre ise “yer imleri, belirli bir alan için benzersiz bir fiziksel görüntü yaratmaktadır.” (2007: 4). Los Angeles’in sembolü haline gelmiş Hollywood adlı yer imi bir emlak şirketi reklamı için hazırlanan yer imi örneğidir (Şekil 2.35). Ayrıca New York Manhattan’da yer alan 9 metre yüksekliği ile dikkat çeken devasa 9 rakamı (Şekil 2.36) dünyada en iyi bilinen yer imi örnekleri arasındadır.

Şekil 2. 35. Kaliforniya’da bulunan Hollywood harfleri.

Şekil 2. 36. 1979’da Chermeyeff & Geismar’ın Yer İmi Tasarımı.

2.2.7.4. Piktogramlar

Piktogram veya piktograf, eşyayı, objeyi, bir yeri ya da bir kavramı resmetme yoluyla temsil eden semboldür. Kullanılan sembollere dayalı bir yazı sistemi olarak tanımlanabilir. Piktogramlar, insanlık var olduğundan bu yana çivi yazısı ve fonotik harfler veya belirleyici uyaklar kullanılarak oluşturulan bir semboller sistemi olmuştur. Çivi yazısında ve hiyeroglif yazılarda piktogramlar bulunur.

Piktogramlar gösterdikleri şeyi tasvir eden işaretlerdir. Bu açıdan bakıldığında farklı dil ve kültürden olan insanlara sözsüz işaret olarak bilgiyi aktaran bir yapıya sahiptir. Ayrıca piktogramlar, yazılı metinden ziyade görsel öğeler içerdiği için kitlelere daha hızlı ve etkili bir bilgi sunmaktadır. Bu şekilde düşünüldüğünde dil bilgisi olan veya dil bilgisi olmayanlara, farklı kültürde olan insanların birbirleri arasındaki etkileşimi daha kolay aktarmaktadır. Sembolik ifadeler çağlar boyunca kültürel etkileşimi artırmıştır. Bu etkileşimin içerisinde piktogramların rolü büyüktür.

Dur, piktogramlar hakkında şöyle bir tanımlama yapmaktadır; “Piktogram, bir kavram veya fikri görsel hale dönüştürmek için sembollerle yalınlaştırılarak oluşturulan resimsel yazı şeklidir” (2011: 172). Piktogramların, dil ile ifade edilmeden görsel bir anlatım yapan, önemli olmayan ayrıntıları barındırmayan ve anlatımı olabildiğince yalınlaştırmış olarak kitleler ile iletişimde bulunan bir yapıya sahiptir. Genellikle tüm kitlelere herhangi bir dil bilgisi veya kültürel farklılığı gözetmeden, verilecek bilgiyi ifade ettiği dolaysız bir iletişim örneğidir.

Piktogramlar çevresel grafik tasarım alanı içerisinde özellikle yönlendirme ve işaretleme sistemlerinde kullanılmaktadır. Ambalaj tasarımlarındaki klasik endüstriyel piktogramlardan, havalimanı, alışveriş merkezi, müze, iş hanları, kamusal alanlar ve uluslararası spor organizasyonlarına kadar farklı ve kalabalık kitlerin olduğu alanlarda yönlendirmek ve bilgilendirmek amacı ile kullanılmaktadır. Piktogramlar farklı dil ve kültürdeki insanların rahatlıkla anlayabilir olmasından dolayı oldukça önemlidir. 1972 Münih Olimpiyatları için piktogram tasarımı yapan Otl Aicher’e göre “piktogramlar farklı kültürlerden ve farklı meslek gruplarından insanların anlayacağı şekilde tasarlanmalı, tabuları çiğnememeli, tarafsız, okunabilir ve anlaşılabilir olmalıdır.” (Başer, 1994: 16).

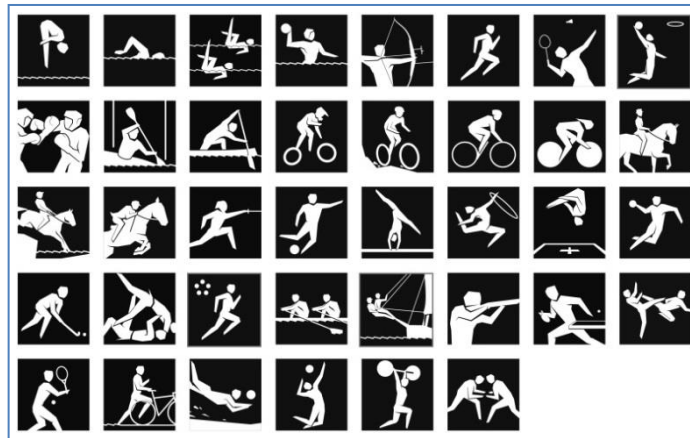
Günümüzde ortak dili oluşturabilmesi amacıyla birçok piktogram tasarlanmaktadır. Dört yılda bir farklı ülkede gerçekleştirilen Olimpiyat Oyunları her ülkenin yeniden

tasarladığı spor piktogramları olarak kullanılmaktadır. Olimpiyatlarda piktogramlar, farklı ülkelerden ve farklı kültürlerden gelmiş pek çok izleyiciyi spor alanlarına ve kamusal servislere yönlendiren herkesin rahatlıkla anladığı ortak bir dil niteliğinde kullanılır. Diğer Olimpiyatların düzenlendiği her ülke, yeniden hazırladığı piktogram setlerinde kendine özgü renkler ve biçimlerle yeni grafiksel diller kullanmışlardır (Dur, 2011: 173).

Kaynak: <https://www.olympic.org/news/rio-2016-launches-sport-pictograms>

Şekil 2. 37. Rio 2016 olimpiyatları için tasarlanan spor piktogramlar.

Kaynak: <http://architectureofthegames.net/2012-london/london-2012-pictograms/>

Şekil 2. 38. 2012 Londra Olimpiyatları için tasarlanan silüet piktogramları.

2016 yılında Rio yaz olimpiyatları için hazırlanan piktogramlarda bu ortak dil unsurunun ön planda olduğu görülmektedir. Dünyada farklı ülkeden gelen insanların özellikle sportif faaliyetleri açık ve anlaşılır biçimde ortaya koyması piktogramların ne kadar önemli olduğunu göstermiştir (Şekil 2. 37).

Kaynak: <http://olympic-museum.de/winter/pictograms/wpicto2014.php>

Şekil 2. 39. 2014 Sochi kış olimpiyatları için tasarlanan piktogram setleri.

Tasarımı yapılan piktogram setlerinin özellikle görsel kimlik olarak bir bütünlük sağlaması gerekmektedir. Örneğin şekil 2.37, Londra olimpiyatları için tasarlanan sportif alanları gösteren piktogramlar, SomeOne grafik tasarım ofisi tarafından Henry Beck'in Londra Metro haritasından ilham alınarak hazırlanmıştır (Şekil 2.18).

Şekil 2. 40. Marmaray Kazlıçeşme istasyonunda temel piktogram setleri.

Piktogramlar günlük hayatta farklı alanlarla insanlara yönlendirme ve bilgilendirme işlevini üstlenerek çevresel grafik tasarım için önemli bir uygulama olduğunu göstermiştir (bkz. şekil 2.40, 2.41, 2.42, 2.43, 2.44).

Şekil 2. 41. Marmaray Kazlıçeşme istasyonu piktogram görüntüsü.

Kaynak: <https://thumbs.dreamstime.com/z/packaging-symbols-23155849.jpg>

Şekil 2. 42. Ambalaj tasarımlarında kullanılan klasik piktogramlar.

2.3. Bilgilendirme Tasarımının Grafik Tasarımla İlişkisi

Bilgilendirme tasarımı ile grafik tasarım arasındaki ortak dil, grafik tasarım için tanımlanan “mesajın içeriğini belirlemek ve hedef kitleye göre görselleştirmek” olarak kullanılırken, bu tanım bilgilendirme tasarımının amaçlarından birisi olarak görülmektedir.

"Bilgilendirme tasarımı ile diğer tasarım dalları arasındaki fark Aristoteles ve Socrates arasındaki farka benzemektedir. Aristo yaklaşımıyla gerçekleştirilen bir tasarım sonucu tasarımcı şöyle konuşacaktır: 'Bu benim görüşüm ve ben haklıyım (doğruyum)'. Sokrates 'in bunun tam tersi olan metodu, bir başka deyişle bilgilendirme tasarımı, izleyiciye ya da kullanıcıya kendi doğrusunu verir. Bilgilendirme ancak samimiyet ve dürüstlikle yapılabilir" (Chanpory Rith'den aktaran Irwin, 2002). Bu açıdan bilgilendirme tasarımı, herkesin anlayabileceği şekilde yazılan ve sunulan, düzenlenmiş veriler günümüz dünyası için gereklidir. Karmaşık anlam ve bilgilerin, iletişim ve anlama zorluklarına müdahale etmesi gereken bir alandır bilgilendirme tasarımları.

Bilgilendirme tasarımcısının niteliklerinden de anlaşılabilceği üzere, grafik tasarımcılar bilgilendirme tasarımı kavramını kurumsallaştıran ve ayrı bir dal olarak tanınmasında emeği geçen kişilerdir. Pek çok grafik tasarım çalışması çeşitli miktarda bilgi taşıırken bu çalışmaların bir bölümü yoğun bir şekilde bilgi içerir (Öktem, 2012: 101). Artan bilgi yoğunluğundan dolayı grafik tasarım ürünleri bilgilendirme tasarımı ürünlerine dönüşmektedir.

Grafik tasarım ve bilgilendirme tasarımına farklı açıdan yaklaşan uzmanlar da mevcuttur. AIGA'dan Mark Spencer Reynolds farklıları şu şekilde ele almıştır; “bilgilendirme tasarımı ve grafik tasarım arasındaki fark, tasarımcıdan istenen, tasarımcının amacı ve bu bağlamda ne kadar bilginin sunulacağından ileri gelmektedir. Eğer tasarımda ana eksene bilgilendirme değil de göze hoş gelen dekoratif öğeler çekiliyorsa, bilgilendirme tasarımı açısından başarısızlık kaçınılmazdır. Eğer tasarım, işlevini yerine getiremezse, bilgi vermede başarısız olursa, karmaşayı önleyemez hatta bizzat yaratırsa bu da kesinlikle bilgilendirme tasarımı olarak adlandırılmaz” (Aktaran Irwin, 2002).

Bruce Ian Meader, pek çok kişi konuyu görsel çekicilik boyutunda değerlendirse bile iyi ve başarılı grafik tasarımın da her zaman görüntüden daha fazlasını taşıdığını

söylemektedir. Bilgilendirme tasarımı işlevi önemserken, grafik tasarımı kesinlikle dışlayamaz. Grafik tasarım içerik, işlev, yalınlık, algılanırlık, okunurluk ve verimlilikle ilgilendiği kadar görsel dille de ilgilenir.

Pettersson'a göre bilgilendirme tasarımcısı, hem açık, anlaşılır ve sade metinler yazma hem de yalın illüstrasyonlar yaratma becerisine sahip olmalıdır. Yalın bir tipografi ve sayfa ile anlamayı ve öğrenmeyi sağlamalıdır (2002: 20).

Bilgilendirme tasarımı, grafik tasarımın özünde var olan bilgilendirmeyi bir ileri adıma taşır. Bu nedenle günümüzde bilgilendirme tasarımcılarının çekirdek ekibi grafik tasarımcılardır.

Bilgilendirme tasarımı üzerine görüş bildiren pek çok tasarımcı genel olarak grafik tasarımcılardan oluşmaktadır. Pek çok disiplin kullanılsa bile (mimari, iç mimari, şehir planlama vb.) bilgilendirme tasarımında en çok grafik tasarımcılar söz hakkına sahip olmaktadır.

Uluslararası Bilgi Tasarımı Enstitüsü (IIID) direktörü, yönetim kurulu ve dönem başkanları grafik tasarımcılardan oluşmaktadır.

2.4. Marmaray İstasyonlarının Bilgilendirme Tasarımları Açısından Değerlendirilmesi

Bilgilendirme tasarımları uygulandığı alana göre farklılıklar göstermektedir. Bilgilendirme tasarımı içerisinde yer alan bilgi grafiği veya infografik kavramı, hemen hemen bütün karmaşık yapılarda kendini göstermektedir. Bir okuldaki işaretleme veya yönlendirme elemanlarında, bir kitabın içerisindeki kavram haritalarına kadar farklı alanların içerisinde yer almaktadır. Günlük yaşantıda çok kullanılan toplu taşıma araçlarında da bilgilendirme tasarımları kullanılmaktadır. İstanbul gibi büyük bir şehrin içerisinde de bu büyüklüğe erişecek ve o şehirde yaşayan insanları iş yerlerine, kültürel aktivitelerine, ev ve okul gibi önemli mekânlara ulaştıracak bir ulaşım ağı olması gerekmektedir. İstanbul metro ağı içerisinde yer alan Marmaray bu ihtiyacı karşılamak için yapılan alternatif ulaşım hatlarından birisidir. Dolayısıyla bu hattı şehrin içerisinde yaşayan herkes kullanarak

bir yerden bir yere gitme eylemi gerçekleştirecektir. Bu açıdan Marmaray içerisinde yer alan tüm bilgilendirme tasarımları önemli bir yer almaktadır.

Bilgilendirme tasarımı, görsel ve içeriksel olarak uygulanacağı alanlara göre farklılıklar oluşturmaktadır. Bilgilendirme tasarımı öğelerinin kullanılması çok önemlidir. Bu bağlamda düşünüldüğünde raylı sistem hatları parçalarından birisi olan Marmaray'da şu bilgilendirme tasarımları sıralanabilir:

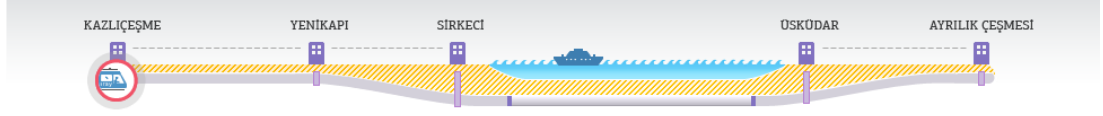
1. İstasyonlarda kullanılan yazılar
2. İstasyonlarda yer alan renk
3. İstasyonlardaki sembol ve piktogramlar
4. İstasyonlardaki şekil ve grafikler

2.4.1. Marmaray İstasyonlarının Genel Özellikleri

Marmaray ulaşım aracı İstanbul'un Avrupa-Asya yakasını denizden birbirine bağlayan ve aynı zamanda karada devam eden sadece İstanbul'un değil Türkiye'de gerçekleştirilen en önemli projelerden biridir. Marmaray Projesi, İstanbul'un iki yakasında toplam 76 km boyundaki mevcut Halkalı-Sirkeci ve Haydarpaşa-Gebze banliyö hatlarının iyileştirilmesi, İstanbul Boğazı'nda kesintiye uğrayan kısmında birbirine batırma tüp tünel ile bağlanması ve çeken çekilen araçların temin edilmesinden oluşan 3 ayrı ihale paketidir.

Demiryolu Boğaz Tüp Geçişi (Marmaray Projesi), Asya ve Avrupa'yı İstanbul Boğazının altından birbirine demiryolu ile bağlayan yüzyıllık bir rüyadır. Bu rüyanın yanı sıra Marmaray Projesi, yerleşimi yoğun ve özellikle İstanbul Tarihi Yarımadasını kat etmesi ve batırma tüp tünel güzergâhına yaklaşık 16 km mesafede Marmara Denizinden geçen, büyük depremler üreten aktif Kuzey Anadolu Fay Hattına yakın olması sebebi ile de çarpıcı bir projedir. Marmaray ulaşım aracı Sirkeci-Üsküdar deniz altında tüp tünel, Asya yakasında Üsküdar-Gebze ve Avrupa yakasında Sirkeci-Halkalı karadan olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Bu ulaşım aracında, tek yönde, bir saatte 75.000 yolcu taşıma kapasitesine sahiptir. Marmaray ulaşım aracı, yaklaşık 13,5 km uzunluğunda olup, Kazlıçeşme (Avrupa) – Ayrılıkçeşmesi (Asya) arasında yer almaktadır. Marmaray ulaşım aracı, 1.387 metre batırma tüp tünel (en derin yerinde -58m kotuna batırılacak dünyadaki en derin batırma tüp tünel), 10 km çift tüp delme tünel, 670 m istasyonlar dahil aç-kapa tünel,

1790 m istinatlı dolgu, yarma ve yüzey yapılarından oluşmaktadır. Marmaray’da yük taşımacılığı ve çok modlu sistemle entegrasyonu anlatılmıştır.

Kaynak: <http://www.marmaray.gov.tr/>

2.45. Marmaray Güzergâhını gösteren bilgilendirme grafiği.

Marmaray ulaşım aracıyla Türkiye’nin metropol şehrinin trafik ve ulaşım sorunu büyük ölçüde azalır ve İstanbul içerisindeki seyahat süresi minimum seviyeye düşürülmesi planlanmıştır.

Marmaray, 29 Ekim 2013 tarihinde Kazlıçeşme-Ayrılık Çeşmesi güzergâhında hizmet vermeye başlamıştır. 15 gün boyunca ücretsiz yolcu taşınan, hatta 13 Kasım 2013 tarihinden itibaren ücretli seferlere başlanmıştır. Başlangıçta Kazlıçeşme, Yenikapı, Üsküdar ve Ayrılık Çeşmesi istasyonlarına hizmet veren Marmaray, 1 Aralık 2013 tarihinde Sirkeci istasyonunun da hizmete alınmasıyla taşıdığı yolcu sayısını artırmıştır.

14 km. uzunluğundaki Marmaray hattı üzerinde 5 adet istasyon mevcut olup, yolculuk süresi ortalama 15 dakikadır. Marmaray, başlangıçta 00:00-06:00 saatleri arasında 10 dakikalık sefer aralıklarıyla günde karşılıklı 108 sefer yapmıştır. 17 Şubat 2014 tarihinden itibaren ise pik saatlerde sefer aralığı 7 dakikaya düşürülmüş olup, günde karşılıklı 126 sefer yapılmaktadır.

2.4.2. Marmaray İstasyonlarında Yer Alan Bilgilendirme Tasarımlarının İncelenmesi

İstasyonları kullanan ziyaretçilerin bulundukları ortamda rahatça gezinebilmeleri için bilgilendirici grafik ürünlerine ihtiyaç vardır. Özellikle istasyon gibi ziyaretçi sayısının çok fazla olduğu alanlarda, karmaşık bilgilerin ve yönlendirici ürünlerin kullanıcıları verimli şekilde yönlendirmeleri gerekmektedir. Tutarsız, dağınık ve birbirinden farklı şekilde yerleştirilmiş bilgilendirici ürünlerinden oluşmuş bilgiler, kullanıcılar ile kurulacak iletişimi olumsuz etkileyecektir. İstasyon içerisinde bulunan alanlar iletişimin ve bilgilendirmenin yoğun olduğu alanlardır. Bu açıdan

kullanıcıları olumsuz etkileyen durumlar bilgilendirme tasarımlarının etkisiz olduğu anlamına gelmektedir. Bu yoğun geçişlerin yaşandığı ve etkileşimin çok yüksek boyutlarda yaşandığı istasyonlarda, bilgilendirme tasarımlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Raylı hatlar üzerindeki istasyon sayısı arttıkça ve mevcut alanlar büyüdükçe karmaşık yapı haline gelen istasyonlar, gün geçtikçe büyüyen ve yaşanan iç mekânlar haline gelmiştir.

Simmel bu iç mekanlar hakkında şunu söylemiştir; “Kalabalığın mekanı kuskusuz metropoldür.... Metropol sosyolojik sonuçları olan bir mekânsal oluşum değil, mekânsal olarak varlık kazanmış bir sosyolojik oluşumdur” (2003).

Baker ise ise; “Yeraltı olmadan metropolis olmaz. Metropolis metroyu doğurur.” Metropolde, kentin yüzeyinde bulunan kapılarla yeraltına inilmekte ve bu yeraltına inen kapılar yakınlık kavramında farklılık yaratmaktadırlar. Metro sayesinde kentin belirlenen noktalarına rahatlıkla ve kısa sürede ulaşılmaktadır. Mekânsal çeşitlilik kavramı ile yaklaşınca metro farklı bir mekânsal pratik oluşturmaktadır. Mesafe kavramı zamana bağlı kalmamaya başlamakta ve fiziksel gereksinimlerden ayrılmaktadır (Batuman, 2002).

Fotoğraf: Ömür Mert

2.46. Marmaray Kazlıçeşme istasyonu yönlendirme işaretleri.

Metropol yaşantısında yer altı raylı sistemlerine olan gereksinim, içindeki yönlendirici öğelerin iyi konumlandırılması ve verimli bilgi vermeleri gerekmektedir. İstasyonlar içerisinde, giriş-çıkış tabelasından, engelli turnike girişleri, durak isimleri, haritalar, yönlendirme işaretleri ve sembollere kadar tüm bilgilendirme tasarımlarını barındırmalıdır.

Şekil 2.46’te görülen fotoğrafta Kazlıçeşme istasyonu içerisinde yer alan yönlendirme işaretleri gösterilmektedir. Caddeler ve otobüs duraklarının görünmesi bu açıdan sorun oluşturabilmektedir. İstasyon içerisindeki bilgilendirmelerin amacı, istasyonları kullanan kullanıcıların gitmek istedikleri yere rahat ve kolay bir şekilde ulaştırması gerekmektedir (Şekil 2.47).

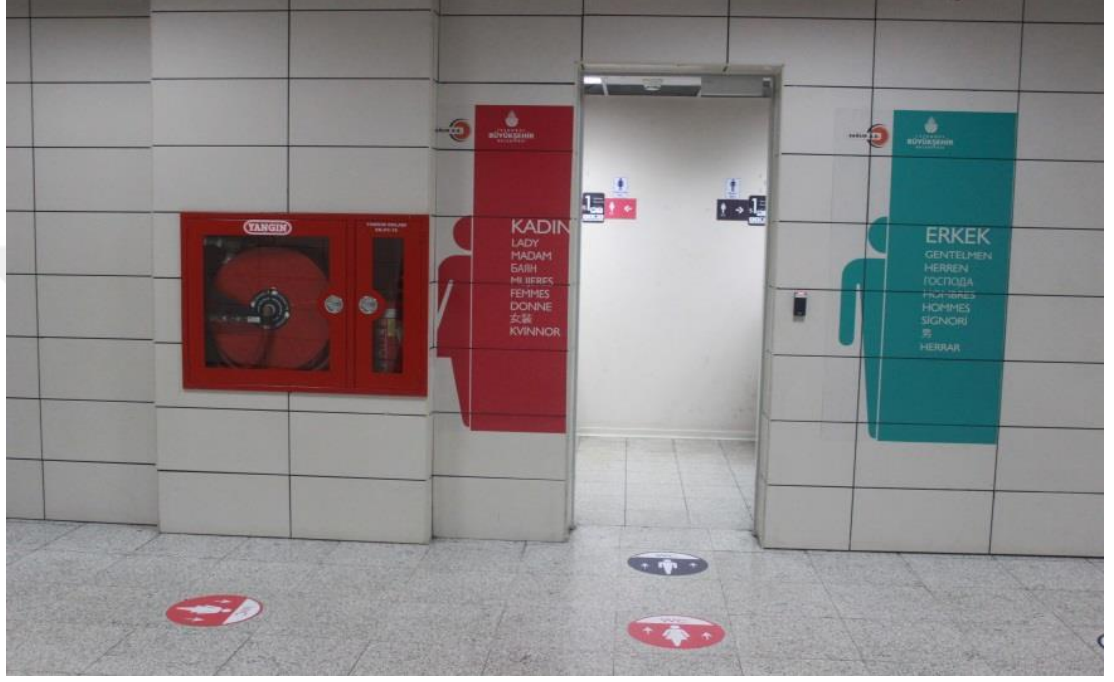
İstasyon içerisindeki tüm bilgilendirme tasarımı öğelerinin bu ulaşımı tercih eden kullanıcılara yardımcı olması beklenir. Bu sayede kullanıcılar bir noktadan diğer noktaya gitmekte eylemini rahat bir biçimde yapacaktır. Bilgilendirme tasarımları bu sayede iç mekânlardaki renk, yazı ve semboller gibi elemanlarını aktif şekilde o alanı kullanacak olan ziyaretçilere verimli bir şekilde yansıtacaktır. Şekil 2. 47deki yönlendirmelerin hem renk hem de yazı biçimleri sayesinde istasyonları kullanan kullanıcıları doğru bir biçimde yönlendirdiği görülmektedir.

Fotoğraf: Önder Yılmaz

2.47. Marmaray Sirkeci istasyonunda yönlendirme işaretleri.

İstasyon içerisindeki bilgilendirme tasarımları her kesimden insanın anlayabileceği biçimler içermelidir. Biçimler dışında okunabilir ve kolay algılanabilir olması görsel iletişim açısından önemli bir özelliktir. Bu durum bilgilendirme tasarımının genel özellikleri içerisinde yer aldığı için iç mekânlarda da bu özelliklerin dikkatli bir şekilde kullanılması gerekmektedir. Bu tasarımlar dikkat çekici, özgün ve estetik olmalıdır (Şekil 2.48, 2.49).

Fotoğraf: Önder Yılmaz

2.48. Marmaray Sirkeci istasyonu içerisinde yer alan bilgilendirme tasarımı örnekleri.

Fotoğraf: Önder Yılmaz

2.49. Marmaray Yenikapı istasyonu içerisinde yer alan bilgilendirme tasarımı örnekleri.

İstasyon mekânlarında bilgilendirme tasarımı haricinde tipografi, renk ve biçim gibi grafik tasarım öğelerinin kurum kimliğine uygun olması gerekmektedir. Bu istasyonlar içerisinde görsel bütünlüğün sağlanması gerekmektedir. Her istasyondaki bilgilendirme tasarımlarının grafik tasarım ilkeleri düşünülerek hazırlanması gerekmektedir (bkz. Şekil 2.50, 2.51, 2.52, 2.53, 2.54).

Marmaray istasyonları bilgilendirme tasarımlarının tüm bu öğeleri temel olarak incelemek uygun olmuştur.

Fotoğraf: Önder Yılmaz

2.50. Marmaray Kazlıçeşme istasyonu giriş panosu.

Fotoğraf: Önder Yılmaz

2.51. Marmaray Yenikapı istasyonu giriş panosu.

Fotoğraf: Önder Yılmaz

2.52. Marmaray Sirkeci istasyonu giriş panosu.

Fotoğraf: Önder Yılmaz

2.53. Marmaray Üsküdar istasyonu giriş panosu.

Fotoğraf: Önder Yılmaz

2.54. Marmaray Ayrılık Çeşmesi istasyonu giriş panosu.

Fotoğraf: Önder Yılmaz

2.55. Marmaray istasyonlarından Kazlıçeşme ve Yenikapi girişi bilgilendirme panoları.

Fotoğraf: Ömür Mert

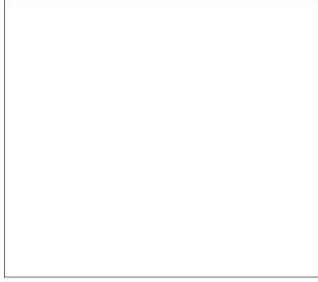
2.56. Marmaray istasyonlarından Sirkeci, Üsküdar ve Ayrılık Çeşmesi girişleri bilgilendirme panosu.

İstasyonların birbiriyle uyumlu ve dengeli olmalıdır ve dikkat çekiciliği zıtlıklar içeren özelliklere (renk, tipografi, biçim) yer verilmelidir. Bu şekilde bilgilendirme tasarımı temsil ettiği yere her bir öğesiyle görsel kimlik kazandırmış olacaktır. Görsel bütünlüğün dışına çıkılmaması gereklidir. Kurumsal kimliğin tüm bilgilendirme tasarımlarında birbirini tamamlayıcı nitelikte olması gerekmektedir. Bilgilendirme panolarındaki metinler karşıladığı açıdan gözükmesi gerekmektedir. Şekil 2.55 ve Şekil 2.56'deki yazı uygulamalarında okunaklık sorunu oluşmuştur.

2.4.3. Marmaray İstasyonlarında Yer Alan Nitelikli Bilgilendirme Tasarımı Örnekleri

İç mekânlar için bilgilendirme tasarımları, ziyaretçilere ve kullanıcılara açık bir biçimde bilgi sunma işlevi görmelidir. Marmaray istasyonları içerisinde nitelikli örneklerin kullanıldığı görülmektedir.

İstasyonlarda kullanılan renkler, yazınsal öğeler ve biçimler Marmaray'ın bilgilendirici göstergeleri içerisinde kurumsal kimliği yansıtmıştır. Marmaray logosunun diğer tüm duraklardaki kullanımından tren içerisindeki logo kullanımına kadar her bir parçasında bu durum görülmektedir. Marmaray istasyonları içerisindeki yönlendirme ve işaretlemeler, bilgi grafikleri gibi bilgilendirme elemanlarını özellikle renkler ile ortaya çıkartarak, istasyonu kullanacakların dikkati çekilebilmektedir.

2.57. Marmaray Kazlıçeşme istasyonu giriş kısmında dış durak tabelası kullanılmamıştır.

Fotoğraf: Ömür Mert

2.58. Marmaray Yenikapı istasyonunda bulunan dış durak tabelası.

2.59. Marmaray Sirkeci istasyonunda bulunan dış durak tabelası örneği.

Fotoğraf: Ömür Mert

2.60. Marmaray Üsküdar istasyonunda bulunan dış durak tabelası örneği.

2.61. Marmaray Aydırlık Çeşmesi istasyonu giriş kısmında dış durak tabelası kullanılmamıştır.

Marmaray istasyonlarındaki bilgilendirme tasarımları genellikle Marmaray logosundaki renklerle ile görsel bir devamlılık sağlama çalışmasıdır.

Beş istasyon içerisinde kullanılan yazılar bulundukları durak özelliklerine göre sadece renk olarak farklılık göstermektedir. Kullanılan renkler özellikle kurumsal

renklerden seçildiği görülmektedir. İstasyonların dış durak uygulamalarında eşit bir yaklaşım görülmemektedir. Şekil 2.57 ve 2.61’de diğer üç durakta uygulanan yürüyen merdiven girişlerinde ziyaretçilerin karşısına çıkan dış durak uygulamaları görülmemektedir.

Şekil 2.58 ve 2.60’daki görüntüler biri ile uyumluyken şekil 2.59’da farklı olmaktadır. Bunun sebebi Yenikapı ve Üsküdar duraklarında için kullanılan Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme logosu bulunurken sirkeci durağı için bu logo uygulamasının yer almamasıdır. Şekil 2.63 incelendiğinde, diğer duraklardan kurumsal olarak farklı bir uygulama yapıldığı görülmektedir.

Fotoğraf: Ömür Mert

2.62. Marmaray Yenikapı istasyonu yürüyen merdiven alanında bulunan dış durak tabelası.

2.63. Marmaray Sirkeci istasyonu yürüyen merdiven alanında bulunan dış durak tabelası.

Marmaray istasyonları giriş kısmında yer alan dış durak uygulamalarında ise, kurumsal olmayan özellikler bulunmaktadır. Kazlıçeşme istasyonu dış durak tabelası diğer dört duraktan farklı renk ve şekil uygulaması kullanılmıştır (Şekil 2.65, 2.70). Ayrılık Çeşmesi istasyonu ise İstanbul Metro ile ortak kullanım alanına sahip olduğu için bilgilendirme tasarım uygulamalarında İstanbul Metrosunun bir parçası gibi görülmektedir. Bu sebepten Ayrılık Çeşmesi dış durak tabelası uygulaması üç durakta kullanıldığı gibi kullanılmamıştır (Şekil 2.69, 2.74). İstanbul Metrosu ve İstanbul Belediyesinin kullandığı dış durak tabelası kullanılmıştır. Bu bakımdan Kazlıçeşme istasyonundaki dış durak tabelası ile Ayrılık Çeşmesi istasyonundaki dış durak tabelası Marmaray tabelalarından farklı kullanılmıştır. Yer altı tren girişleri olan Yenikapı, Sirkeci ve Üsküdar duraklarındaki dış durak tabelaları kurumsal bütünlüğü sağlamaktadır (Şekil 2.66, 2.67, 2.68). Yer üstü tren girişleri olan Kazlıçeşme ve Ayrılık Çeşmesi duraklarında ise diğer üç duraktaki kurumsal bütünlük sağlanmamıştır.

2.64. Marmaray Üsküdar istasyonu yürüyen merdiven alanında bulunan dış durak tabelası.

Fotoğraf: Ömür Mert

2.65. Marmaray Kazlıçeşme istasyonu giriş kısmında bulunan dış durak tabelası.

Fotoğraf: Ömür Mert

2.66. Marmaray Yenikapı istasyonu giriş kısmında bulunan dış durak tabelası.

Fotoğraf: Ömür Mert

2.67. Marmaray Sirkeci istasyonu giriş kısmında bulunan dış durak tabelası.

Fotoğraf: Ömür Mert

2.68. Marmaray Üsküdar istasyonu giriş kısmında bulunan dış durak tabelası.

Fotoğraf: Ömür Mert

2.69. Marmaray Ayrılık Çeşmesi istasyonu giriş kısmında bulunan dış durak tabelası.

Fotoğraf: Ömür Mert

2.70. Marmaray Kazlıçeşme istasyonu giriş kısmında bulunan dış durak tabelası.

Fotoğraf: Ömür Mert

2.71. Marmaray Yenikapı istasyonu giriş kısmında bulunan dış durak tabelası.

Fotoğraf: Ömür Mert

2.72. Marmaray Sirkeci gar istasyonu giriş kısmında bulunan dış durak tabelası.

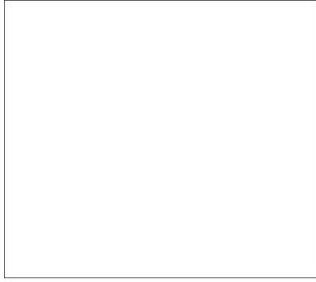
Fotoğraf: Ömür Mert

2.73. Marmaray Üsküdar istasyonu giriş kısmında bulunan dış durak tabelası.

Fotoğraf: Ömür Mert

2.74. Marmaray Aydırlık Çeşmesi istasyonu giriş kısmında bulunan dış durak tabelası.

2.75. Marmaray Kazlıçeşme istasyonunda iç durak tabelası bulunmamaktadır.

Fotoğraf: Ömür Mert

2.76. Marmaray Yenikapı istasyonunda iç durak tabelası.

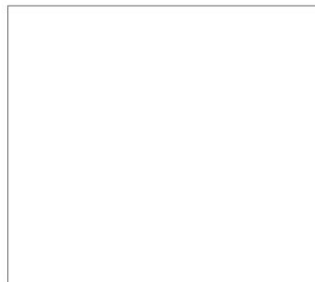
Fotoğraf: Ömür Mert

2.77. Marmaray Sirkeci istasyonunda iç durak tabelası.

Fotoğraf: Ömür Mert

2.78. Marmaray Üsküdar istasyonunda iç durak tabelası.

2.79. Marmaray Aydırlık Çeşmesi istasyonunda iç durak tabelası bulunmamaktadır.

Fotoğraf: Ömür Mert

2.80. Marmaray Yenikapı istasyonunda iç durak tabelası.

Durak levhaları renk şeritleri ile ziyaretçilerin duraklarda ve duraklara gidiş yönlerinde yer almaktadır. Ayrılık Çeşmesi ve Kazlıçeşme gibi yer üstü duraklarda iç durak uygulamaları bulunmamaktadır (Şekil 2.75, 2.79). Yer altı tren duraklarında kullanılan iç durak uygulaması Kazlıçeşme ve Ayrılık Çeşmesi duraklarında kullanılmamaktadır. Bunun yerine iki durak ziyaretçilerin trenlere binmek için bulunduğu alanlarda tellerin üzerinde durak isimlerini kullanmaktadır. Diğer iç durak uygulamalarında istasyon içerisindeki fayanların üzerinde durakların isimleri renk şeritleri ile belirtilmiştir (Şekil 2.76, 2.77, 2.78).

Fotoğraf: Ömür Mert

2.81. Marmaray Sirkeci istasyonunda iç durak tabelası.

Marmaray İstasyonlarından Yenikapı, Sirkeci ve Üsküdar istasyonları tren inişlerinin yapıldığı alanlarda iç durak tabelası uygulanmıştır. Sadece trenden inip veya trene binilen alanda bu iç durak tabelaları görülmektedir.

Marmaray istasyonlarında Kazlıçeşme ve Ayrılık Çeşmesi durakları diğer duraklar gibi yer altı istasyon özelliklerini barındırmadığı için dış durak uygulaması görülmektedir. Aynı durumun iç durak tabela uygulamalarında da olduğu görülmektedir. Kazlıçeşme ve Ayrılık Çeşmesi durakları hem iç durak tabelaları yönünden hem dış durak tabelaları uygulamaları yönünden diğer üç duraktan farklılıklar göstermektedir.

Fotoğraf: Ömür Mert

2.82. Marmaray Üsküdar istasyonunda iç durak tabelası.

Fotoğraf: Ömür Mert

2.83. Marmaray Kazlıçeşme istasyonunda tren girişini gösteren iç yön panosu.

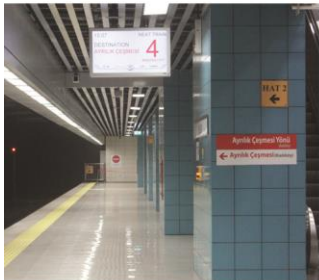
Fotoğraf: Ömür Mert

2.84. Marmaray Yenikapı istasyonunda ilk ve son durakları gösteren iç yön panosu.

Fotoğraf: Önder Yılmaz

2.85. Marmaray Sirkeci istasyonunda ilk ve son durakları gösteren iç yön panosu.

Fotoğraf: Önder Yılmaz

2.86. Marmaray Üsküdar istasyonunda ilk ve son durakları gösteren iç yön panosu.

Fotoğraf: Önder Yılmaz

2.87. Marmaray Ayrılık Çeşmesi istasyonunda iç yön panosu.

Fotoğraf: Ömür Mert

2.88. Marmaray Kazlıçeşme istasyonunda tren girişini gösteren iç yön panosu uygulaması.

Fotoğraf: Ömür Mert

2.89. Marmaray Yenikapı istasyonunda ilk ve son durakları gösteren iç yön panosu uygulaması.

Fotoğraf: Ömür Mert

2.90. Marmaray Sirkeci istasyonunda ilk ve son durakları gösteren iç yön panosu uygulaması.

Fotoğraf: Ömür Mert

2.91. Marmaray Üsküdar istasyonunda ilk ve son durakları gösteren iç yön panosu uygulaması.

Fotoğraf: Önder Yılmaz

2.92. Marmaray Ayrılık Çeşmesi istasyonunda iç yön panosu.

Fotoğraf: Önder Yılmaz

2.93. Marmaray Kazlıçeşme istasyonu giriş turnikesi üzerindeki trene gidişi gösteren tabelalar.

Fotoğraf: Ömür Mert

2.94. Marmaray Yenikapı istasyonu giriş turnikesi ve turnike üstü tabelası.

Fotoğraf: Önder Yılmaz

2.95. Marmaray Sirkeci istasyonu giriş turnikesi ve turnike üstü çıkışı gösteren tabela.

Fotoğraf: Ömür Mert

2.96. Marmaray Üsküdar istasyonu giriş turnikesi ve turnike üstünde tabela bulunmamaktadır.

Fotoğraf: Ömür Mert

2.97. Marmaray Ayrılık Çeşmesi istasyonu giriş turnikesi ve turnike üstünde Marmaray girişini gösteren tabelalar.

Fotoğraf: Önder Yılmaz

2.98. Marmaray Kazlıçeşme istasyonu girişi turnikesi üzerindeki trene gidişi gösteren tabela uygulaması.

Fotoğraf: Ömür Mert

2.99. Marmaray Yenikapı istasyonu girişi turnikesi ve turnike üstü tabela uygulaması.

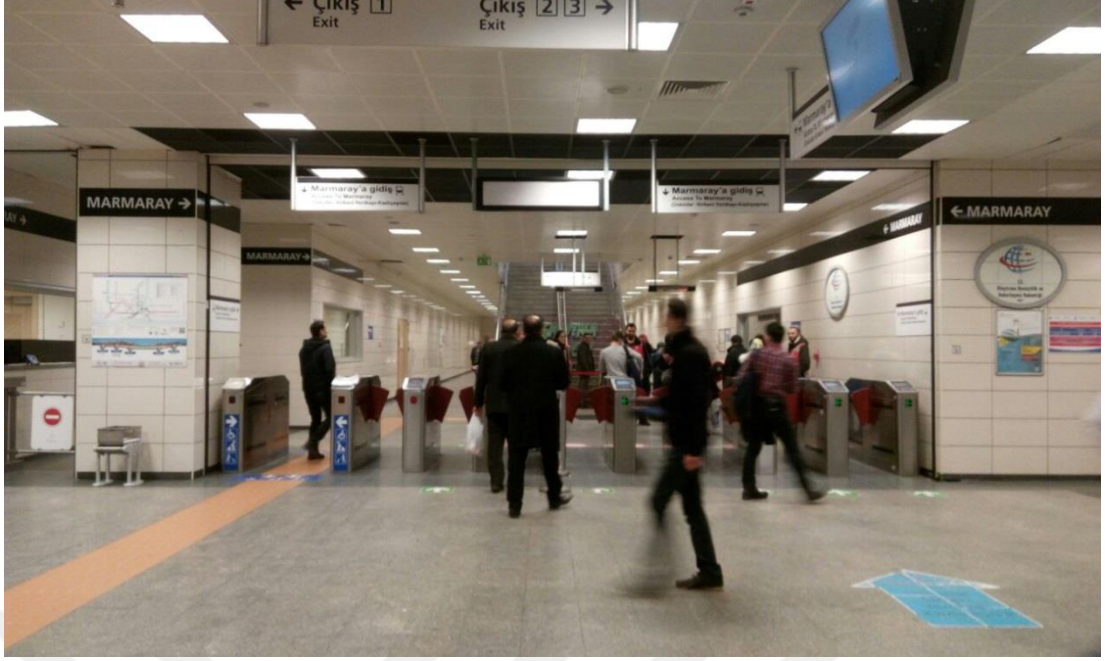
Fotoğraf: Önder Yılmaz

2.100. Marmaray Sirkeci istasyonu giriş turnikesi ve turnike üstü çıkışı gösteren tabela uygulaması.

Fotoğraf: Ömür Mert

2.101. Marmaray Üsküdar istasyonu giriş turnikesi ve turnike üstünde tabela bulunmamaktadır. Bunun yerine treni gösteren durak içi yön tabelası kullanılmaktadır.

Fotoğraf: Ömür Mert

2.102. Marmaray Ayrılık Çeşmesi istasyonu giriş turnikesi ve turnike üstünde Marmaray girişini gösteren tabela uygulamaları.

Fotoğraf: Ömür Mert

2.103. Marmaray Kazlıçeşme istasyonu asansör tabelası.

Fotoğraf: Ömür Mert

2.104. Marmaray Yenikapı istasyonu asansör tabelası.

Fotoğraf: Ömür Mert

2.105. Marmaray Sirkeci istasyonu asansör tabelası.

Fotoğraf: Ömür Mert

2.106. Marmaray Üsküdar istasyonu asansör tabelası.

Fotoğraf: Ömür Mert

2.107. Marmaray Ayrılık Çeşmesi istasyonu asansör tabelası. Ayrılık Çeşmesi Marmaray durağı ile İstanbul Metro durağı kullanım alanları ortak olduğu için asansör tabelasında farklılık görülmektedir.

Fotoğraf: Ömür Mert

2.108. Marmaray Kazlıçeşme istasyonu asansör tabela uygulaması.

Fotoğraf: Ömür Mert

2.109. Marmaray Yenikapı istasyonu asansör tabelası.

Fotoğraf: Ömür Mert

2.110. Marmaray Sirkeci istasyonu asansör tabela uygulaması.

Fotoğraf: Ömür Mert

2.111. Marmaray Üsküdar istasyonu asansör tabelası.

Fotoğraf: Ömür Mert

2.112. Marmaray Ayrılık Çeşmesi ve İstanbul Metrosunun ortak kullandığı asansör tabela uygulaması.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Tez araştırmasının bu bölümünde, genel amaçlar ve alt amaçlar kapsamında İstanbul ilinde yaşayıp Marmaray treni ve istasyonlarını kullanan kullanıcıların görüşlerinin istatistiksel teknikler yardımı ile değerlendirilmesi hakkında bilgi verilmiştir. Araştırmada, evren ve örneklem kullanımı, veri toplama ve veri toplama araçları ve analiz sonuçları gibi istatistiksel teknikler hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada, İstanbul ilinde faaliyet gösteren toplu taşıma parçalarından birisi olan Marmaray'ın içerisinde yer alan istasyonların bilgilendirme tasarımlarının hangi düzeyde olduğu hakkındaki görüşler 350 kullanıcının katılımı ile ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Araştırma, mevcut olan bir durumu var olduğu koşullarıyla birlikte aktardığı için betimsel yöntem tercih edilmiştir. Dolayısıyla araştırma amacına ve konuya uygunluğu nedeniyle tarama modeli tercih edilmiştir. Araştırmada bilgi toplama aracı olarak anket kullanılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evreni, İstanbul ili içerisinde bulunan Marmaray istasyonlarını kullanan kullanıcılardan oluşmaktadır. 2016 yılı Kasım ve Aralık ayları içerisinde toplamda 350 (Üç yüz elli) kullanıcıya ulaşmıştır. Kullanıcılar içerisinde herhangi bir fark gözetmeksizin sadece istasyonları kullanma kıstası içerisinde hareket edilmiştir.

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırmada verilerin toplanması amacıyla, dört genel amaç altında on altı (16) alt (Ek-1) probleme yönelik anket soruları hazırlanmıştır. Bu sorular, Marmaray istasyonunu kullanan ziyaretçilerin istasyon içerisinde karşılaştıkları tüm bilgilendirme tasarımlarının durumu hakkında bilgi edilecek nitelikte sorulardır. Sorular hazırlanmasında, meslek grupları, cinsiyet, yaş aralıkları ve eğitim durumları gözetenmeden Marmaray istasyonlarını kullanan bütün kullanıcıların görüşleri beşli likert cevap yöntemi ile elde edilmiştir. Veriler toplamda bir buçuk aylık süre

içerisinde tamamlanmıştır. Kullanıcıların görüşlerini daha hızlı ve kolay bir biçimde alabilmek için, çevrimiçi yanıtlayacakları ortam olan Google Form tercih edilerek İstanbul ili içinde özellikle Marmaray kullanıcıları ile sınırlandırarak yapılmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Elde edilen veriler bilgisayar üzerinden SPSS (The Statistical Packet for the Social Sciences) programı ile tanımlanmıştır. SPSS programına, veriler girilerek anahtarlar oluşturulmuştur. Oluşturulan bu anahtarlar anket içerisinde bulunan tüm soru ve cevapları kapsamaktadır. Anket içerisinde bulunan tüm soru ve cevaplara sayısal karşılıklar vererek yorumsal bir ifade için ön hazırlık yapılmıştır. Sayısal ifadeler, SPSS programında frekans ve yüzdeleri ile hesaplanmıştır.

BÖLÜM 4

BULGULAR

Bu bölümde araştırma bulgular ve bu bulgulara dayalı olarak yapılan yorumlara yer verilmiştir. Öncelikli olarak 350 kişiye uygulanan anketin güvenilirlik analizi yapılmıştır. Güvenilirlik analizi, ankete katılımcılar tarafından verilen cevapların tutarlılığını test etmeye yarayan bir analizdir. Güvenilirlik analizlerinde en çok kullanılan yöntemlerden bir tanesi ölçekte yer alan k maddenin varyansları toplamının genel varyansa oranlanması ile bulunan bir ağırlıklı standart değişim ortalaması olan Cronbach Alfa Katsayısı'dır. SPSS 23™ paket programı aracılığı ile elde edilen güvenilirlik analizi sonucu aşağıdaki tablo 4.1'de gösterilmiştir. Cronbach Alfa'da $0,60 \leq \alpha < 0,80$ arası ölçek oldukça güvenilir kabul edilirken, $0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir demektir.

Tablo 4.1. Anketin güvenilirlik analizi

Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
0,885	16

Toplamda 16 adet 5 sınıflı likert tipi soruya uygulanan güvenilirlik analizi sonucunda anketin güvenilirliğinin %88 (0,88) olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.1). Dolayısıyla oluşturulan anketin yüksek derecede güvenilir olduğu görülmektedir.

Yapılan ankette, Marmaray istasyonlarını kullanan ziyaretçilerin demografik bilgileri tablo 4.2'de gösterilmiştir.

Tablo 4.2. Ankete katılanların Demografik bilgileri

Demografi	Sayı	Oran(%)
Cinsiyet	Erkek	179
	Kadın	171
Eğitim Durumu	Doktora	16
	İlköğretim	15
	Lise	48
	Ortaokul	24
	Üniversite	210
	Yüksek Lisans	37
	18 yaş altı	7
Yaş Grupları	18-24	125
	25-34	128
	35-44	59
	45 yaş ve üstü	31
		8,9

	Ev Kadını	18	5,1
	İşsiz	6	1,7
Meslek	Kamu-Kamu Emeklisi	83	23,7
	Öğrenci	110	31,4
	Özel Sektör	133	38

Tablo 4.2. Ankete katılanların Demografik bilgileri (Devamı)

Tablo 4.2’de yer alan demografik veriler incelendiğinde; erkek katılımcıların sayısı kadın katılımcıların sayısına göre daha fazladır. Erkek katılımcılar katılımcıların % 51,1’ini oluştururken, kadın katılımcılar ise % 48,9’unu oluşturmaktadır.

Ankete katılanların eğitim durumu incelendiğinde, % 4,3’ü ilköğretim mezunu, % 4,6’sı doktora mezunu, % 6,9’u ortaokul mezunu, 10,6’sı yüksek lisans mezunu ve % 13,7’si lise mezunu olarak belirlenmiştir. Ankete katılanların eğitim durumu incelendiğinde lise mezunu olan katılımcıların ağırlıklı olduğu görülmektedir.

Yaş aralıkları incelendiğinde, en fazla katılım % 36,6’lık oranla 25-34 yaş aralığı olmuştur. İkinci sırada % 35,7 oran ile 18-27 yaş aralığı yer alırken; daha sonra sırasıyla % 16,9 oranla 35-44 yaş aralığı, % 8,9 oranla 45 yaş üstünü ve son olarak %2 oranla 18 yaş altı yer almıştır.

Ankete katılanların meslek durumu incelendiğinde, % 38 özel sektör çalışanı, % 31,4’ü öğrenci, %23,7’si kamuda çalışan veya kamu emeklisi, % 5,1 ev kadını ve % 1,7’si ise işsizdir.

4.1. Marmaray İstasyonu Anketinin Genel Amaçlarına ilişkin Bulgular

Araştırma anketinde dört genel amaç üzerinde anket incelenmiştir. Bu genel amaçlar şu şekildedir:

1. Marmaray istasyonlarında kullanılan renkler ile ilgili kullanıcı görüşlerinin değerlendirilmesi
2. Marmaray istasyonlarında kullanılan metin, yazı tipleri ve yazı büyüklerinin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi
3. Marmaray istasyonlarındaki bilgilendirme tasarımlarının işlevselliğinin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi
4. Marmaray istasyonlarında kullanılan bilgilendirme tasarımlarındaki, şekillerin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi

Genel amaçlar doğrultusunda Tablo 4.3 incelendiğinde, dört genel amacın ortalaması ve standart sapması gösterilmiştir.

Marmaray istasyonlarında kullanılan renklerin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi amacının ortalaması 3,2040, Marmaray istasyonlarında kullanılan metinler, yazı tipleri ve yazı büyüklerinin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi amacının ortalaması 3,3500, Marmaray istasyonlarındaki bilgilendirme tasarımlarının işlevselliğinin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi amacının ortalaması 3,4093, Marmaray istasyonlarında kullanılan bilgilendirme tasarımlarında şekillerin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi ortalaması 3,0057 olarak gösterilmektedir.

Tablo 4.3. Anketin genel amaçları ortalama ve standart sapması*

Genel Amaçlar	Sayı	Ortalama	Standart Sapma
Marmaray istasyonlarında kullanılan renklerin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi	350	3,2040	,80847
Marmaray istasyonlarında kullanılan metinler, yazı tipleri ve yazı büyüklerinin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi	350	3,3500	,85520
Marmaray istasyonlarındaki bilgilendirme tasarımlarının işlevselliğinin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi	350	3,4093	,87456
Marmaray istasyonlarında kullanılan bilgilendirme tasarımlarındaki şekillerin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi	350	3,0057	1,02622

***Ortalama:** Genel amacı oluşturan alt amaçların ortalamasıdır.

Tablo 4.4 incelendiğinde anketin genel amaçlarının cinsiyete göre dağılımı görülmektedir.

Genel amaçlara katılım oranları baz alındığında 1'den 5'e doğru çıkıldıkça katılım oranının fazla olduğu, 1'den 5'e inildikçe katılım oranının düşük olduğunu göstermektedir.

Marmaray istasyonlarında kullanılan renklerin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi genel amacı incelendiğinde erkek katılımcıların ortalaması 3.25 olurken, kadın katılımcıların ortalaması 3.15 olduğu görülmektedir.

Marmaray istasyonlarında kullanılan renklerin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi genel amacı incelendiğinde, erkek kullanıcılar 3. 42 ortalamaya sahipken kadın kullanıcıların ortalaması 3,15 olduğu görülmektedir.

Marmaray istasyonlarındaki bilgilendirme tasarımlarının işlevselliğinin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi genel amacı içerisinde ortalamalar değerlendirildiğinde, erkek kullanıcıların ortalaması 3.51 olurken, kadın kullanıcıların ortalaması 3,30 olduğu görülmektedir.

Tablo 4.4. Genel Amaçların Cinsiyete göre dağılımı

Genel Amaçlar	Cinsiyet	
	Erkek	Kadın
	Ortalama	Ortalama
Marmaray istasyonlarında kullanılan renklerin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi	3,25	3,15
Marmaray istasyonlarında kullanılan metinler, yazı tipleri ve yazı büyüklüklerinin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi	3,42	3,27
Marmaray istasyonlarındaki bilgilendirme tasarımlarının işlevselliğinin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi	3,51	3,30
Marmaray istasyonlarında kullanılan bilgilendirme tasarımlarındaki şekillerin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi	3,07	2,93

Marmaray istasyonlarında kullanılan bilgilendirme tasarımlarında grafik tasarım öğelerinin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi incelendiğinde erkek ortalaması 3.07 olurken, kadın ortalaması 2,93 olduğu görülmüştür.

Tablo 4.5 incelendiğinde ise ankete katılan katılımcılara sorulan soruların genel amaçlarının eğitime göre dağılımı görülmektedir. Tablo 4.5’te İlköğretim, ortaokul, lise, üniversite, yüksek lisans ve doktora derecelerindeki dağılımlarını içermektedir.

Tablo 4.5. Genel Amaçların eğitim durumuna göre ortalaması

Genel Amaçlar	Eğitim Durumu					
	Doktora	İlköğretim	Lise	Ortaokul	Üniversite	Yüksek
	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Lisans Ortalama
Marmaray istasyonlarında kullanılan renklerin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi	3,41	3,59	3,36	2,81	3,14	3,35
Marmaray istasyonlarında kullanılan metinler, yazı tipleri ve yazı büyüklüklerinin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi	3,64	3,38	3,20	3,10	3,40	3,28
Marmaray istasyonlarındaki bilgilendirme tasarımlarının işlevselliğinin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi	3,53	3,27	3,32	3,21	3,48	3,25
Marmaray istasyonlarında kullanılan bilgilendirme tasarımlarında şekillerin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi	2,79	3,40	2,85	2,92	3,02	3,13

Marmaray istasyonlarında kullanılan renklerin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi genel amacının eğitim durumu incelendiğinde, eğitim durumu ilköğretim olan katılımcıların oranı 3,59, eğitim durumu doktora olan katılımcıların oranı 3,41, eğitim durumu lise olan katılımcıların oranı 3,36, eğitim durumu yüksek lisans olan katılımcıların oranı 3,35, eğitim durumu üniversite olan katılımcıların oranı 3,14, eğitim durumu ortaokul olan katılımcıların oranı ise 2,81 olarak

gösterilmektedir. Marmaray istasyonlarında kullanılan renkler ile ilgili anket sorularına en fazla cevap veren ilköğretim eğitim durumu olan katılımcılar cevaplarken, aynı sorulara en az katılımı ortaokul mezunu olan katılımcılar cevaplamıştır.

Marmaray istasyonlarında kullanılan metinler, yazı tipleri ve yazı büyüklüklerinin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi genel amacı incelendiğinde, 3,64 oranı ile doktora mezunları en fazla katılımı sağlamıştır. Eğitim durumu üniversite olan katılımcıların katılım oranı 3,40, eğitim durumu ilköğretim olan katılımcıların katılım oranı ise 3,38, eğitim durumu yüksek lisans olan katılımcıların oranı 3,28, eğitim durumu lise olan katılımcıların oranı 3,20, eğitim durum ortaokul olan katılımcıların 3.10 oranında katılım sağlanmıştır. Bu durumda Marmaray istasyonlarında kullanılan metin, yazı tipleri ve yazı büyüklüğü ile ilgili olan sorulara en fazla katılımı ilköğretim mezunları olmuştur. En az katılımı ise ortaokul mezunları olarak görülmektedir.

Marmaray istasyonlarındaki bilgilendirme tasarımlarının işlevselliği ile ilgili sorulara cevap veren katılımcıların eğitim durumu incelendiğinde, eğitim durumu doktora olan katılımcılar 3,53 oranında katılım sağlamıştır. Eğitim durumu üniversite olan katılımcılar 3,48 oranında katılım sağlamıştır. Eğitim durumu lise olan katılımcıların oranı 3, 32, eğitim durumu ilköğretim olan katılımcıların oranı 3,27, eğitim durumu yüksek lisan olan katılımcıların oranı 3,25, eğitim durumu ortaokul olan katılımcılar ise 3,21 oranında katılım sağlamıştır. Bu durumda Marmaray istasyonlarındaki bilgilendirme tasarımlarının işlevselliği ile ilgili sorulara en fazla cevap verenlerin doktora mezunu olduğu görülmektedir. Bu sorulara en az cevap verenler ise ortaokul mezunu olan katılımcılardır.

Marmaray istasyonlarında kullanılan bilgilendirme tasarımlarındaki şekiller ile ilgili sorulara cevap veren katılımcıların eğitim durumu incelendiğinde, eğitim durumu ilköğretim olan katılımcıların oranı 3,40, eğitim durumu yüksek lisans olan katılımcıların oranı 3,13, eğitim durumu üniversite olan katılımcıların oranı 3.02, eğitim durumu ortaokul olan katılımcıların oranı 2,92, eğitim durumu lise olan katılımcıların oranı ise 2.85 olarak görülmektedir. Marmaray istasyonlarında yer alan bilgilendirme tasarımlarındaki şekillerin değerlendirilmesi için sorulan sorulara en

fazla cevap veren katılımcılar ilköğretim mezunu olurken, bu sorulara en az cevap veren katılımcılar ise lise mezunu olduğu görülmektedir.

4.2. Marmaray İstasyonlarında Kullanılan Renklerin Kullanıcı Görüşleri Açısından Değerlendirmesine İlişkin Bulgular

Tablo 4.6. Marmaray istasyonlarında kullanılan renklerin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesi

Soru	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Marmaray İstasyonlarında kullanılan renkler dikkat çekicidir?	26	7,4%	78	22,3%	79	22,6%	125	35,7%	42	12,0%
Marmaray İstasyonlarında yer alan duraklar birbirinden farklı renklerde dir?	31	8,9%	71	20,3%	115	32,9%	90	25,7%	43	12,3%
Marmaray İstasyonlarında kullanılan renkler, İstanbul Metro istasyonlarında kullanılan renklerden farklıdır?	28	8,0%	69	19,7%	85	24,3%	111	31,7%	57	16,3%
Marmaray İstasyonlarında kullanılan renklerden hangi durakta olduğumu anlayabiliyorum?	44	12,6%	94	26,9%	100	28,6%	67	19,1%	45	12,9%
Marmaray İstasyonlarında yer alan yönlendirme oklarında kullanılan renklerle gitmek istediğim yere ulaşabiliyorum	24	6,9%	54	15,4%	76	21,7%	130	37,1%	66	18,9%

Tablo 4.6 incelendiğinde, Marmaray İstasyonlarında kullanılan renkler dikkat çekicidir maddesinde, yanıtların % 35,7 katılıyorum, % 22,6 kararsızım, % 22, 3 katılmıyorum, % 12 kesinlikle katılıyorum yanıtı verilirken, % 7,4 kesinlikle katılmıyorum yanıtı verilmiştir.

Bu sonuçlar doğrultusunda kullanıcılar, Marmaray istasyonlarında kullanılan renklerin dikkat çekici bulmaktadır.

Tablo 4.6 incelendiğinde, Marmaray İstasyonlarında yer alan duraklar birbirinden farklı renklerde sorusuna katılımcılar, % 32,9 kararsızım, % 25,7 katılıyorum, % 20,3 katılmıyorum, % 12,3 kesinlikle katılıyorum, % 8,9 kesinlikle katılmıyorum yanıtları verilmiştir.

Marmaray istasyonlarında yer alan durakların birbirinden farklı renkte olduğu maddesine ilişkin yanıtlar değerlendirildiğinde kullanıcıların kararsız kalırken önemli bir çoğunluğu istasyonların farklı renkte olduğu görüşündedir.

Tablo 4.6 incelendiğinde, Marmaray İstasyonlarında kullanılan renkler, İstanbul Metro istasyonlarında kullanılan renklerden farklıdır sorusuna katılımcıların, % 31,7 katılıyorum, % 24,3 kararsızım, % 19,7 katılmıyorum, 16,3 kesinlikle katılıyorum, % 8 kesinlikle katılmıyorum olarak bu maddeyi yanıtlamışlardır.

Bu maddeye verilen yanıtlar incelendiğinde, Marmaray istasyonlarında kullanılan renkler, İstanbul Metro istasyonlarında kullanılan renklerden farklıdır görüşü bulunmaktadır.

Tablo 4.6 incelendiğinde, Marmaray İstasyonlarında kullanılan renklerden hangi durakta olduğumu anlayabiliyorum maddesine ilişkin verilen yanıtlar % 28,6 kararsızım, % 26,9 katılmıyorum, % 19,1 katılıyorum, % 12,9 kesinlikle katılıyorum, % 12,6 kesinlikle katılmıyorum yanıtları verilmiştir.

Marmaray kullanıcılarının çoğunluğu istasyonların renklerinden hangi durakta olduğunu bilmiyor görüşü bulunmaktadır.

Tablo 4.6 incelendiğinde, Marmaray İstasyonlarında yer alan yönlendirme oklarında kullanılan renkler ile gitmek istediğim yere ulaşabiliyorum sorusuna katılımcılar, %

37,1 katılıyorum, % 21,7 kararsızım, 18,9 kesinlikle katılıyorum, % 15,4 katılmıyorum, % 6,9 kesinlikle katılmıyorum yanıtları verilmiştir.

Marmaray istasyonlarını kullanan katılımcılar istasyonlarda yer alan yönlendirme oklarında kullanılan renkler ile gitmek istedikleri yere ulaşabildikleri anlaşılmaktadır.

4.3. Marmaray İstasyonlarında Kullanılan Metinler, Yazı Tipleri Ve Yazı Büyüklüklerinin Kullanıcı Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi

Tablo 4.7. Marmaray istasyonlarında yer alan metin, yazı tipleri ve yazı büyüklüklerinin kullanıcı görüşleri dağılımı

	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Marmaray duraklarında yer alan metinler açık ve anlaşıldır	16	4,6%	48	13,7%	71	20,3%	143	40,9%	72	20,6%
Marmaray duraklarında kullanılan yazı tipi ve yazı büyüklüğü, durak isimlerinin okunmasında kolaylık sağlıyor.	26	7,4%	54	15,4%	73	20,9%	144	41,1%	53	15,1%
Marmaray İstasyonlarında her durak isimliği için kullanılan yazı tipi farklı olduğu için hangi durakta olduğumu anlayabiliyorum.	44	12,6%	95	27,1%	103	29,4%	79	22,6%	29	8,3%
Marmaray İstasyonlarında kullanılan metinler sayesinde diğer ulaşım noktalarına (İstanbul Metrosu, Marmaray, Vapur) rahatlıkla geçiş sağlıyorum.	18	5,1%	55	15,7%	67	19,1%	144	41,1%	66	18,9%

Tablo 4.7 incelendiğinde, Marmaray duraklarında yer alan metinler açık ve anlaşılabilir sorusuna katılımcılar, % 40,9 katılıyorum, % 20,6 kesinlikle katılıyorum, % 20,3 kararsızım, % 13,7 katılmıyorum, % 4,6 kesinlikle katılmıyorum yanıtları verilmiştir.

Katılımcılar duraklardaki metinlerin açık ve anlaşılır olması hakkında olumsuz açıdan değerlendirmemiştir. Marmara'yı kullanan kullanıcıların duraklarda yer alan metinleri açık ve anlaşılır olarak gördüğü anlaşılmaktadır.

Tablo 4.7 incelendiğinde, Marmaray duraklarında kullanılan yazı tipi ve yazı büyüklüğü, durak isimlerinin okunmasında kolaylık sağlıyor sorusuna katılımcılar, % 41,1 katılıyorum, % 20,9 kararsızım, % 15,4 katılmıyorum, % 15,1 kesinlikle katılıyorum, % 7,4 kesinlikle katılmıyorum yanıtı verilmiştir.

Katılımcılar, Marmaray duraklarında kullanılan yazı tipi ve yazı büyüklüğünün durak isimlerini okumada kolaylık sağladığı görüşüne olumsuz açıdan değerlendirmemiştir. Dolayısıyla duraklarda kullanılan yazı tipi ve yazı büyüklüğünün, durak isimlerini okumakta kolaylık sağladığı anlaşılmaktadır.

Tablo 4.7 incelendiğinde, Marmaray İstasyonlarında her durak isimliği için kullanılan yazı tipi farklı olduğu için hangi durakta olduğumu anlayabiliyorum sorusuna katılımcılar, % 29,4 kararsızım, % 27,1 katılmıyorum, % 22,6 katılıyorum, % 12,6 kesinlikle katılmıyorum, % 8,3 kesinlikle katılıyorum yanıtı verilmiştir.

Marmaray istasyonlarında her durak isimliği için kullanılan yazı tipi farklı olduğu ve bu yazı tipi sayesinde hangi durakta olduğumu anlayabiliyorum görüşüne katılımcılar olumsuz açıdan değerlendirmiştir. Dolayısıyla Marmara durak isimliği için kullanılan yazı tipinin farklı olup olmaması kullanıcılar tarafından anlaşılmamıştır.

Tablo 4.7 incelendiğinde, Marmaray İstasyonlarında kullanılan metinler sayesinde diğer ulaşım noktalarına (İstanbul Metrosu, Marmaray, Vapur) rahatlıkla geçiş sağlıyorum sorusuna katılımcılar, % 41,1 katılıyorum, % 19,1 kararsızım, % 18,9 kesinlikle katılıyorum, % 15,7 katılmıyorum, % 5,1 kesinlikle katılmıyorum yanıtı verilmiştir.

Marmaray istasyonundan bir başka ulaşım noktalarına ulaşmada metinlerin kullanımı ile ilgili katılımcılar olumsuz değerlendirmede bulunmamıştır. Marmaray

istasyonlarında kullanılan metinler sayesinde diğer ulaşım noktalarına katılımcılar rahatlıkla geçiş sağlayabilmektedir.

4.4. Marmaray İstasyonlarındaki Bilgilendirme Tasarımlarının İşlevselliğinin Kullanıcı Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi

Tablo 4.8. Marmaray istasyonlarında bilgilendirme tasarımlarının işlevselliğinin kullanıcı görüşleri dağılımı

	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)
Marmaray Duraklarında yer alan bilgilendirme panolarını incelediğimde gitmek istediğim yeri bulurum	19	5,4%	45	12,9%	74	21,1%	153	43,7%	59	16,9%
Marmaray İstasyonlarında yer alan semboller, yazı ve renkler engelli insanların ulaşmak istedikleri yer ile ilgili yeterli bilgilendirme sağlar	19	5,4%	55	15,7%	92	26,3%	133	38,0%	51	14,6%
Yönlendirme ve bilgilendirme tasarımları sayesinde diğer toplu taşıma araçlarına geçiş hakkında yeterli bilgi edinebiliyorum	20	5,7%	66	18,9%	76	21,7%	139	39,7%	49	14,0%

Durak turnikelerine geçişlerde, yer grafikleri, yön levhaları ve bilgilendirme panoları (haritalar, durak haritası) yeterli bilgi vermektedir	28	8,0%	52	14,9%	93	26,6%	134	38,3%	43	12,3%
---	----	------	----	-------	----	-------	-----	-------	----	-------

Tablo 4.8. Marmaray istasyonlarında bilgilendirme tasarımlarının işlevselliğinin kullanıcı görüşleri dağılımı (Devamı).

Tablo 4.8 incelendiğinde, Marmaray Duraklarında yer alan bilgilendirme panolarını incelediğimde gitmek istediğim yeri bulurum sorusuna katılımcılar, % 43,7 katılıyorum, % 21,1 kararsızım, % 16,9 kesinlikle katılıyorum, % 12,9 katılmıyorum, % 5,4 kesinlikle katılmıyorum yanıtı verilmiştir.

Kullanıcılar, Marmaray duraklarında yer alan bilgilendirme panolarını incelediğinde gitmek istedikleri yeri kolaylıkla bulmaktadır. Bilgilendirme panoları hakkında kullanıcılar olumsuz bir değerlendirmede bulunmamıştır.

Tablo 4.8 incelendiğinde, Marmaray İstasyonlarında yer alan semboller (yer grafikleri, asansör işaretleri, turnike işaretleri, çıkış işaretleri vb.), yazı (durak isimleri, durak levhaları) ve renkler (turnike geçişleri, asansörler) engelli insanlara ulaşmak istedikleri yer ile ilgili yeterli bilgilendirme sağlar soruna verilen yanıtlar, % 38 katılıyorum, % 26,2 kararsızım, % 15,7 katılmıyorum, % 14,6 kesinlikle katılıyorum, % 5,4 kesinlikle katılmıyorum şeklindedir.

Marmaray istasyonlarını kullananlar, istasyonlarda yer alan semboller, yazı ve renklerin engelli insanların ulaşmak istediği yer ile ilgili yeterli bilgilendirme sağladığı görüşüne ilişkin olumsuz bir değerlendirmede bulunmamaktadır. Bu bilgilendirmelerin engelli insanların ulaşmak istediği yerler hakkında yeterli olduğu değerlendirilmesi yapılabilir.

Tablo 4.8 incelendiğinde, yönlendirme ve bilgilendirme tasarımları sayesinde diğer toplu taşıma araçlarına geçiş hakkında yeterli bilgi edinebiliyorum sorusuna ilişkin

katılımcılar maddeye % 39,7 katılıyorum, % 21,7 kararsızım, % 18,9 katılmıyorum, % 14 kesinlikle katılıyorum, % 5,7 kesinlikle katılmıyorum şeklinde yanıt vermiştir.

Marmaray'ı kullanan katılımcılar, yönlendirme (durak okları, aktarma okları ve durak levhaları) ve bilgilendirme tasarımı (duraklar, panolar, durak haritaları, istasyon haritaları) sayesinde deniz otobüsü, otobüs, metro ve metrobüs gibi toplu taşıma araçlarına geçiş hakkında yeterli bilgi edinebildiği görüşündedir.

Tablo 4.8 incelendiğinde, durak turnikelerine geçişlerde, yer grafikleri, yön levhaları ve bilgilendirme panoları (haritalar, durak haritası) yeterli bilgi vermektedir sorusuna katılımcılar % 38,3 katılıyorum, % 26,6 kararsızım, % 18,9 katılmıyorum, % 14 kesinlikle katılıyorum, % 5,7 kesinlikle katılmıyorum yanıtı vermiştir.

Marmara'yı kullanan katılımcılar, durak turnikelerine geçişlerde, yer grafikleri (durakları gösteren oklar), yön levhaları (duraklar, aktarma noktaları, cadde ve sokak isimleri) ve bilgilendirme panoları (haritalar, durak haritası) yeterli bilgi verildiği değerlendirilebilir.

4.5. Marmaray İstasyonlarında Kullanılan Bilgilendirme Tasarımlarındaki Şekillerin Kullanıcı Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi

Tablo 4.9. Marmaray istasyonlarında kullanılan bilgilendirme tasarımlarındaki şekillerin kullanıcı görüşleri dağılımı

	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)
Marmaray istasyonlarındaki görsel tasarımlar estetikdir (güzeldir)	38	10,9%	68	19,4%	102	29,1%	93	26,6%	49	14,0%
Marmaray istasyonlarında bulunan grafikler kendine özgüdür	49	14,0%	78	22,3%	101	28,9%	90	25,7%	32	9,1%

Tüm duraklarda kullanılan semboller (asansör işaretleri, turnike işaretleri, çıkış işaretleri vb.), yazı (durak isimleri, durak levhaları) ve renkler (turnike geçişleri, asansörler) dikkat çekici tasarımlar içermektedir	44 12,6%	84 24,0%	102 29,1%	87 24,9%	33 9,4%
---	----------	----------	-----------	----------	---------

Tablo 4.9. Marmaray istasyonlarında kullanılan bilgilendirme tasarımlarındaki şekillerin kullanıcı görüşleri dağılımı (Devamı).

Tablo 4.8 incelendiğinde, Marmaray istasyonlarındaki görsel tasarımlar estetik (güzel) sorusuna ilişkin katılımcılar maddeye % 29,1 kararsızım, % 26,6 katılıyorum, % 19,4 katılmıyorum, % 14 kesinlikle katılıyorum, % 10,9 kesinlikle katılmıyorum şeklinde yanıtlamıştır.

Marmara'yı kullananların, istasyonlardaki görsel tasarımları güzel bulduğu görüşü kararsız olarak değerlendirilebilmektedir. Fakat istasyondaki görsel tasarımların estetik olduğu görüşüne ilişkin olumlu değerlendirme yapılabilir.

Tablo 4.8 incelendiğinde, Marmaray istasyonlarında bulunan grafikler kendine özgüdür sorusuna ilişkin katılımcılar maddeye % 28,9 kararsızım, % 25,7 katılıyorum, % 22,3 katılmıyorum, % 14 kesinlikle katılmıyorum, % 9,1 kesinlikle katılıyorum şeklinde yanıt vermiştir.

Katılımcılar, Marmaray istasyonlarında bulunan grafiklerin kendine özgü olduğuna net biçimde ifade etmemişlerdir. Bu açıdan olumlu değerlendirenler ile olumsuz değerlendirenler arasında çok küçük fark vardır.

Tablo 4.8 incelendiğinde, tüm duraklarda kullanılan semboller (asansör işaretleri, turnike işaretleri, çıkış işaretleri vb.), yazı (durak isimleri, durak levhaları) ve renk

(turnike geçişleri, asansörler) dikkat çekici tasarımlar içermektedir sorusuna katılımcılar % 29,1 kararsızım, 24,9 katılıyorum, % 24 katılmıyorum, % 12,6 kesinlikle katılmıyorum, % 9,4 kesinlikle katılıyorum şeklinde yanıt vermiştir.

Katılımcılar, bütün duraklarda kullanılan semboller (asansör işaretleri, turnike işaretleri, çıkış işaretleri vb.), yazı (durak isimleri, durak levhaları) ve renkler (turnike geçişleri, asansörler) dikkat çekici tasarımlar olduğu konusunda kararsızdır. Olumlu ve olumsuz görüşler arasında çok küçük farklar olsa bile sembollerin, yazı ve renklerin dikkat çekici tasarımlar olduğu kullanıcılar tarafından olumlu şekilde değerlendirilmiştir.

Katılımcılar, Marmaray istasyonlarında kullanılan bilgilendirme tasarımlarındaki şekillerin kullanıcı görüşleri değerlendirildiğinde, beş istasyonu kullanan katılımcılar istasyonlardaki şekiller için kararsız kalmışlardır. Ağırlıklı olarak kararsızım yaklaşımı görölmektedir. Bilgilendirme tasarımındaki şekiller için katılımcılar özgünlük ve dikkat çekicilik yanıtlarına olumlu yaklaşmadıklarını belirtmek gerekebilir.

BÖLÜM 5

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, İstanbul'da bulunan Marmaray istasyonlarındaki bilgilendirme tasarımlarının incelenmesini amaçlayan bu çalışmada elde edilen bulgulara göre tartışma, sonuçlar ve bu sonuçlara ilişkin öneriler yer almaktadır.

5.1. Sonuçlar ve Tartışma

İstanbul metro istasyon hatlarında bilgilendirme tasarımlarının incelenmesi çalışmasının Marmaray örneği araştırması sonucunda;

Marmaray Logosunun değerlendirilmesine ilişkin sonuçlar;

Katılımcılar, Marmaray istasyonlarındaki görsel tasarımların güzelliği açısından kararsız bir yaklaşımda bulunmaktadır.

Ziyaretçiler, Marmaray logosunu tren dışında ve sadece istasyon girişlerinde karşılaşır. Diğer bilgilendirme tasarımı elemanları içerisinde Marmaray logosunu ağırlıklı olarak görülmemektedir. Marmaray logosunda kullanılan üç rengin (mavi, yeşil, kırmızı) trenlerde ve istasyonlarda ağırlık olarak kullanılması görsel açıdan faydalı olacaktır.

Marmaray istasyonlarında kullanılan renkler ile ilgili kullanıcı görüşlerinin değerlendirilmesine ilişkin sonuçlar;

Katılımcılar, Marmaray istasyonlarında kullanılan renklerin genel olarak dikkat çekici olduğu görüşündedir. İstasyonlarda yer alan durakların birbirinden farklı renkte olması ise katılımcılar tarafından olumlu görülmektedir. Katılımcılar, Marmaray istasyonlarında kullanılan renkler, İstanbul metro istasyonlarında kullanılan renklerden farklı olduğu görüşündedir. Kullanıcılar Marmaray istasyonlarındaki renklerden hangi durakta olduğunu bilmemektedir. Marmaray istasyonlarında yer alan yönlendirme oklarında kullanılan renkler ile katılımcılar, gitmek istedikleri yere rahatlıkla ulaşabilmektedir.

Marmaray istasyonlarında kullanılan metin, yazı tipleri ve yazı büyüklüklerinin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesine ilişkin sonuçlar;

Marmaray istasyonlarında kullanılan metin, yazı tipleri ve yazı büyüklüklerinin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirmesi sonuçlarında, katılımcılar tarafından, Marmaray duraklarında yer alan metinlerin açık ve anlaşılır olduğu değerlendirilmiştir. Marmaray duraklarında kullanılan yazı tipi ve yazı büyüklüğü, durak isimlerinin okunmasında kolaylık sağlıyor sorusuna ilişkin sonuçlar değerlendirdiğinde duraklarda kullanılan yazı tipi ve yazı büyüklüğünün, durak isimlerini okumakta kolaylık sağladığı anlaşılmaktadır. Katılımcılar, Marmaray istasyonlarında her durak isimliği için kullanılan yazı tipi farklı olduğu ve bu yazı tipi sayesinde hangi durakta olduğumu anlayabiliyorum görüşüne olumsuz yanıt vermiştir. Bu soruya ilişkin sonuçlar değerlendirildiğinde katılımcılar, durak levhaları için kullanılan yazı tipi farklı olduğu ve bu yazı tipi sayesinde hangi durakta olduğunu anlayabiliyorum görüşüne çoğunlukla katılmıyorlar. Marmaray İstasyonlarında kullanılan metinler sayesinde diğer ulaşım noktalarına (İstanbul Metrosu, Marmaray, Vapur) katılımcılar rahatlıkla geçiş sağlayabilmektedir.

Marmaray istasyonlarındaki bilgilendirme tasarımlarının işlevselliğinin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesine ilişkin bulgular;

Katılımcılar, Marmaray duraklarında yer alan bilgilendirme panolarını incelediğinde gitmek istedikleri yeri kolaylıkla bulmaktadır. Katılımcılar, Marmaray İstasyonlarında yer alan sembollerin (yer grafikleri, asansör işaretleri, turnike işaretleri, çıkış işaretleri vb.), yazı (durak isimleri, durak levhaları) ve renkler (turnike geçişleri, asansörler) engelli insanlara ulaşmak istedikleri yer ile ilgili yeterli bilgilendirme sağladığı görüşündedir. Katılımcılar yönlendirme (durak okları, aktarma okları ve durak levhaları) ve bilgilendirme tasarımları (duraklar, panolar, durak haritaları, istasyon haritaları) sayesinde deniz otobüsü, otobüs, metro ve metrobüs gibi toplu taşıma araçlarına geçiş hakkında yeterli bilgi edinebildiği görüşündedir. Katılımcılar, durak turnikelerine geçişlerde, yer grafikleri (durakları gösteren oklar), yön levhaları (duraklar, aktarma noktaları, cadde ve sokak isimleri) ve bilgilendirme panoları (haritalar, durak haritası) yeterli bilgi verildiği görüşü olumlu değerlendirilmiştir.

Marmaray istasyonlarında kullanılan bilgilendirme tasarımlarındaki şekillerin kullanıcı görüşleri açısından değerlendirilmesine ilişkin sonuçlar;

Kullanıcılar, Marmaray istasyonlarındaki görsel tasarımların güzel olduğu görüşüne kararsız yaklaşmıştır. Fakat bu ifadeye kararsız olan katılımcılar haricinde istasyonlardaki görsel tasarımın güzel olduğu görüşü fazladır. Katılımcılar, Marmaray istasyonlarında bulunan grafikler kendine özgüdür görüşüne kararsız yaklaşmıştır. Bu görüşe olumlu veya olumsuz yaklaşan katılımcılar arasında küçük farklar olsa bile istasyonlarda yer alan grafiklerin kendine özgü olduğu görüşündedir. Katılımcılar, bütün duraklarda kullanılan semboller (asansör işaretleri, turnike işaretleri, çıkış işaretleri vb.), yazı (durak isimleri, durak levhaları) ve renkler (turnike geçişleri, asansörler) dikkat çekici tasarımlar olduğu görüşüne kararsız yaklaşmaktadır. Bu görüşe katılanlar ile katılmayanlar birbirine yakın olsa bile sembollerin, yazı ve renklerin dikkat çekici olduğu görüşündedir.

Bu dört genel amaç ve alt problemleri değerlendirildiğinde katılımcılar, Marmaray istasyonlarında kullanılan renkler ile ilgili olumlu yaklaşımlarda bulunmaktadır. Marmaray istasyonlarında kullanılan metin, yazı tipleri ve yazı büyüklüklerine ilişkin sonuçlar değerlendirdiğinde katılımcılar çoğunlukla olumlu yaklaşmaktadır; fakat durak isimliğinde kullanılan yazı tiplerinin farklılığı sayesinde bulundukları durağı anlamakta zorluk çekmektedir. Katılımcılar çoğunlukla, Marmaray istasyonlarındaki bilgilendirme tasarımlarının işlevsel olduğu görüşündedir. Bazı turnike önü piktogram ve şekillerin beş durakta görsel devamlılığı sağladığı görülmemektedir. Sirkeci durağı turnike girişlerinde engelli vatandaşların ve diğer geçiş sağlayacak olan ziyaretçilerini giriş yönü hakkında herhangi bir şekil yer almazken diğer üç duraklarda bu şekillerin doğru olarak gösterildiği görülmektedir. İstasyon içi yer şekillerinde de farklılıklar olduğu görülmektedir. Yenikapı ve Üsküdar için kullanılan yer şekilleri tüm özellikleri diğer istasyonlarda görülmemektedir. Bu durumda istasyonu kullanan ziyaretçiler açısından görsel devamlılık algısını tam sağlayamamaktadır. Marmaray istasyonlarında kullanılan bilgilendirme tasarımlarındaki şekiller hakkındaki görüşleri çoğunlukla kararsız yaklaşımda bulunmaktadır.

5.2. Öneriler

Bu araştırmanın verileri ve bulguları ele alındığında ortaya çıkan sonuçlar doğrultusunda uygulayıcılara önerilerde bulunulmuştur.

Bilgilendirme tasarımları özellikle toplu taşıma noktalarında bilgilendirme, bilgi verme ve yönlendirme gibi unsurları içerisinde barındırdığı için ziyaretçiler açısından önemli bir durumdadır. Marmaray istasyonlarında kullanıcılarla daha iyi iletişim kurabilmek için bilgilendirme tasarımlarına gereksinim duyulmaktadır. Eğer bilgilendirme tasarımı yerinde uygulanmış ise istasyonu kullananların gitmek istedikleri yerlere daha rahatlıkla ulaşılması sağlanırken, hatlar içerisindeki yönlendirmeler rahatlıkla anlaşılır. Bu araştırma sonucunda genellikle katılımcıların durak isimlerde kullanılan yazı tipleri ve istasyon içerisinde kullanılan renkler dolayı sorun yaşadığı görülmüştür. Marmaray istasyonlarında kullanılan yazı tiplerinin görsel bir bütünlük içerisinde kurumsal kimliği yansıtması gerekir. Dolayısıyla Marmaray istasyonlarında kurumsal kimlik unsurlarının belli bir dengede olması gerekmektedir. Kullanılan renklerin de görsel bütünlük açısından değerlendirilmesi ve kurumsal kimlik çizgisinde tüm duraklara uygulanması doğrudur. Kullanıcılar genellikle istasyon içerisindeki grafik tasarım öğeleri hakkında kararsız bir tutum sergilemektedir. Bu tutum doğrultusunda istasyonlarda kullanılan tüm şekillerin daha özgün, daha anlaşılır, daha bütünsel bir tasarım anlayışı ile çalışılmış olması gerekmektedir. Görsel bütünlüğün devamı tüm istasyonlar için geçerli olacak renk, şekil, piktogramlar ve yazılarla sağlanmalıdır. Engelli vatandaşlar için gösterilen piktogramların uluslararası standart olması gerekmektedir. Bu piktogramların tüm istasyon turnike girişleri ve turnike girişlerini gösteren yön okları ve renkler ile uygun şekilde gösterilmesi gerekmektedir. Yer şekillerindeki kullanımların tüm istasyonlarda da uygun görsel devamlılığın sağlanması ile ilgili gereken şekil düzenlemelerinin yapılması gerekmektedir. Marmaray logo için kullanılan renklerin tüm duraklarda özellikle vurgulanması gereklidir. Trenlerin içerisinde de bu görsel devamlılığın sağlanması gerekir. İstasyon ve trenlerde kurumsal kimliğin yansıtılması ziyaretçiler açısından bütünlleştirici ve kolaylaştırıcı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Architecture Of The Games (2012). <http://architectureofthegames.net/2012-london/london-2012-pictograms/> (12 Aralık 2016).
- Duru B. , Alkan, B. (2002), *20. Yüzyılda Kent ve Kentsel Düşünce*, Ankara: İmge Yayınevi.
- Balcılar, Hüseyin. (2008). Türkiye'nin Bilgi Toplumu Olma Yolunda Bilgi Teknolojilerinin Kullanılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Balay, Refik. (2004). Küreselleşme, Bilgi Toplumu ve Eğitim. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, cilt: 37, sayı: 2, 61–82.
- Batuman, B. (2002). “Mekan, Kimlik ve Sosyal Çatışma: Cumhuriyet'in Kamusal Mekanı Kızılay Meydanı”, Ankara'nın Kamusal Yüzleri. Sargın G.A. (drl.). İstanbul: İletişim Yayınevi.
- Baer, K. (2008). Information Design Workbook. Massachusetts: Rockport Publishers.
- Bell, Daniel. (1973). The Coming of Post-Industrial Society: A Venture in Social Forecasting, Basic Books, New York
- Becer, Emre. (2013). İletişim ve Grafik Tasarım. Dost Kitabevi, İstanbul.
- Behance (2014). Presentación En Paneles. <https://www.behance.net/sebastiandana> (10 Aralık2016).
- Berger, C. M. (2005). Wayfinding Designing and Implementing Graphic Navigational Systems. Switzerland: RotoVision SA.
- Berger, Jhon. (2012). Görme Biçimleri. 21. Basım. İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Calori, C. (2007). Signage and Wayfinding Design: A Complete Guide to Creating Environmental Graphic Design Systems. New Jersey: John Wiley.Dernie, D. (2006) Exhibition Design, London : Laurence King Publishing.
- Contact This Dealer (t.y.)

<http://www.getelastic.com/wp-content/uploads/mad-libs1.jpg> (16 Ekim 2016).

Dursin, A. (2013). Hacettepe Üniversitesi Beytepe yerleşkesi için görme engellilere yönelik bilgilendirme tasarımı. Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.

Dur, B. İ. (2011). Çevresel grafik tasarımın uygulama alanları. Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat ve Tasarım Dergisi (7), 159-178.

Demir, Ç. (2008). Günümüz Sergileme Tasarımı, Türleri ve Londra'dan Sergileme Tasarımı Örnekleri. 51-67

<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/sanatvetasarim/article/view/5000137103/0> (2 Kasım 2016).

Fişenk, H. (2012). Yönlendirme dizgelerinde yerleşke kimliğine uygunluk ve grafik tasarım sorunları: Ankara ili Çankaya ilçesi Kızılay mahallesi için yönlendirme dizgesi tasarımı. Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Gibson, D. (2009). The Wayfinder Handbook Information Design For Public Places. New York: Princeton Architectural Press.

Güler, T. (2008). Grafik tasarımda yeni bir alan: Bilgilendirme tasarımı ve bir uygulama. Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi.

Güler, T. (2009). Bilgilendirme tasarımının uygulama alanları. Grafik Tasarım Dergisi. 28. 48-53.

Graphicambient Wayfinding (t.y.)

<http://graphicambient.com/> (20 Ekim 2016).

Headcasedesign (t.y.)

<http://www.headcasedesign.com> (4 Aralık 2016).

Henry Beck Londra Haritası (t.y.)

http://news.bbcimg.co.uk/media/images/65173000/gif/65173581_1933_map_2_line.gif (2 Aralık 2016).

Irmak, O. (2009). Bilgilendirme tasarımı: Profesyonellerden görüşler. Grafik Tasarım Dergisi. 28.

- İkea (2015). Hemnes Serisi. https://cdn.ikea.com.tr/montaj-kilavuzu/90213587_90213587.pdf (22 Ekim 2016).
- İnfografik Ofisi (2013). Karate İnfografik. <http://infografikofisi.com/> (16 Aralık 2016).
- IIID International Institute of Information Design, <http://www.iiid.net/> (5 Eylül 2016).
- Karaalioğlu, Sevim. (2015). Üniversite Yerleşkelerinde Yer Alan Bilgilendirme Tasarımı Ürünlerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karamustafa, S. (2009). Bilgilendirme tasarımı: Profesyonellerden görüş. Grafik Tasarım Dergisi. 28.
- Kel Corbett (2011). The Guardian infographics. <http://www.kelcorbett.com/the-guardian-infographics/> (15 Aralık 2016).
- Littleaden (t.y.) http://littleaden.com/2015/10/ausstellungsdesign_grafik_exhibition_berlin_gropius_bau/ (5Aralık 2016).
- Manualcreative (2009). Soma Water. <http://manualcreative.com/project/soma-water/> (22 Ekim 2016).
- Marmaray (2013). İstasyon Genel Yapısı. <http://www.marmaray.gov.tr/> (20 Nisan 2016).
- Marmaray (2013).Ağ Haritası. <http://www.marmaray.gov.tr/link/sefer/agharitasi/32> (20 Nisan).
- Max Roberts New York Haritası (t.y.) <http://www.tubemapcentral.com/> (2 Aralık 2016).
- NASA (2010). NASA Balances Water Budget with New Estimates of Liquid Assets. <https://www.nasa.gov/feature/goddard/nasa-balances-water-budget-with-new-estimates-of-liquid-assets> (23 Ekim 2016).

Okcu, B. (2007). Dış Mekânda grafik tasarım uygulamaları ve Hacettepe Üniversitesi şenlikleri için bir öneri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Oral, G. (2009). Bilgilendirme tasarımı: Profesyonellerden görüş. Grafik Tasarım (28).

Olympic Games (t.y.)

<https://www.olympic.org/news/rio-2016-launches-sport-pictograms> (5 Aralık 2016).

Olympic Winter Games (2014). <http://olympic-museum.de/winter/pictograms/wpicto2014.php> (13 Aralık 2016).

Öktem, E. (2012). Grafik Tasarım Dersi Alan Öğrencilerin, Grafik Tasarım ve Bilgilendirme Tasarımı Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Packaging-Symbols (t.y.)

<https://thumbs.dreamstime.com/z/packaging-symbols-23155849.jpg> (13 Aralık 2016).

Segd (2015). Honor Award. <https://segd.org/oxford-brookes-university-wayfinding> (12 Aralık 2016).

Son Durak Haydar Paşa (t.y.)

<http://www.verigorsellestirme.com/sefa-feyzioglu-infografik-portfoliyosu/> (15 Ekim 2016).

Uyan Dur, B. İ. (2011). Bilgilendirme Tasarımında İlkeler, Öğeler ve Uygulama Sorunları “Bilgilendirme Tasarımı Uygulaması”. Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

TÜİK. (2013). Seçilmiş Göstergelerle İstanbul. <http://www.tuik.gov.tr/ilGostergeleri/iller/ISTANBUL.pdf> (10 Temmuz 2016)

Theguardian (2014). The best of infographics: designers pick their favourites.
<https://www.theguardian.com/membership/2014/sep/10/best-infographic-graphic-design> (15 Aralık 2016).

Tallest, Mountain, Deepest, Ocean (t.y.)
<http://www.coolinfographics.com/blog/tag/earth> (22 Ekim 2016).

Wayfinder Park (t.y.)
<http://blog.idlab.com.au/> (21 Ekim 2016).

Weinschenk, M. (2012). *The Power of Infographics*. U.S.A: New Riders.

Wyman, L. (2009). Yönlendirme Sistemleri. Grafik Tasarım Dergisi. 28, 48-53.

Yaşar, A. (2011). Mimar ve kentsel alanda grafik tasarım: Yönlendirme tasarımı.
Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Sosyal
Bilimler Enstitüsü.

2016 The Best New Zealand Design (t.y.)

EKLER

Ek- 1

Anket Formu

İstanbul Raylı Sistem Hatlarında Marmaray İstasyonlarının İncelenmesi ve Bilgilendirme Tasarımı Açısından Değerlendirilmesi

Bu anket formu, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Grafik Tasarım Ana Sanat Kapsamında hazırlanan ‘İstanbul Raylı Sistem Hatlarında Marmaray İstasyonlarının İncelenmesi ve Bilgilendirme Tasarımı Açısından Değerlendirilmesi’ Yüksek Lisans tezi kapsamında oluşturulmuştur. Elde edilen veriler sadece tez ve bilimsel makale kapsamında kullanılacak olup üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır.

Katılımınız için teşekkürler

Ömür Mert

İstanbul Arel Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Öğrencisi

Cinsiyet

- ☐ Kadın
- ☐ Erkek

Eğitim Durumu

- ☐ İlköğretim
- ☐ Ortaokul
- ☐ Lise
- ☐ Üniversite
- ☐ Yüksek Lisans
- ☐ Doktora
- ☐ Diğer

Yaş Aralığı

- ☐ 18 yaş altı
- ☐ 18-24 yaş

- 25-35 yaş
- 35-44 yaş
- 45 yaş ve üstü

Meslek durumu

- Serbest Meslek (Doktor, avukat, mimar, mühendis, eğitimci)
- Ünvanlı Memur (Müdür, şef, doktor, mühendis, polis, asker, öğretmen vb.)
- Memur
- Orta Düzey Esnaf (Üretici, fırıncı, tamirci vb.)
- Küçük Esnaf
- Ev Kadını
- Öğrenci
- Diğer

Bu bölümde yer alan sorular Marmaray İstasyonlarında kullanılan renklerle ilgilidir.

Aşağıda yer alan sorulara verilecek cevaplar "Kesinlikle katılıyorum, katılıyorum, kararsızım, katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum" olarak ölçeklendirilmiştir. Kesinlikle katılıyorum sorunun cevabını tam karşılar, kesinlikle katılmıyorum ise hiç karşılamıyor olarak ifade eder. Soruda verilen ifadeye göre kendiniz için uygun olanı seçebilirsiniz.

1. Marmaray İstasyonlarında kullanılan renklerle dikkat çekicidir?

- Kesinlikle Katılıyorum
- Katılıyorum
- Kararsızım
- Katılmıyorum
- Kesinlikle Katılmıyorum

2. Marmaray İstasyonlarında yer alan duraklar birbirinden farklı renklerde midir?

- Kesinlikle Katılıyorum
- Katılıyorum
- Kararsızım
- Katılmıyorum
- Kesinlikle Katılmıyorum

3. Marmaray İstasyonlarında kullanılan renklerle, İstanbul Metro istasyonlarında kullanılan renklerden farklıdır?

- Kesinlikle Katılıyorum

- ☐ Katılıyorum
- ☐ Kararsızım
- ☐ Katılmıyorum
- ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

4. Marmaray İstasyonlarında kullanılan renklerden hangi durakta olduğumu anlayabiliyorum?

- ☐ Kesinlikle Katılıyorum
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Kararsızım
- ☐ Katılmıyorum
- ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

5. Marmaray İstasyonlarında yer alan yönlendirme oklarında kullanılan renkler ile gitmek istediğim yere ulaşabiliyorum

- ☐ Kesinlikle Katılıyorum
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Kararsızım
- ☐ Katılmıyorum
- ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

Bu bölümde yer alan sorular Marmaray İstasyonlarında kullanılan metinler, yazı tipleri ve yazı büyüklükleri ile ilgilidir.

Aşağıda yer alan sorulara verilecek cevaplar "Kesinlikle Katılıyorum, katılıyorum, kararsızım, katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum" olarak ölçeklendirilmiştir. Kesinlikle katılıyorum sorunun cevabını tam karşılar, kesinlikle katılmıyorum ise hiç karşılamıyor olarak ifade eder. Soruda verilen ifadeye göre kendiniz için uygun olanı seçebilirsiniz.

6. Marmaray duraklarında yer alan metinler açık ve anlaşılırdır

- ☐ Kesinlikle Katılıyorum
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Kararsızım
- ☐ Katılmıyorum
- ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

7. Marmaray duraklarında kullanılan yazı tipi ve yazı büyüklüğü, durak isimlerinin okunmasında kolaylık sağlıyor.

- ☐ Kesinlikle Katılıyorum
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Kararsızım
- ☐ Katılmıyorum
- ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

8. Marmaray İstasyonlarında her durak isimliği için kullanılan yazı tipi farklı olduğu için hangi durakta olduğumu anlayabiliyorum.

- ☐ Kesinlikle Katılıyorum
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Kararsızım
- ☐ Katılmıyorum
- ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

9. Marmaray İstasyonlarında kullanılan metinler sayesinde diğer ulaşım noktalarına (İstanbul Metrosu, Marmaray, Vapur) rahatlıkla geçiş sağlıyorum.

- ☐ Kesinlikle Katılıyorum
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Kararsızım
- ☐ Katılmıyorum
- ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

Bu alanda yer alan sorular Marmaray İstasyonlarındaki bilgilendirme tasarımlarının işlevselliği ile ilgilidir

Aşağıda yer alan sorulara verilecek cevaplar "Kesinlikle katılıyorum, katılıyorum, kararsızım, katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum" olarak ölçeklendirilmiştir. Kesinlikle katılıyorum sorunun cevabını tam karşılar, kesinlikle katılmıyorum ise hiç karşılamıyor olarak ifade eder. Soruda verilen ifadeye göre kendiniz için uygun olanı seçebilirsiniz.

10. Marmaray Duraklarında yer alan bilgilendirme panolarını (haritalar, durağın bulunduğu yer) incelediğimde gitmek istediğim yeri bulurum

- ☐ Kesinlikle Katılıyorum
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Kararsızım
- ☐ Katılmıyorum

- ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

11. Marmaray İstasyonlarında yer alan semboller (yer grafikleri, asansör işaretleri, turnike işaretleri, çıkış işaretleri vb.), yazı (durak isimleri, durak levhaları) ve renkler (turnike geçişleri, asansörler) engelli insanlara ulaşmak istedikleri yer ile ilgili yeterli bilgilendirme sağlar

- ☐ Kesinlikle Katılıyorum
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Kararsızım
- ☐ Katılmıyorum
- ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

12. Yönlendirme (durak okları, aktarma okları ve durak levhaları) ve bilgilendirme grafikleri (duraklar, panolar, durak haritaları, istasyon haritaları) sayesinde deniz otobüsü, otobüs, metro ve metrobüs gibi toplu taşıma araçlarına geçiş hakkında yeterli bilgi edinebiliyorum

- ☐ Kesinlikle Katılıyorum
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Kararsızım
- ☐ Katılmıyorum
- ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

13. Durak turnikelerine geçişlerde, yer grafikleri (durakları gösteren oklar), yön levhaları (duraklar, aktarma noktaları, cadde ve sokak isimleri) ve bilgilendirme panoları (haritalar, durak haritası) yeterli bilgi vermektedir

- ☐ Kesinlikle Katılıyorum
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Kararsızım
- ☐ Katılmıyorum
- ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

Bu bölümde yer alan sorular Marmaray İstasyonlarında kullanılan bilgilendirme tasarımlarında grafik tasarım öğeleri ile ilgilidir

Aşağıda yer alan sorulara verilecek cevaplar "Kesinlikle katılıyorum, katılıyorum, kararsızım, katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum" olarak ölçeklendirilmiştir. Kesinlikle katılıyorum sorunun cevabını tam karşılar, kesinlikle katılmıyorum ise hiç

karşılamıyor olarak ifade eder. Soruda verilen ifadeye göre kendiniz için uygun olanı seçebilirsiniz

14. Marmaray istasyonlarındaki görsel tasarımlar estetikdir (güzeldir)

- ☐ Kesinlikle Katılıyorum
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Kararsızım
- ☐ Katılmıyorum
- ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

15. Marmaray istasyonlarında bulunan grafikler kendine özgüdür

- ☐ Kesinlikle Katılıyorum
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Kararsızım
- ☐ Katılmıyorum
- ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

16. Tüm duraklarda kullanılan semboller (asansör işaretleri, turnike işaretleri, çıkış işaretleri vb.), yazı (durak isimleri, durak levhaları) ve renkler (turnike geçişleri, asansörler) dikkat çekici tasarımlar içermektedir

- ☐ Kesinlikle Katılıyorum
- ☐ Katılıyorum
- ☐ Kararsızım
- ☐ Katılmıyorum
- ☐ Kesinlikle Katılmıyorum

Ek- 2 Marmaray İstasyonları İçerisinde Fotoğraf Çekimi Talebi.

05.01.2017

Gmail - Marmaray Yanıt

Ömür Mert <omurmert25@gmail.com>

Marmaray Yanıt

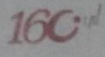
Marmaray Yanıt Sistemi <marmarayyolcumusteri@tcdd.gov.tr>
Alıcı: omurmert25@gmail.com

10 Mayıs 2016 15:26

Adı Soyadı	Ömür Mert	Başvuru Tarihi	06.05.2016
Telefon	0(506)-764-69-11	E-Posta	omurmert25@gmail.com
Kategorisi	Fotoğraf Çekimi	Sonuç Tarihi	10.05.2016
Şikayet Metni	Değerli İlgili Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Grafik Tasarımı bölümünde Yüksek Lisans yapmaktayım. Tezim kapsamında, Marmaray istasyon hatlarında kullanılan bilgilendirme grafikleri üzerine çalışma yapmaktayım. Bilimsel çalışmamın içeriğinde Marmaray hatları içerisindeki görselleri kullanmam gerekiyor. İstasyonlardaki bilgilendirme grafiklerinin fotoğraflarını nasıl temin edebilirim? Veya kurumunuz tarafından mevcut beş durak görsellerini omurmert25@gmail.com adresine gönderilmesi uygun mudur? İlginiz için teşekkür ederim. Ömür Mert		
Cevap	TC DEVLET DEMİRYOLLARI İŞLETMESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ 1.Bölge Müdürlüğü-Haydarpaşa 1/XXVI Sayı : 18886955-622.01-479 10/05/2016 Konu : Fotoğraf Çekimi. Ömür MERT omurmert25@gmail.com İlgi : 06.05.2016 tarih ve 1984 numaralı MIYS formunuz. Okulunuzdan teziniz ile ilgili talebi içeren, resmi belge ile birlikte TCDD 1.Bölge Müdürlüğü Haydarpaşa-Kadıköy/İstanbul adresine şahsen müracaat etmeniz gerekmektedir. Bilgilerinizi rica ederiz. İsmail ÖZDEMİR Levent Muammer MERİÇLİ Marmaray Yolcu Müdür V. 1.Bölge Müdür Yrd. V. Nesrin PARMAKSIZ MARMARAY YOLCU MÜD.YRD.		

<https://mail.google.com/mail/u/0/?ui=2&ik=083d703d33&view=pt&q=marmaray&qs=true&search=query&msg=1549aa28da599a1d&siml=1549aa28da599...> 1/1

Ek- 3 Marmaray İstasyonları İçerisinde Fotoğraf Çekimi izni.

 TCDD **16G^{pl}**

T.C.
DEVLET DEMİRYOLLARI İŞLETMESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
TCDD 1. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ (HAYDARPAŞA)
MARMARAY YOLCU SERVİS MÜDÜRLÜĞÜ

Sayı : 18886955-010.06.99-E.280127 18.05.2016
Konu : Marmaray'da Tez Çalışması

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİNE
(SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ)
KEMALPAŞA MAH. HALKALI CAD. NO:1 SEFAKÖY -KÜÇÜKÇEKMECE / İSTANBUL

İlgi : 13.05.206 Tarihli ve 749 Sayılı Yazınız.

Üniversiteniz Grafik Tasarım Yüksek Lisans öğrencilerinden Ömür MERT'in "İstanbul Raylı Sistemler Hattında Marmaray İstasyonlarının İncelenmesi ve Bilgilendirmegrafikleri Açısından Değerlendirilmesi" konulu tez için Marmaray işyerlerinde bulunanbilgilendirme görsellerine ulaşma ile ilgili izin talebi tetkik edilmiştir.

İlgilinin 23 Mayıs 2016 tarihinde müracaatı halinde olumsuz görüntülere yer verilmemesi, tren seyir güvenliğininaksatılmaması, tarifeli trenlerde ücret ödenmesi, görsel çekimler esnasında can güvenliğine dikkat edilmesi,yolculara rahatsızlık verilmemesi ve çekim çalışmalarının İstasyon/Güvenlik personelinin gözetim vedenetimi altında gerçekleştirilmesi koşuluyla uygun görülmüştür.

Ayrıca, istasyonlarımızda gerçekleştirilecek tez çalışması sonuçlarının hizmet kalitemizin iyileştirilmesinde kullanılmak üzere Teşekkürümüzle paylaşılması hususunda gereğini bilgilerinize arz ederiz.

 e-imzalıdır
İsmail ÖZDEMİR
Servis Müdürü V.

 e-imzalıdır
M.Levent MERİÇLİ
Bölge Müdür Yardımcısı

Not: 5070 sayılı elektronik imza kanununun 5 maddesi gereği bu belge elektronik imza ile imzalanmıştır.

MARMARAY YOLCU SERVİS MÜDÜRLÜĞÜ

Bilgi için: Murat ULUDAĞ
Büro Şefi
Telefon No:(216) 348 80 20

1 / 2

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı: ÖMÜR MERT

Doğum Yeri ve Tarihi: BAKIRKÖY / 14.07.1987

Medeni Hali: Evli

E- Posta Adresi: omurmert25@gmail.com

Adres (Ev): YEŞİLOVA MAH. ÖĞRETMENLER SOK. NO:12/1
KÜÇÜKÇEKMECE/İSTANBUL

Telefon (Cep): 0506 764 69 11

EĞİTİM DURUMU

2001- 2004 DR. OKTAY DURAN MATBAA MESLEK LİSESİ REPRODÜKSİYON VE
KLİŞE BÖLÜMÜ

2006-2011 GAZİ ÜNİVERSİTESİ TEKNİK EĞİTİM FAKÜLTESİ MATBAA
ÖĞRETMENLİĞİ BÖLÜMÜ

2014- 2017 İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GRAFİK TASARIMI BÖLÜMÜ

İŞ TECRÜBESİ

2013- 2016 KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ, Ders Saat Ücretli Öğretim Görevlisi. MYO,
Basım ve Yayıncılık Teknolojileri, Halkla İlişkiler ve Tanıtım, Radyo ve Televizyonculuk

2014-2015 İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ, Ders Saat Ücretli Öğretim Görevlisi.
MYO, Basım ve Yayın Teknolojileri

2015-2016 BEYKENT ÜNİVERSİTESİ, Ders Saat Ücretli Öğretim Görevlisi, Güzel
Sanatlar Fakültesi, Grafik Tasarım. İletişim Fakültesi, Görsel İletişim, Halkla İlişkiler